

Πανεπιστήμιο Δυτικής Αττικής
Σχολή Διοικητικών, Οικονομικών και Κοινωνικών
Επιστημών
Τμήμα Λογιστικής & Χρηματοοικονομικής
Π.Μ.Σ. «Δημόσια Οικονομική & Πολιτική»

Η συνταξιοδότηση στο Δημόσιο Τομέα.
Μελέτη περίπτωσης: η συνταξιοδότηση των δημοσίων πολιτικών
υπαλλήλων του Υπουργείου Προστασίας του Πολίτη.

Τριανταφυλλιά ΚΑΤΑΚΑΛΙΔΟΥ Α.Μ. 20017

Διπλωματική Εργασία υποβληθείσα στο Τμήμα Λογιστικής & Χρηματοοικονομικής
του Πανεπιστημίου Δυτικής Αττικής για την απόκτηση
Μεταπτυχιακού Διπλώματος Ειδίκευσης στη Δημόσια Οικονομική και Πολιτική.

Αιγάλεω, 2022

Πανεπιστήμιο Δυτικής Αττικής
Σχολή Διοικητικών, Οικονομικών και Κοινωνικών
Επιστημών
Τμήμα Λογιστικής & Χρηματοοικονομικής
Π.Μ.Σ. «Δημόσια Οικονομική & Πολιτική»

Η συνταξιοδότηση στο Δημόσιο Τομέα.
Μελέτη περίπτωσης: η συνταξιοδότηση των δημοσίων πολιτικών
υπαλλήλων του Υπουργείου Προστασίας του Πολίτη.

Τριανταφυλλιά ΚΑΤΑΚΑΛΙΔΟΥ Α.Μ. 20017

Επιβλέπουσα: κα Αικατερίνη Δεδούλη - Λαζαράκη, Επίκουρη Καθηγήτρια,
Πανεπιστήμιο Δυτικής Αττικής,
Τμήμα Λογιστικής και Χρηματοοικονομικής.

Διπλωματική Εργασία υποβληθείσα στο Τμήμα Λογιστικής & Χρηματοοικονομικής
του Πανεπιστημίου Δυτικής Αττικής για την απόκτηση
Μεταπτυχιακού Διπλώματος Ειδίκευσης στη Δημόσια Οικονομική και Πολιτική.

Αιγάλεω, 2022

University of West Attica
School of Administration, Economic, and Social Sciences
Department of Accounting & Finance
M.Sc. in Public Economics and Policy

Pension in the Public Sector.

Case study: Pension of permanent civil servants of the Hellenic Ministry of
Citizen Protection.

Triantafyllia KATAKALIDOU R.N. 20017

Supervisor: mrs Aikaterini Dedouli - Lazaraki, Assistant Professor, University of West
Attica, Department of Accounting & Finance.

Master Thesis submitted to the Department of Accounting & Finance of the University
of West Attica in partial fulfillment of the requirements for the degree of M.Sc. in
Public Economics and Policy.

Aigaleo, Greece, 2022

Πανεπιστήμιο Δυτικής Αττικής
Σχολή Διοικητικών, Οικονομικών και Κοινωνικών
Επιστημών
Τμήμα Λογιστικής & Χρηματοοικονομικής
Π.Μ.Σ. «Δημόσια Οικονομική & Πολιτική»

Η συνταξιοδότηση στο Δημόσιο Τομέα.

Μελέτη περίπτωσης: η συνταξιοδότηση των δημοσίων πολιτικών
υπαλλήλων του Υπουργείου Προστασίας του Πολίτη.

Μέλη Εξεταστικής Επιτροπής:

Α/α	ΟΝΟΜΑΤΕΠΩΝΥΜΟ	ΒΑΘΜΙΔΑ/ΙΔΙΟΤΗΤΑ	ΨΗΦΙΑΚΗ ΥΠΟΓΡΑΦΗ
1	Αικατερίνη Δεδούλη	Επίκουρη Καθηγήτρια Πανεπιστήμιο Δυτικής Αττικής	
2	Αλίνα Χυζ	Καθηγήτρια Πανεπιστήμιο Δυτικής Αττικής	
3	Χρήστος Καλλανδράνης	Επίκουρος Καθηγητής Πανεπιστήμιο Δυτικής Αττικής	

ΔΗΛΩΣΗ ΣΥΓΓΡΑΦΕΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Η κάτωθι υπογεγραμμένη Κατακαλίδου Τριανταφυλλιά του Δημητρίου, με αριθμό μητρώου 20017 φοιτήτρια του Προγράμματος Μεταπτυχιακών Σπουδών «Δημόσια Οικονομική και Πολιτική» του Τμήματος Λογιστικής και Χρηματοοικονομικής της Σχολής Διοικητικών, Οικονομικών και Κοινωνικών Επιστημών του Πανεπιστημίου Δυτικής Αττικής, δηλώνω ότι:

«Είμαι συγγραφέας αυτής της μεταπτυχιακής εργασίας και ότι κάθε βοήθεια την οποία είχα για την προετοιμασία της, είναι πλήρως αναγνωρισμένη και αναφέρεται στην εργασία. Επίσης, οι όποιες πηγές από τις οποίες έκανα χρήση δεδομένων, ιδεών ή λέξεων, είτε ακριβώς είτε παραφρασμένες, αναφέρονται στο σύνολό τους, με πλήρη αναφορά στους συγγραφείς, τον εκδοτικό οίκο ή το περιοδικό, συμπεριλαμβανομένων και των πηγών που ενδεχομένως χρησιμοποιήθηκαν από το διαδίκτυο. Επίσης, βεβαιώνω ότι αυτή η εργασία έχει συγγραφεί από μένα αποκλειστικά και αποτελεί προϊόν πνευματικής ιδιοκτησίας τόσο δικής μου, όσο και του Ιδρύματος.

Παράβαση της ανωτέρω ακαδημαϊκής μου ευθύνης αποτελεί ουσιώδη λόγο για την ανάκληση του πτυχίου μου».

Επιθυμώ την απαγόρευση πρόσβασης στο πλήρες κείμενο της εργασίας μου μέχρι..... και έπειτα από αίτηση μου στη Βιβλιοθήκη και έγκριση του επιβλέποντα καθηγητή.

Η Δηλούσα

* Όνομα Επώνυμο/Ιδιοτητα

Ψηφιακή Υπογραφή

* Ψηφιακή υπογραφή του επιβλέποντος αν έχει ζητηθεί απαγόρευση πρόσβασης στην εργασία για κάποιο χρονικό διάστημα.

Περίληψη

Η παρούσα εργασία μελετά τη συνταξιοδότηση των δημοσίων υπαλλήλων και ειδικότερα των μόνιμων πολιτικών υπαλλήλων του Υπουργείου Προστασίας του Πολίτη. Η μελέτη του θέματος περιλαμβάνει αφενός τη θεμελίωση του δικαιώματος συνταξιοδότησης, ως δημόσιο δικαίωμα και αφετέρου τον τρόπο άσκησής του. Αρχικά, μέσω της ιστορικής αναδρομής του θεσμού των συντάξεων των δημοσίων υπαλλήλων στη χώρα μας, αναφέρονται τα κυριότερα νομοθετήματα και οι βασικές αρχές του συνταξιοδοτικού δικαίου. Στη συνέχεια, αναλύονται οι προϋποθέσεις κτήσης του δικαιώματος στη σύνταξη και οι διακρίσεις των συντάξεων. Στο δεύτερο μέρος περιγράφονται η αναγνώριση, ο τρόπος υπολογισμού και η απονομή του δικαιώματος στη σύνταξη, αλλά και οι λόγοι έκπτωσης, απώλειας και αναστολής του. Παράλληλα, εκτός από το θεωρητικό σκέλος, λαμβάνει χώρα παρουσίαση δεδομένων που συλλέχθηκαν μέσω εμπειρικής έρευνας δια ερωτηματολογίου. Στόχος του πονήματος είναι να φωτιστούν οι κυριότερες πτυχές της συνταξιοδότησης των δημοσίων υπαλλήλων, ώστε να ωφεληθεί η επιστημονική κοινότητα, αλλά και ο ίδιος ο πολίτης.

Λέξεις κλειδιά: Συντάξεις, ΕΦΚΑ, Νόμος 4387/2016, Δημόσιοι Υπάλληλοι

Abstract

The present study studies the retirement of civil servants and in particular of permanent public servants of the Hellenic Ministry of Citizen Protection. The study of the subject includes on the one hand the establishment of the right to retirement, as a public right and on the other hand the way of exercising it. Initially, through the historical background of the institution of pensions of civil servants in our country, the main legislation and the basic principles of pension law are mentioned. Then, the conditions for acquiring the right to a pension and the distinctions of pensions are analyzed. The second part describes the recognition, the method of calculation and the granting of the right to the pension, but also the reasons for its deduction, loss and suspension. At the same time, in addition to the theoretical part, there is a presentation of data collected through empirical research through a questionnaire. The aim of the paper is to shed light on the main aspects of retirement of civil servants, in order to benefit the scientific community, but also the citizen himself.

Keywords: Pensions, EFKA, Law 4387/2016, Public Servants

Συντομογραφίες

ΑΕΔ	Ανώτατο Ειδικό Δικαστήριο
ΑΣΥΕ	Ανωτάτη Υγειονομική Επιτροπή Στρατού
ΓΛΚ	Γενικό Λογιστήριο Κράτους
ΔΕΕ	Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης
ΔΝΤ	Διεθνές Νομισματικό Ταμείο
ΔΣ	Διοικητικό Συμβούλιο
ΕΑ	Έτη ασφάλισης
ΕΑΑ	Εθνική Αναλογιστική Αρχή
ΕΔΔΑ	Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου
ΕΔΔΔ	Επιθεώρηση Δημοσίου και Διοικητικού Δικαίου
ΕΔΚΑ	Επιθεώρηση Δικαίου Κοινωνικών Ασφαλίσεων
ΕΛΣΤΑΤ	Ελληνική Στατιστική Αρχή
ΕΣ	Ελεγκτικό Συνέδριο
ΕΣΚΑ	Ενιαίο Σύστημα Κοινωνικής Ασφάλειας
ΕΣΔΑ	Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου
ΕΣΥΚΑ	Εθνικό Συμβούλιο Κοινωνικής Ασφάλειας
ΕΦΚΑ	Ενιαίος Φορέας Κοινωνικής Ασφάλισης
ΚΠΣΣ	Κώδικας Πολιτικών και Στρατιωτικών Συντάξεων
ΝΔ	Νομοθετικό Διάταγμα
ΝΣΚ	Νομικό Συμβούλιο του Κράτους
ΟΚΑ	Οργανισμός Κοινωνικής Ασφάλισης
ΟΤΑ	Οργανισμός Τοπικής Αυτοδιοίκησης
ΠΔ	Προεδρικό Διάταγμα
ΠΝΠ	Πράξη Νομοθετικού Περιεχομένου
ΠΠΠ	Πρώτο Πρόσθετο Πρωτόκολλο
ΣΑ	Συντάξιμες Αποδοχές
ΣΚ	Συνταξιοδοτικός Κώδικας
ΣτΕ	Συμβούλιο της Επικρατείας
ΣΥ	Συντάξιμη Υπηρεσία

Πίνακας περιεχομένων

Περίληψη.....	xi
Abstract	xiii
Κατάλογος Πινάκων	xix
Κατάλογος Διαγραμμάτων	xxi
1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	1
2. ΕΝΝΟΙΑ ΚΑΙ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΗΣ ΣΥΝΤΑΞΙΟΔΟΤΗΣΗΣ ΤΩΝ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΥΠΑΛΛΗΛΩΝ	3
2.1 Ορισμός της σύνταξης.....	3
2.2 Νομική φύση της σύνταξης	3
2.3 Βασικές αρχές του Συνταξιοδοτικού Δικαίου.....	4
2.4 Ιστορική αναδρομή της συνταξιοδοτικής νομοθεσίας	4
2.5 Διακρίσεις των συντάξεων των δημοσίων υπαλλήλων	5
2.6 Ο δικαστικός έλεγχος νομιμότητας των συνταξιοδοτικών νόμων	7
3. ΤΟ ΚΑΘΕΣΤΩΣ ΣΥΝΤΑΞΙΟΔΟΤΗΣΗΣ ΤΩΝ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΥΠΑΛΛΗΛΩΝ ΣΕ ΕΛΛΑΔΑ, ΓΑΛΛΙΑ ΚΑΙ ΓΕΡΜΑΝΙΑ	9
3.1 Προϋποθέσεις θεμελίωσης του δικαιώματος στη σύνταξη.....	9
3.1.1 Πραγματικός χρόνος συντάξιμη υπηρεσίας.....	9
3.1.2 Προσμετρητέα συντάξιμη υπηρεσία.....	14
3.1.3 Πλασματικός χρόνος συντάξιμη υπηρεσίας.....	16
3.2 Η μεταρρύθμιση του ασφαλιστικού και η δημιουργία του Ενιαίου Φορέα Κοινωνικής Ασφάλισης (Ε.Φ.Κ.Α.).....	17
3.3 Το ζήτημα της υπαγωγής των Δημοσίων Υπαλλήλων στον Ε.Φ.Κ.Α.....	19
3.4 Βασικές διατάξεις του νέου Νόμου για τη συνταξιοδότηση των Δημοσίων Υπαλλήλων	21
3.5 Συγκριτική επισκόπηση των συνταξιοδοτικών συστημάτων.....	23
3.5.1 Το συνταξιοδοτικό σύστημα στη Γαλλία.....	24
3.5.2 Το συνταξιοδοτικό σύστημα της Γερμανίας	27
4. ΤΟ ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΣΤΗ ΣΥΝΤΑΞΗ ΤΩΝ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΥΠΑΛΛΗΛΩΝ	29
4.1 Η άσκηση του συνταξιοδοτικού δικαιώματος.....	29
4.2 Η αναγνώριση και η απονομή του δικαιώματος	30
4.3 Η απονομή και καταβολή της σύνταξης	30
4.4 Η έκπτωση και η απώλεια του δικαιώματος.....	31
4.5 Νομολογιακή προσέγγιση της έκπτωσης.....	31
4.6 Οι συντάξεις γήρατος των δημοσίων πολιτικών υπαλλήλων	33
4.7 Συντάξεις αναπηρίας των δημοσίων πολιτικών υπαλλήλων	35

4.8	Ειδικές παθήσεις των δημοσίων πολιτικών υπαλλήλων.....	35
4.9	Κύρια σύνταξη λόγω θανάτου.....	36
4.10	Ο υπολογισμός των κύριων συντάξεων γήρατος.....	37
5.	Η ΣΥΝΤΑΞΙΟΔΟΤΗΣΗ ΤΩΝ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΥΠΑΛΛΗΛΩΝ ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟ ΤΗΣ ΚΡΙΣΗΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ.....	38
5.1	Η μείωση των συντάξεων ως νομοθετικό μέτρο.....	38
5.2	Η αναλογιστική μελέτη ως προϋπόθεση για τη συνταγματικότητα ενός συνταξιοδοτικού νόμου.....	43
6.	ΕΡΕΥΝΑ - ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ.....	44
6.1	Έλεγχος αξιοπιστίας.....	44
6.2	Στατιστική ανάλυση.....	45
7.	ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ.....	46
7.1	Περιγραφική ανάλυση.....	46
7.1.1	Δημογραφικά στοιχεία.....	46
7.1.2	Πληροφόρηση πριν από την υποβολή της αίτησης συνταξιοδότησης.....	54
7.1.3	Πως εξελίχθηκε η διαδικασία της αίτησης συνταξιοδότησης;.....	59
7.1.4	Διάστημα μέχρι την έκδοση της οριστικής σύνταξης.....	66
7.1.5	Λοιπές ενέργειες που έγιναν πριν την αίτηση συνταξιοδότησης.....	71
7.1.6	Περιθώριο βελτίωσης του υπάρχοντος συνταξιοδοτικού συστήματος.....	75
7.1.7	Συνολικοί δείκτες ικανοποίησης από την πορεία της συνταξιοδότησης.....	76
7.2	Επαγωγική στατιστική.....	79
7.2.1	Σχετίζεται το εκπαιδευτικό επίπεδο με το σύνολο των ετών στην υπηρεσία ή τον βασικό λόγο που οδήγησε στην αίτηση για συνταξιοδότηση;.....	79
7.2.2	Πώς σχετίζεται ο τόπος κατοικίας και η ηλικιακή κατηγορία με την επιλογή του φορέα πληροφόρησης σχετικά με την αίτηση της συνταξιοδότηση;.....	81
7.2.3	Υπάρχει σχέση μεταξύ του βασικού λόγου που οδήγησε στην αίτηση για συνταξιοδότηση και του διαστήματος που μεσολάβησε από την κατάθεση της αίτησης μέχρι την λήψη της οριστικής σύνταξης από το Γ.Λ.Κ. ;.....	84
7.2.4	Υπάρχει σχέση μεταξύ των δημογραφικών στοιχείων και του αν είχε θεμελιωθεί δικαίωμα για μερική ή πλήρη σύνταξη κατά την παραίτηση από την υπηρεσία;.....	85
7.2.5	Υπάρχει σχέση μεταξύ του αν είχε προηγηθεί εξαγορά χρόνου ως συντάξιμου για την θεμελίωση του συντάξιμου δικαιώματος και του φύλου.....	92
7.2.6	Πως σχετίζονται η ικανοποίηση από την πληροφόρηση του φορέα και η συνολική ευκολία διεκπεραίωσης της αίτησης συνταξιοδότησης με την επιλογή του φορέα;.....	93
7.2.7	Πως σχετίζεται η συνολική ευκολία διεκπεραίωσης της αίτησης συνταξιοδότησης με το εκπαιδευτικό επίπεδο και το σύνολο των ετών στην υπηρεσία;.....	94

7.2.8 Υπάρχει σχέση μεταξύ της ικανοποίησης από το ύψος της προκαταβολής της σύνταξης και του αν είχε θεμελιωθεί δικαίωμα για μερική ή πλήρη σύνταξη κατά την υποβολή της αίτησης παραίτησης στην υπηρεσία;	97
7.2.9 Πως σχετίζεται η ικανοποίηση από το ύψος της προκαταβολής της σύνταξης με τα δημογραφικά στοιχεία των συνταξιούχων;.....	98
7.2.10 Σχετίζεται το εκπαιδευτικό επίπεδο με το αν οι αιτούντες γνώριζαν ότι μπορούσαν να αιτηθούν την ασφαλιστική βεβαίωση από τον προηγούμενο ασφαλιστικό οργανισμό τους έως και 2 χρόνια πριν την κατάθεση της αίτησης συντάξεως;.....	101
7.2.11 Υπάρχει σχέση μεταξύ των προτάσεων για βελτίωση του συστήματος ως προς τον χρόνο έκδοσης των συντάξεων και του φύλου;	102
8. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	103
Επίλογος.....	106
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	108
ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ	109

Κατάλογος Πινάκων

ΠΙΝΑΚΑΣ 6.1.....	44
ΠΙΝΑΚΑΣ 7.1.....	46
ΠΙΝΑΚΑΣ 7.2.....	47
ΠΙΝΑΚΑΣ 7.3.....	48
ΠΙΝΑΚΑΣ 7.4.....	49
ΠΙΝΑΚΑΣ 7.5.....	50
ΠΙΝΑΚΑΣ 7.6.....	51
ΠΙΝΑΚΑΣ 7.7.....	52
ΠΙΝΑΚΑΣ 7.8.....	53
ΠΙΝΑΚΑΣ 7.9.....	55
ΠΙΝΑΚΑΣ 7.10.....	55
ΠΙΝΑΚΑΣ 7.11.....	55
ΠΙΝΑΚΑΣ 7.12.....	57
ΠΙΝΑΚΑΣ 7.13.....	58
ΠΙΝΑΚΑΣ 7.14.....	59
ΠΙΝΑΚΑΣ 7.15.....	61
ΠΙΝΑΚΑΣ 7.16.....	61
ΠΙΝΑΚΑΣ 7.17.....	62
ΠΙΝΑΚΑΣ 7.18.....	64
ΠΙΝΑΚΑΣ 7.19.....	64
ΠΙΝΑΚΑΣ 7.20.....	66
ΠΙΝΑΚΑΣ 7.21.....	68
ΠΙΝΑΚΑΣ 7.22.....	69
ΠΙΝΑΚΑΣ 7.23.....	69
ΠΙΝΑΚΑΣ 7.24.....	70
ΠΙΝΑΚΑΣ 7.25.....	71
ΠΙΝΑΚΑΣ 7.26.....	72
ΠΙΝΑΚΑΣ 7.27.....	73
ΠΙΝΑΚΑΣ 7.28.....	76
ΠΙΝΑΚΑΣ 7.29.....	77
ΠΙΝΑΚΑΣ 7.30.....	79
ΠΙΝΑΚΑΣ 7.31.....	79
ΠΙΝΑΚΑΣ 7.32.....	80
ΠΙΝΑΚΑΣ 7.33.....	81
ΠΙΝΑΚΑΣ 7.34.....	84
ΠΙΝΑΚΑΣ 7.35.....	85
ΠΙΝΑΚΑΣ 7.36.....	86
ΠΙΝΑΚΑΣ 7.37.....	87
ΠΙΝΑΚΑΣ 7.38.....	88
ΠΙΝΑΚΑΣ 7.39.....	89
ΠΙΝΑΚΑΣ 7.40.....	90
ΠΙΝΑΚΑΣ 7.41.....	90
ΠΙΝΑΚΑΣ 7.42.....	92
ΠΙΝΑΚΑΣ 7.43.....	93

ΠΙΝΑΚΑΣ 7.44.....	95
ΠΙΝΑΚΑΣ 7.45.....	97
ΠΙΝΑΚΑΣ 7.46.....	98
ΠΙΝΑΚΑΣ 7.47.....	99
ΠΙΝΑΚΑΣ 7.48.....	99
ΠΙΝΑΚΑΣ 7.49.....	100
ΠΙΝΑΚΑΣ 7.50.....	101

Κατάλογος Διαγραμμάτων

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 7.1	46
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 7.2	47
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 7.3	48
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 7.4	49
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 7.5	50
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 7.6	51
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 7.7	52
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 7.8	53
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 7.9	54
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 7.10	56
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 7.11	57
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 7.12	59
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 7.13	60
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 7.14	61
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 7.15	62
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 7.16	63
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 7.17	66
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 7.18	67
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 7.19	68
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 7.20	69
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 7.21	71
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 7.22	72
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 7.23	73
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 7.24	74
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 7.25	75
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 7.26	95
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 7.27	100

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η σύνταξη αποτελεί ίσως τον σημαντικότερο θεσμό εξασφαλιστικής παροχής του εργαζόμενου, ώστε να μπορέσει να επιβιώσει με αξιοπρέπεια τα υπόλοιπα χρόνια της ζωής του και να καλύψει τις ανάγκες που θα δημιουργηθούν στο μέλλον, όπως για παράδειγμα της υγειονομικής περίθαλψής του. Το θέμα της συνταξιοδότησης ωστόσο είναι ευρύ και πολυπλόκαμο, γι' αυτό η παρούσα εργασία θα ερευνήσει το θεσμό της συνταξιοδότησης των δημοσίων υπαλλήλων μέσα από τη μελέτη της περίπτωσης της συνταξιοδότησης του μόνιμου πολιτικού προσωπικού, σε αντιδιαστολή με το ένστολο προσωπικό, που υπηρετεί στο Υπουργείο Προστασίας του Πολίτη.

Η παρούσα εργασία επιδιώκει να ερευνήσει τον τρόπο θεμελίωσης και άσκησης του συνταξιοδοτικού δικαιώματος στην Ελλάδα των δημοσίων πολιτικών υπαλλήλων και ειδικότερα, των υπηρετούντων στο Υπουργείο Προστασίας του Πολίτη τόσο από θεωρητική, όσο και από εμπειρική πλευρά.

Η θεωρητική πλευρά της έρευνας αξιοποιεί τη νομική, την ιστορική, την οικονομική, τη λογιστική και άλλες επιστήμες, ώστε να φωτίσει όσο το δυνατόν περισσότερο, γνωστές, αλλά και άγνωστες πτυχές του θέματος της συνταξιοδότησης των δημοσίων πολιτικών υπαλλήλων. Αυτό θα επιτευχθεί αρχικά με μία ιστορική αναδρομή στον επίμαχο θεσμό και τις χώρες, οι οποίες αποτέλεσαν τις κοινωνικές αιτίες και τις πηγές έμπνευσης για την καθιέρωση του θεσμού και στη χώρα μας. Έπειτα, αναφέρονται τα κυριότερα νομοθετήματα που κατοχυρώνουν τη συνταξιοδότηση των δημοσίων πολιτικών υπαλλήλων στη χώρα μας. Στόχος της έρευνας είναι να εντοπιστούν οι κυριότερες πηγές του δικαίου που θα σκιαγραφήσουν τις βασικές αρχές του συνταξιοδοτικού δικαίου στην Ελλάδα. Το στάδιο αυτό της έρευνας είναι σημαντικό, γιατί αποτελεί τη βάση της περαιτέρω έρευνας μας. Η διάκριση των συντάξεων σε κύριες και επικουρικές, οι λόγοι συνταξιοδότησης ενός δημοσίου πολιτικού υπαλλήλου, όπως το γήρας, η αναπηρία και ο θάνατος, αποτελούν βασικά αντικείμενα της έρευνας, τα οποία στηρίζονται εν πολλοίς στην ισχύουσα νομοθεσία και τις βασικές αρχές του συνταξιοδοτικού δικαίου.

Για λόγους καθαρά πρακτικούς και επειδή η μελέτη όλων των μορφών συνταξιοδότησης υπερβαίνει την έκταση της ανάλυσης της παρούσας εργασίας θα μελετηθούν μόνο οι κύριες συντάξεις.

Στο δεύτερο σκέλος της έρευνας προσδιορίζεται θεωρητικά, αλλά και εμπειρικά ο τρόπος άσκησης του δικαιώματος στην σύνταξη. Ειδικότερα, μελετάται ο τρόπος

αναγνώρισης και απονομής της σύνταξης που ολοκληρώνεται βεβαίως με την καταβολή της. Αυτό το σημείο της έρευνας είναι ιδιαίτερος σημαντικό, γιατί εδώ παρατηρούνται οι περισσότερες στρεβλώσεις, τα σφάλματα και οι παραλείψεις της Διοίκησης, τα οποία οφείλονται στην έλλειψη στελέχωσης των δημοσίων υπηρεσιών, οργάνωσης και χρηματοδότησης των υπηρεσιών που είναι αρμόδιες για την παροχή των συντάξεων, ώστε ο πολίτης να μπορέσει να απολαύσει έγκυρα δηλαδή με ασφάλεια δικαίου, αλλά κυρίως έγκαιρα τη σύνταξη την οποία δικαιούται. Η καταβολή της προκαταβολής σύνταξης είναι οπωσδήποτε ενδεικτική της αδυναμίας του συνταξιοδοτικού φορέα να εκδίδει εγκαίρως τις πράξεις απονομής των οριστικών συντάξεων.

Παρά ταύτα η έρευνα δεν θα μείνει μόνο σε αυτά τα δεδομένα. Επιστρατεύονται η στατιστική και η λογιστική επιστήμη, ώστε να επιγραφεί ο τρόπος υπολογισμού της σύνταξης γήρατος, αναπηρίας και θανάτου του δημοσίου υπαλλήλου ούτως ώστε να εντοπιστούν τυχόν αδικίες, σφάλματα και συχνά λάθη της Διοίκησης. Μάλιστα, στο πλαίσιο αυτό, χρησιμοποιείται ένα ερωτηματολόγιο, το οποίο έχει ως σκοπό να συλλέξει ανωνυμοποιημένα δεδομένα που θα τεκμηριώσουν το θεωρητικό σκέλος της έρευνας και θα απαντήσουν, όσο το δυνατόν στις υποθέσεις της παρούσας εργασίας, για τα προβλήματα και τις στρεβλώσεις του συστήματος συνταξιοδότησης μέσα από τη μελέτη της περίπτωσης του πολιτικού προσωπικού του Υπουργείου Προστασίας του Πολίτη.

Εν τέλει ποια είναι η νομική φύση της σύνταξης ως παροχικού θεσμού απασχολεί εν πρώτοις την έρευνα, καθώς η επιστήμη δεν έχει απαντήσει με σαφήνεια. Έπειτα, η μεταφύτευση του θεσμού από τη Γαλλία ήταν αποτελεσματική για τη χώρα μας ή πρέπει να αξιοποιηθεί η εμπειρία άλλων εννόμων τάξεων, όπως της Γερμανίας ή των Η.Π.Α.; Η ισχύουσα νομοθεσία ανταποκρίνεται στο σκοπό για τον οποίο θεσπίσθηκε, δηλαδή η απονομή της σύνταξης γίνεται με ασφάλεια δικαίου; Οι βασικές αρχές του συνταξιοδοτικού δικαίου ερμηνεύουν τα κενά και τις ασάφειες των νόμων προστατεύοντας τον πολίτη από τη διοικητική αυθαιρεσία; Ο τρόπος αναγνώρισης και απονομής του δικαιώματος με αίτηση του πολίτη και όχι αυτεπαγγέλτως από τη Διοίκηση με παράλληλη έκδοση σχετικής διοικητικής πράξης είναι αποτελεσματική; Ο χρόνος καταβολής της σύνταξης είναι ικανοποιητικός; Υπάρχουν σφάλματα και αδικίες στον τρόπο υπολογισμού των συντάξεων; Αυτά είναι μερικά από τα ερωτήματα και υποθέσεις εργασίας που ευελπιστεί να απαντήσει τελικά η παρούσα εργασία.

2. ΕΝΝΟΙΑ ΚΑΙ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΗΣ ΣΥΝΤΑΞΙΟΔΟΤΗΣΗΣ ΤΩΝ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΥΠΑΛΛΗΛΩΝ

2.1 Ορισμός της σύνταξης

Σύνταξη ονομάζεται το χρηματικό ποσό το οποίο καταβάλλεται περιοδικά, συνήθως κατά μήνα, ισοβίως από το Δημόσιο Ταμείο ή από το Ταμείο ενός Δημοσίου Οργανισμού στα όργανα της Πολιτείας ή του Οργανισμού αυτού, όπως επίσης και στα μέλη των απορφανιζόντων οικογενειών των οργάνων αυτών, είτε λόγω μακροχρόνιας υπηρεσίας, είτε λόγω σωματικής και διανοητικής ανικανότητας που προκλήθηκε ένεκα άσκησης υπηρεσίας των οργάνων αυτών.

Ο ορισμός αυτός είναι σχετικά παγιωμένος και δεν υπάρχει διχογνωμία στην επιστήμη, τη Νομολογία των δικαστηρίων και κυρίως του Ελεγκτικού Συνεδρίου, βασικές αρμοδιότητες του οποίου είναι μεταξύ άλλων να γνωμοδοτεί για τα σχέδια νόμου που αναφέρονται στην απονομή σύνταξης από το Κράτος, καθώς και να εκδικάζει ένδικα βοηθήματα σχετικά με τις πράξεις απονομής συντάξεων (Λιγωμένου, 1999, σ. 909).

2.2 Νομική φύση της σύνταξης

Αναφορικά με το θέμα της νομικής φύσης της σύνταξης έχουν διατυπωθεί διάφορες γνώμες. Κατά μία άποψη αποτελεί ασφαλιστική παροχή, κατόπιν της υποχρεωτικής ασφάλισης των ατόμων που ανάλωσαν τη ζωή τους στην υπηρεσία του Κράτους ή κατέστησαν ανίκανοι εξαιτίας αυτής. Μια άλλη άποψη χαρακτηρίζει τη σύνταξη ως συνεχιζόμενο μισθό ή μισθό αργίας ή όπως προσφυώς αναφέρουν οι Γάλλοι, μερική προέκταση των λαμβανομένων αποδοχών κατά την ενεργό υπηρεσία, επειδή καθιερώνεται εις βάρος του κρατικού προϋπολογισμού (Σαραντόπουλος, 1970, σ. 8).

Η κρατούσα γνώμη θεωρεί σήμερα ότι η σύνταξη είναι δικαίωμα Δημοσίου Δικαίου, το οποίο συστήνει ή τροποποιεί μονομερώς η πολιτεία μεταβάλλοντας κατά την κρίση της τις προϋποθέσεις κτήσης του συνταξιοδοτικού δικαιώματος, όποτε το κρίνει αυτή αναγκαίο (Σαραντόπουλος, 1970, σ. 9). Στο σημείο αυτό αξίζει να αναφερθεί ότι η δημοσίευση της Άννας Λιγωμένου, δικαστή στο Ελεγκτικό Συνέδριο, με τίτλο «Η νομική φύση του συνταξιοδοτικού δικαιώματος των δημόσιων υπαλλήλων», η οποία έγινε στο επιστημονικό περιοδικό Επιθεώρηση Δικαίου της Κοινωνικής Ασφάλισης, 1999, σ. 915, αποτελεί μία από τις βιβλιογραφικές πηγές έρευνας για το εν λόγω ζήτημα.

2.3 Βασικές αρχές του Συνταξιοδοτικού Δικαίου

Σημαντικές για την παρούσα εργασία είναι οι βασικές αρχές του Συνταξιοδοτικού Δικαίου της χώρας μας. Το Δημόσιο Συνταξιοδοτικό Δίκαιο αποτελεί κλάδο του διοικητικού δικαίου, αλλά περιέχει ιδιαίτερους κανόνες που το καθιστούν οιοσεί αυτόνομο κλάδο. Γι' αυτό θα μελετηθούν οι ανωτέρω υπό το πρίσμα του διοικητικού, συνταγματικού και δημοσιονομικού δικαίου. Ενδεικτικά, μερικές από τις βασικές αρχές είναι οι ακόλουθες:

Πρώτον η κτήση, δηλαδή η γέννηση του συνταξιοδοτικού δικαιώματος που κρίνεται με βάση τη νομοθεσία που ισχύει κατά το χρόνο λύσης της δημοσιούπαλληλικής σχέσης, ενώ σε άλλες χώρες κρίνεται κατά το δίκαιο που ισχύει κατά την είσοδο του υπαλλήλου στην υπηρεσία. Δεύτερη βασική αρχή, είναι ότι ο πέραν του ορίου ηλικίας διανυόμενος χρόνος εν υπηρεσία δεν τυγχάνει συντάξιμος και τυχόν μεταβολή της υπηρεσιακής και προσωπικής κατάστασης του υπαλλήλου δεν δύναται να επιδράσει στον κανονισμό της σύνταξης. Τρίτη σημαντική αρχή, είναι ότι δεν γεννάται δικαίωμα σύνταξης λόγω ανικανότητας εάν συντρέχει βαρύ πταίσμα του υπαλλήλου ως προς το πάθημα. Η τέταρτη αρχή βασίζεται στο στοιχείο ότι η σύνταξη είναι προσωπική, διότι οι κληρονόμοι δεν έχουν πάρα μόνο να απαιτήσουν την αξίωση των ληξιπρόθεσμων κατά τον χρόνο του θανάτου οφειλών του δημοσίου προς τον θανόντα συνταξιούχο. Πέμπτη αρχή είναι ότι η σύνταξη είναι ισόβια, με την έννοια ότι παύει με τον θάνατο του δικαιούχου. Η έκτη σπουδαία αρχή έχει ως περιεχόμενο το γεγονός ότι η σύνταξη τελεί σε συνάφεια προς την ενεργό κατάσταση του υπαλλήλου διότι επηρεάζεται από την ενεργό κατάσταση του, το ύψος των αποδοχών του και τον κατεχόμενο βαθμό του (Σαραντόπουλος, 1970, σ. 12).

Τέλος, πρέπει να γίνει αναφορά για το χαρακτήρα συντήρησης του δικαιούχου που έχει η σύνταξη. Το γεγονός ότι τη σημερινή εποχή καθυστερεί σημαντικά και για μεγάλο χρονικό διάστημα η καταβολή της δημιουργεί ζητήματα συντήρησης, εάν όχι και επιβίωσης του ίδιου του δικαιούχου αλλά και της οικογένειά του, ενώ παράλληλα γεννά αξιώσεις για αποζημίωση λόγω προσβολής της προσωπικότητας, όπως κατοχυρώνεται στο Σύνταγμα, την Ευρωπαϊκή και την εγχώρια Νομοθεσία και Νομολογία.

2.4 Ιστορική αναδρομή της συνταξιοδοτικής νομοθεσίας

Μία ακόμη θεματική είναι η ιστορία του θεσμού των συντάξεων στη χώρα μας. Ο θεσμός των συντάξεων του Δημοσίου εισήχθη στη χώρα μας από τη Γαλλία και

αποτελεί παρακαταθήκη της Επανάστασης των Γάλλων το 1789 κατά της απολυταρχίας. Πρώτος νόμος στη χώρα μας που αφορούσε τις συντάξεις ήταν ο ΧΝΒ του 1861, ο οποίος ψηφίστηκε επί κυβερνήσεως Δημητρίου Βούλγαρη. Ο νόμος αυτός αποτέλεσε τη βάση της συνταξιοδοτικής νομοθεσίας στην Ελλάδα (Σαραντόπουλος, 1970, σ. 11).

Σταθμός στην ιστορία της συνταξιοδοτικής νομοθεσίας ήταν το διάταγμα της Αντιβασιλείας του Όθωνος της 31^{ης} Οκτωβρίου 1835 «Περί απονομής στρατιωτικών και πολιτικών συντάξεων», το οποίο κωδικοποίησε και αναμόρφωσε την προηγούμενη νομοθεσία. Χάρη σε αυτή τη νομοθεσία παγιώθηκαν οι βασικές συνταξιοδοτικές αρχές, οι οποίες ακολουθούνται έκτοτε από το Ελεγκτικό Συνέδριο στις σχετικές γνωμοδοτήσεις του και κατά την ερμηνεία των συνταξιοδοτικών διατάξεων (Σαραντόπουλος, 1970, σ. 11).

Σημαντική υπήρξε και η συμβολή του Ελεγκτικού Συνεδρίου στη διαμόρφωση και άσκηση του συνταξιοδοτικού δικαιώματος. Ο θεσμός του δικαστηρίου αυτού προέρχεται επίσης από τη Γαλλία και μεταφυτεύθηκε στην Ελλάδα επί Αντιβασιλείας Όθωνος το 1833. Η εκδίκαση των ένδικων μέσων για διαφορές στην απονομή της σύνταξης και οι γνωμοδοτήσεις του δικαστηρίου στους νόμους με συνταξιοδοτικές διατάξεις και αναγνώρισης υπηρεσίας για τη θεμελίωση του δικαιώματος σύνταξης, προσέφερε διαχρονικά πλούσια Νομολογία, η οποία κατοχύρωσε το συνταξιοδοτικό δικαίωμα ασφαλέστερα σύμφωνα με το Σύνταγμα και τους νόμους (Σαραντόπουλος, 1970, σ. 11).

2.5 Διακρίσεις των συντάξεων των δημοσίων υπαλλήλων

Μία άλλη σοβαρή πτυχή του θέματος που μελετάται αφορά τις διακρίσεις των συντάξεων του Δημοσίου. Οι συντάξεις του Δημοσίου είναι αυτές που καταβάλλονται από το Δημόσιο Ταμείο, εφόσον αφενός υπάρχει δημοσιοϋπαλληλική σχέση, αφετέρου οι ασφαλισμένοι έχουν την ιδιότητα του τακτικού δημοσίου υπαλλήλου που καλύπτει πολιτειακούς σκοπούς ή καλύπτει διαρκείς ανάγκες σε οργανική θέση ιδιωτικού δικαίου.

Η πρώτη μεγάλη κατηγορία των συντάξεων προσδιορίζεται ανάλογα με το υποκείμενο στο οποίο πληρώνεται μία σύνταξη, δηλαδή σύμφωνα με την ιδιότητα του υποκειμένου στο οποίο αναφέρεται η σύνταξη, και επιμέρους διακρίνονται σε πολιτικές, στρατιωτικές, πολεμικές, σιδηροδρομικών, κοινοτικές (υπαλλήλων Ο.Τ.Α.) και καλλιτεχνών. Μετά τη ψήφιση του Ν. 4670/2020 «Ασφαλιστική μεταρρύθμιση και

ψηφιακός μετασχηματισμός Εθνικού Φορέα Κοινωνικής Ασφάλισης (e-Ε.Φ.Κ.Α.) και άλλες διατάξεις» (Α' 43), οι πολιτικοί και οι στρατιωτικοί υπάλληλοι υπάγονται πλέον στον e-ΕΦΚΑ (Ηλεκτρονικός Εθνικός Φορέας Κοινωνικής Ασφάλισης), για τους οποίους όμως εξακολουθούν να εφαρμόζονται τα οριζόμενα στο Π.Δ. 169/2007 (Α' 210), ήτοι στον Κώδικα Πολιτικών και Στρατιωτικών Συντάξεων. Οι πολιτικές αφορούν κατά το μεγαλύτερο μέρος τους, τους δημοσίους υπαλλήλους (μόνιμους και μη μόνιμους) και τους λειτουργούς του Κράτους, ενώ οι στρατιωτικές αφορούν τους μόνιμους ή έφεδρους αξιωματικούς και οπλίτες των Ενόπλων Δυνάμεων, της Ελληνικής Αστυνομίας, του Λιμενικού Σώματος – της Ελληνικής Ακτοφυλακής, του Πυροσβεστικού Σώματος και τους εξομοιωμένους με αυτούς (Λιγωμένου Α. , 1999, σ. 910).

Αξίζει να σημειωθεί ότι οι συντάξεις που παρέχονται λόγω πολεμικών γεγονότων ονομάζονται πολεμικές συντάξεις. Στη χώρα μας καταβάλλονται πολεμικές συντάξεις στους αγωνιστές της Εθνικής Αντίστασης. Ακόμη, συντάξεις καταβάλλονται στους παθόντες από επιθέσεις τρομοκρατικών οργανώσεων και βίαιες ενέργειες. Στη κατηγορία των συντάξεων του Δημοσίου εντάσσονται και οι τιμητικές συντάξεις που δίδονται σε ιδιώτες, οι οποίοι είναι καλλιτέχνες – λογοτέχνες, μουσικοί, ζωγράφοι και άλλοι, το έργο των οποίων αναγνωρίζεται ευρέως στην Επικράτεια και διεθνώς, με αποτέλεσμα να έχουν προσφέρει εξαιρετικής σπουδαιότητας υπηρεσίες στο Κράτος, σύμφωνα με τα κριτήρια που προβλέπονται κάθε φορά στο Ν. 3075/2002. Οι εν λόγω κατ' εξαίρεση δεν υπάγονται στον e-ΕΦΚΑ, αλλά παραμένουν στην ασφάλιση του Δημοσίου (Π.Δ. 169/2007, σε συνδυασμό με Π.Δ. 168/2007) μαζί με όσους λαμβάνουν προσωπική σύνταξη και σύνταξη αναπηρίας εξαιτίας και ένεκα της υπηρεσίας (Καλομοίρα, 2016, σ. 40). Μία ενδεικτική κατηγοριοποίηση των συντάξεων του Δημοσίου περιλαμβάνεται στην εντελώς πρόσφατη μονογραφία της Καθηγήτριας της Νομικής Σχολής του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών κυρίας Πατρίνας Παπαρρηγοπούλου – Πεχλιβανίδου, Δίκαιο της Κοινωνικής Ασφάλισης, 2021.

Από άποψη αιτίας συνταξιοδότησης κατηγοριοποιούνται σε συντάξεις λόγω γήρατος, σύμφωνα με τα έτη υπηρεσίας και κατά ορισμένη ηλικία και σε συντάξεις ανικανότητας σωματικής ή πνευματικής, οφειλόμενης ή μη στην υπηρεσία. Εξ' απόψεως καθολικότητας οι συντάξεις των δημοσίων υπαλλήλων διακρίνονται σε γενικές που παρέχονται σε οποιοδήποτε άτομο συγκεντρώνει τις προϋποθέσεις συνταξιοδότησης που ορίζουν οι σχετικές διατάξεις και σε προσωπικές που παρέχονται

σε ορισμένα πρόσωπα, σύμφωνα με τα όσα ορίζονται σε ειδικότερους και συγκεκριμένους νόμους. Επίσης, υπάρχουν συντάξεις δημοσίων υπαλλήλων εξ' ιδίου δικαιώματος δηλαδή για τις συντάξεις εξ' ίδιας υπηρεσίας και οι συντάξεις εκ μεταβιβάσεως, όταν σε περίπτωση θανάτου του υπαλλήλου που δικαιώνει ή ήδη λαμβάνει σύνταξη, μεταβιβάζεται το δικαίωμά του στον/ην χήρο/α και τα τέκνα του (Λιγωμένου Α. , 1999, σ. 911).

2.6 Ο δικαστικός έλεγχος νομιμότητας των συνταξιοδοτικών νόμων

Συνταξιοδοτικά νομοσχέδια είναι αυτά που χορηγούν ευθέως σύνταξη σε συγκεκριμένο πρόσωπο, εκείνα που καθορίζουν τις προϋποθέσεις για τη συνταξιοδότηση ορισμένης κατηγορίας προσώπων, εκείνα με τα οποία αναγνωρίζεται ότι ορισμένη υπηρεσία είναι συντάξιμη και τέλος, αυτά που τροποποιούν ήδη υπάρχοντες συνταξιοδοτικούς νόμους με την έννοια ότι παρέχουν μεγαλύτερη σύνταξη. Τα εν λόγω νομοσχέδια υποβάλλονται στη Βουλή των Ελλήνων προς ψήφιση από τον Υπουργό των Οικονομικών, που είναι ο κατά νόμο αρμόδιος για τη διαχείριση του δημοσίου χρήματος βάσει του άρθρου 73 παράγραφος 2 του Συντάγματος και τα οποία συνοδεύονται από σχετική έκθεση του Γενικού Λογιστηρίου του Κράτους, που εκτιμά το δημοσιονομικό κόστος του κρατικού προϋπολογισμού, κατόπιν γνωμοδότησης του ανωτάτου δημοσιονομικού δικαστηρίου, ήτοι του Ελεγκτικού Συνεδρίου, το οποίο λόγω της συγκρότησης του και της εξειδικευμένης και ειδικής εμπειρίας επί συνταξιοδοτικών θεμάτων κατασφαλίζει τη νομιμότητα, τη συνταγματικότητα και την νομοτεχνική αρτιότητα στη διατύπωση και επεξεργάζεται γνωμοδοτικά αυτά (Λιγωμένου Α. , 1999, σ. 911).

Ο χαρακτήρας του τύπου της γνωμοδότησης του Ελεγκτικού Συνεδρίου επί των συνταξιοδοτικών νομοσχεδίων και οι συνέπειες μη τήρησής του, αποτελεί θέμα έριδος μεταξύ των Ανώτατων Δικαστηρίων της χώρας. Το πρώτο Δικαστήριο που διατυπώνει εμφατικότερα τους κανόνες του δικαστικού ελέγχου των νόμων για τις συντάξεις είναι το Συμβούλιο της Επικρατείας. Το Ανώτατο Διοικητικό Δικαστήριο της χώρας μας ελέγχει πρώτα απ' όλα τη τήρηση του νόμιμου τύπου, σε συνάρτηση με την αιτιολογία ότι πρόκειται για εσωτερικό τυπικό στοιχείο εκ του νόμου αναγόμενο στη διαδικασία ψήφισης του τυπικού νόμου από τη Βουλή και επί του οποίου ισχύει η αρχή του ανέλεγκτου των εσωτερικών τυπικών στοιχείων του νόμου από τα δικαστήρια. Επίσης, ο Άρειος Πάγος αρνείται το δικαστικό έλεγχο της τήρησης της προηγούμενης

γνωμοδότησης συνταξιοδοτικών νομοσχεδίων από το Ελεγκτικό Συνέδριο (Λιγωμένου Α. , 1999, σ. 914).

Αντίθετα, η Νομολογία του Ελεγκτικού Συνεδρίου πάγια δέχεται ήδη εδώ και ενενήντα χρόνια από την ισχύ των Συνταγμάτων, ότι δεν αποτελεί ένα ανέλεγκτο δικαστικά εσωτερικό τυπικό στοιχείο του νόμου ο τύπος της προηγούμενης γνωμοδοτικής επεξεργασίας των συνταξιοδοτικών νομοσχεδίων, αλλά εξωτερικό τυπικό στοιχείο του νόμου, ώστε να ελέγχεται δικαστικά ακόμη και αυτεπαγγέλτως. Συνεπώς, το άρθρο 73 του Συντάγματος δεν έχει μόνο ένα δικονομικό περιεχόμενο όπως από πρώτη εντύπωση γίνεται φανερό, αλλά έχει ουσιαστικό περιεχόμενο και μάλιστα κυρωτικού χαρακτήρα, καθώς συνταξιοδοτικός νόμος που δεν έχει τύχει επεξεργασίας από το Ελεγκτικό Συνέδριο είναι άκυρος και ανεφάρμοστος. Επίσης, το Ελεγκτικό Συνέδριο ελέγχει τις πάσης φύσεως εφέσεις, ανακοπές, τριτανακοπές, αναιρέσεις και αναθεωρήσεις για διαφορές που αναφύονται από τον κανονισμό, την εκτέλεση των συντάξεων, τα προπαρασκευαστικά στάδια της συνταξιοδοτικής διαδικασίας, παρέχοντας πλήρη δικαστική προστασία όχι μόνο ως ακυρωτικό δικαστήριο, αλλά παρόμοια με το Συμβούλιο της Επικρατείας και ως δικαστήριο ουσίας.

Η Νομολογία όλων των δικαστηρίων, αλλά κυρίως του Ελεγκτικού Συνεδρίου που παράγεται από τον δικαστικό έλεγχο της νομιμότητας των συνταξιοδοτικών νόμων, συμβάλλει καθοριστικά και αποφασιστικά στην ερμηνεία, στη διασαφήνιση και στη διάπλαση του ισχύοντος συνταξιοδοτικού δικαίου. Μάλιστα η μεταβολή της Νομολογίας του συγκεκριμένου Δικαστηρίου επί νομικού ζητήματος, παρέχει το δικαίωμα επανεξέτασης της υπόθεσης πρωτοβαθμίως, κατόπιν βέβαια αίτησης του ενδιαφερόμενου, που κρίθηκε οριστικά και τελεσίδικα με τρόπο διαφορετικό από αυτόν που ακολούθησε η νέα Νομολογία, η οποία εν τέλει καθίσταται πηγή δικαίου. Για αυτό το λόγο η Νομολογία του Ελεγκτικού Συνεδρίου είναι περισσότερο πρωτοποριακή πολλές φορές ακόμα και από τον ίδιο τον νομοθέτη, καθιστάμενο ισότιμο εταίρο στη διάπλαση του συνταξιοδοτικού δικαίου (Λιγωμένου Α. , 1999, σ. 915).

3. ΤΟ ΚΑΘΕΣΤΩΣ ΣΥΝΤΑΞΙΟΔΟΤΗΣΗΣ ΤΩΝ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΥΠΑΛΛΗΛΩΝ ΣΕ ΕΛΛΑΔΑ, ΓΑΛΛΙΑ ΚΑΙ ΓΕΡΜΑΝΙΑ

3.1 Προϋποθέσεις θεμελίωσης του δικαιώματος στη σύνταξη

Κύρια προϋπόθεση για την καταβολή οποιασδήποτε σύνταξης από το Δημόσιο Ταμείο σε βάρος του Κρατικού Προϋπολογισμού, είναι η ύπαρξη οργανικού ή ειδικού νόμου κατά ρητή επιταγή του Συντάγματος. Καμία σχετική πίστωση δεν δύναται να εγγραφεί στον Κρατικό Προϋπολογισμό άνευ νόμου. Ο νόμος αυτός θα πρέπει να καθορίζει με σαφήνεια την κατηγορία των προσώπων που δικαιούνται να λάβουν σύνταξη, τους όρους θεμελίωσης του συνταξιοδοτικού δικαιώματος, τον τρόπο υπολογισμού του ποσού της σύνταξης, καθώς και τη διαδικασία αναγνώρισης του δικαιώματος στη σύνταξη. Κάθε τέτοιος νόμος πρέπει να συνοδεύεται απαραίτητως από γνωμοδότηση της Ολομέλειας του Ελεγκτικού Συνεδρίου, αλλιώς χαρακτηρίζεται αντισυνταγματικός και κατά πάγια Νομολογία μη εφαρμοστέος. Οι διατάξεις για τις συντάξεις είναι ειδικές και ο νόμος δεν πρέπει να περιέχει άσχετες με αυτές διατάξεις. Οι γνωμοδοτήσεις και η Νομολογία των δικαστηρίων και μελέτες, όπως του Κ. Χιώλου, με τίτλο «Η επίδραση της νεότερης Νομολογίας του Ελεγκτικού Συνεδρίου στο συνταξιοδοτικό δικαίωμα», ΕΔΔΔ 1983, σ. 337, κρίνονται ιδιαίτερος σημαντικά για το εν λόγω ζήτημα.

Ακόμη μια βασική προϋπόθεση για τη θεμελίωση του δικαιώματος στη σύνταξη των δημοσίων πολιτικών υπαλλήλων, αποτελεί η συμπλήρωση από τον υπάλληλο του απαιτούμενου χρόνου της συντάξιμης υπηρεσίας. Η έννοια της θεμελίωσης ωστόσο διαφοροποιείται όσον αφορά τους νέους και παλαιούς ασφαλισμένους. Οι μεν νέοι θεμελιώνουν συνταξιοδοτικό δικαίωμα όπως ακριβώς και οι εργαζόμενοι του ιδιωτικού τομέα, ήτοι με τη συμπλήρωση τόσο των προβλεπομένων ορίων ηλικίας όσο και του χρόνου ασφάλισης. Για τους δε παλαιούς που πρωτοασφαλίστηκαν προ του έτους 1983 αρκεί μόνο η συμπλήρωση του χρόνου ασφάλισης, ενώ για τους ασφαλισμένους για πρώτη φορά μετά το 1983 απαιτείται να συμπληρώνουν και το όριο ηλικίας, με πληθώρα όμως μεταβατικών διατάξεων. Τέλος, ο Νόμος ορίζει κάθε φορά ποιος χρόνος μπορεί να θεωρηθεί ως συντάξιμος.

3.1.1 Πραγματικός χρόνος συντάξιμης υπηρεσίας

Πραγματικός συντάξιμος χρόνος υπηρεσίας θεωρείται αυτός που παρέχεται πραγματικά εργασία από τους δημοσίους υπαλλήλους, εφόσον τελικά συνταξιοδοτούνται από το Δημόσιο. Πλασματική συντάξιμη υπηρεσία είναι έτη υπηρεσίας, στα οποία δεν παρείχε

πραγματικά υπηρεσία ο υπάλληλος, αλλά ο νόμος τα αναγνωρίζει ως τέτοια κατά πλάσμα δικαίου (Μεταλληνός, 2002, σ. 31).

Ειδικότερα, στη μελέτη περίπτωσης που εξετάζει η παρούσα εργασία του Υπουργείου Προστασίας του Πολίτη, οι δημόσιοι πολιτικοί υπάλληλοι που υπηρέτησαν είτε ως τακτικοί αγροφύλακες είτε ως αρχιφύλακες της Ελληνικής Αγροφυλακής, ο χρόνος που διανύθηκε στην Υπηρεσία αυτή θεωρείται πραγματικός χρόνος υπηρεσίας για τη θεμελίωση της σύνταξής τους, σύμφωνα με το Ν.Δ. 4523/1966.

Στο σημείο αυτό θα πρέπει να διευκρινιστεί ότι ως συντάξιμος χρόνος πραγματικής υπηρεσίας λογίζεται κάθε χρόνος που ο υπάλληλος τελούσε σε αναρρωτική και κανονική άδεια, ο χρόνος που ο εργαζόμενος βρισκόταν σε εκπαιδευτική άδεια, αλλά αυτός δεν μπορεί να ξεπερνά τα τρία έτη. Επίσης, πραγματικός χρόνος θεωρείται και ο χρόνος της γονικής άδειας και της άδειας ανατροφής τέκνου. Επιπλέον, ως πραγματικός χρόνος λογίζεται ο χρόνος που, στο πλαίσιο της πειθαρχικής διαδικασίας, επιβλήθηκε στον υπάλληλο το διοικητικό μέτρο της διαθεσιμότητας μέχρι την ολοκλήρωση της διοικητικής εξέτασης εις βάρος του και την επιβολή ή μη πειθαρχικής ποινής, εφόσον το διοικητικό μέτρο της διαθεσιμότητας δεν οφείλεται σε αξιόποινη πράξη ή πειθαρχικό παράπτωμα για το οποίο επακολούθησε οριστική απόλυση από την υπηρεσία. Ακόμη, πραγματική συντάξιμη υπηρεσία είναι και ο χρόνος της απεργίας, με την επιφύλαξη ότι ο εκάστοτε ισχύων νόμος τον χαρακτηρίζει ως χρόνο πραγματικής δημόσιας υπηρεσίας. Συνακόλουθα, πραγματική δημόσια υπηρεσία και κατά συνέπεια ως συντάξιμος χρόνος λαμβάνεται υπόψη και ο χρόνος κατά τον οποίο ο πολιτικός υπάλληλος του Υπουργείου Προστασίας του Πολίτη έχει αποσπαστεί σε Διεθνή Οργανισμό στον οποίο συμμετέχει η Ελλάδα, όπως τον Οργανισμό Ηνωμένων Εθνών (Ο.Η.Ε.), αλλά και το ΝΑΤΟ, ή στο πλαίσιο της Διεθνούς Αστυνομικής Συνεργασίας, στην Ιντερπόλ, στις Υπηρεσίες Προστασίας των Ευρωπαϊκών Συνόρων (FRONTEX), στην Ευρωπαϊκή Αστυνομία και άλλες Υπηρεσίες της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Όταν ο πολιτικός υπάλληλος είναι αποσπασμένος στις ανωτέρω Υπηρεσίες θεωρείται ότι ευρίσκεται σε κανονική άδεια απουσίας άνευ αποδοχών, αλλά για χρονικό διάστημα που δεν μπορεί να υπερβεί τα δέκα (10) έτη. Σημειώνεται ότι η αναγνώριση των ετών υπηρεσίας σε Διεθνείς Οργανισμούς ως συντάξιμων ετών λαμβάνει χώρα μέσω πράξης που εκδίδει η αρμόδια Διεύθυνση του Γενικού Λογιστηρίου του Κράτους, κατόπιν αίτησης του ενδιαφερομένου.

Επίσης, συντάξιμος χρόνος πραγματικής υπηρεσίας θεωρείται και ο χρόνος αδείας άνευ αποδοχών ενός ημερολογιακού μήνα εντός του έτους, που δύναται να αιτηθεί από

την Υπηρεσία του και να λάβει ο υπάλληλος, καθώς και αυτή που χορηγείται αυτοτελώς σε κάθε φυσικό, θετό και ανάδοχο γονέα υποχρεωτικά και χωρίς γνώμη υπηρεσιακού συμβουλίου, όταν αφορά την ανατροφή παιδιών έως και οκτώ (8) ετών, σύμφωνα με τις διατάξεις του Δημοσιοϋπαλληλικού Κώδικα Ν. 3528/2007. Απαραίτητη προϋπόθεση για την αναγνώριση του ως άνω χρόνου ως συντάξιμου αποτελεί η καταβολή από τον υπάλληλο των νόμιμων προβλεπόμενων ασφαλιστικών εισφορών.

Από την άλλη ήδη με το Π.Δ. 166/2000, το οποίο κωδικοποίησε τις παλαιές και κατάσπαρτες διατάξεις για τις πολιτικές και στρατιωτικές συντάξεις και συγκεκριμένα, το άρθρο 11 ορίζει ότι δεν θεωρείται συντάξιμος ο χρόνος που ο υπάλληλος του Υπουργείου Προστασίας του Πολίτη απουσιάζει αυθαίρετα από την Υπηρεσία, χωρίς δηλαδή νόμιμο κώλυμα. Ακόμη, δεν θεωρείται πραγματικός χρόνος συντάξιμης υπηρεσίας ο χρόνος της ποινής κατόπιν δικαστικής απόφασης από οποιοδήποτε δικαστήριο, κατά το μέρος που έχει εκτιθεί, ακόμη και της προσωποκράτησης στο πλαίσιο της αναγκαστικής εκτέλεσης από τα πολιτικά δικαστήρια, ο χρόνος της αργίας και της προσωρινής απόλυσης, αλλά και ο χρόνος της προσωρινής κράτησης, εκτός βέβαια αν η απόφαση του δικαστηρίου στη συνέχεια υπήρξε αθωωτική ή απαλλακτική κατά περίπτωση, όποτε ο χρόνος αυτός θεωρείται πλέον πραγματικός χρόνος υπηρεσίας.

Σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 15 του Ν. 4387/2016 υπό τον τίτλο «Χρόνος ασφάλισης στον Ε.Φ.Κ.Α.» λογίζεται πρώτον ο χρόνος πραγματικής ασφάλισης, ήτοι ο χρόνος ασφαλιστέας απασχόλησης ή ιδιότητας στον Ε.Φ.Κ.Α. ή στους εντασσόμενους στον Ε.Φ.Κ.Α. φορείς, τομείς και κλάδους για τον οποίο έχουν καταβληθεί εισφορές, όπου αυτές προβλέπονταν. Δεύτερον, ο λογιζόμενος στο διπλάσιο χρόνος συντάξιμης υπηρεσίας των υπαλλήλων – λειτουργών του Δημοσίου και των στρατιωτικών, καθώς και οι αναγνωριζόμενοι πλασματικοί χρόνοι ασφάλισης. Όπου για την αναγνώριση των πλασματικών αυτών χρόνων ασφάλισης προβλέπεται καταβολή εισφοράς, η αναγνώριση γίνεται με την καταβολή από τον ασφαλισμένο για κάθε μήνα αναγνωριζόμενου χρόνου ασφάλισης της εισφοράς ασφαλισμένου και εργοδότη, στο ποσοστό που ισχύει κατά το χρόνο υποβολής της αίτησης εξαγοράς. Η ως άνω εισφορά υπολογίζεται επί των συντάξιμων αποδοχών του ασφαλισμένου κατά το μήνα υποβολής της αίτησης εξαγοράς και, εφόσον έχει διακοπεί η απασχόληση, επί των αποδοχών του τελευταίου μήνα απασχόλησης αναπροσαρμοσμένων κατά την ετήσια μεταβολή μισθών, όπως προκύπτει από τα στοιχεία της Ελληνικής Στατιστικής Αρχής. Τρίτον, ο χρόνος ασφάλισης που πραγματοποιήθηκε στους εντασσόμενους στον Ε.Φ.Κ.Α. φορείς,

τομείς και κλάδους, συμπεριλαμβανομένου του χρόνου που αναγνωρίστηκε και εξαγοράστηκε ή συνεχίζεται η εξαγορά του, καθώς και ο χρόνος που έχει προσμετρηθεί από προϋπηρεσία ή άλλη αιτία. Διαδικασίες αναγνώρισης χρόνων ασφάλισης, που δεν έχουν ολοκληρωθεί με την πλήρη εξόφληση του ποσού της εξαγοράς, συνεχίζονται στον Ε.Φ.Κ.Α. μέχρι την ολοκλήρωσή τους.

Τέλος, άξια μνείας είναι η απόφαση 8784/2020 του Διοικητικού Εφετείου Αθηνών για την έννοια του πραγματικού χρόνου ασφάλισης. Το δικαστήριο αποφάσισε ότι σύμφωνα με την παρ.1 του άρθρου 58 του Κώδικα Συντάξεων τίθεται μία συνταξιοδοτικού περιεχομένου γενική διάταξη, σύμφωνα με τον οποία δεν αναγνωρίζονται ως συντάξιμος από το Δημόσιο και από τους λοιπούς ασφαλιστικούς φορείς, εκτός από τις προβλεπόμενες νομοθετικές εξαιρέσεις (πολεμικές συντάξεις κ.λπ.) (Ε.Σ. 1939, 3431/2009, 1391/2012) οι έννομες σχέσεις, αλλά και ο χρόνος υπηρεσίας των συνταξιούχων του Δημοσίου, οι οποίοι προσλήφθηκαν και υπηρέτησαν κατ' εφαρμογή της παραγράφου 6 του άρθρου 1 του Ν. 1256/1982, και οι οποίοι απολαμβάνουν το συνταξιοδοτικό δικαίωμα. Συνταξιούχοι του Δημοσίου, σύμφωνα με τον νόμο, είναι όσοι αποκτούν από το Δημόσιο σύνταξη από ίδιο δικαίωμα ή από μεταβίβαση, με βάση θεμελιωτική συνταξιοδοτικού δικαιώματος υπηρεσία ή εργασία στο Δημόσιο. Όμως ο συντάξιμος χρόνος συνεχίζει να λαμβάνεται υπόψη, στην περίπτωση, που οι δικαιούχοι, αιτούνται από την αρμόδια υπηρεσία, αναστολή της καταβαλλόμενης σύνταξής τους και λήψη μόνο των αποδοχών τους (Ε.Σ. 2482/2011). Επιπλέον, ο χρόνος υπηρεσίας με σύνταξη και αποδοχές αναγνωρίζεται ως συντάξιμος, αν ο ενδιαφερόμενος δώσει πίσω τη ληφθείσα κατά το νόμο σύνταξη, κατόπιν δήλωσης στο Γενικό Λογιστήριο του Κράτους. Ως εκ τούτου, η επιστροφή από τον συνταξιούχο της ληφθείσας σύνταξης, καταλογίζεται και εισπράττεται με τις διατάξεις του άρθρου 96 παρ. 2 του Σ.Κ σε βάρος του από το Γενικό Λογιστήριο του Κράτους, ώστε να αποτελέσει ουσιώδη προϋπόθεση για να αναγνωριστεί ο χρόνος υπηρεσίας ως χρόνος συντάξιμος (Ε.Σ.1939/2009, 25/2010). Η εν λόγω διάταξη ερμηνευμένη περιορισμό σε συνταξιοδοτική αξίωση, που αφορά περιουσιακό στοιχείο, και πηγάζει από την υποχρέωση καταβολής σύνταξης υπό προϋποθέσεις του νόμου για τις συντάξεις του Δημοσίου (πρβ. ΕΔΔΑ. 22.10.2009 X κατά Ελλάδος σκ. 29 και 35, της 9.7.2009...κατά Ελλάδας σκ. 37, Επιτροπή Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, 13.7.1988, Ψ κατά Σουηδίας αρ.86, Ε.Σ. 2482/2011, Σ.τ.Ε. 121/2012, 2001/2014) και εμπίπτει στο προστατευτικό πεδίο του άρθρου 1 του Πρώτου Προσθέτου Πρωτοκόλλου ΕΣΔΑ. Σκοπός της διάταξης είναι η καταπολέμηση της πολυθεσίας και της απασχόλησης στο δημόσιο

(Ε.Σ. 3431/2009), η επίτευξη ενός βιώσιμου συστήματος παροχής συντάξεων, ώστε να αποφευχθεί η υπέρμετρη επιβάρυνση του Δημοσίου, λόγω της ταυτόχρονης πληρωμής συντάξεων και αποδοχών στο ίδιο άτομο, την εξοικονόμηση χρημάτων, σύμφωνα με την αρχή της δημοσιονομικής βιωσιμότητας (πρβ. Ε.Σ. 1939/2009, 25/2010, ΕΔΔΑ, 12.10.2004 μ Ρ κατά Ισλανδίας ΕΔΔΑ, 15.4.2014 Ν. κατά Ιταλίας, ΕΔΔΑ, 3.10.2013 κατά Ελλάδα σκ. 48), ενώ η διάταξη εφαρμόζεται εξαιτίας της ανάγκης να διασφαλιστεί η απαραίτητη δημοσιονομική ισορροπία με τη δίκαιη διανομή των κρατικών πόρων, σύμφωνα με την αρχή της κοινωνικής δικαιοσύνης (ΕΔΔΑ 12.10.2004 Ν. κατά Ισλανδίας, ΕΔΔΑ 8.9.2005 Π. κατά Γερμανίας, ΕΔΔΑ, 25.10.2011 Σ κατά Βουλγαρίας). Η εν λόγω επέμβαση στην αξίωση του συντάξιμου χρόνου υπηρεσίας των προσώπων, αποτελεί από την μία μέτρο, κατάλληλο για την εκπλήρωση αποτελέσματος, από την άλλη απολύτως αναγκαίο, προς την επίτευξη του σκοπού δημοσίου συμφέροντος και δεν είναι δυνατόν να γίνει επιλογή ενός ετέρου αντίστοιχου αποτελεσματικού, αλλά λιγότερο επαχθούς μέτρου. Άλλωστε, ο συνταξιούχος στο Δημόσιο έχει ήδη θεμελιώσει το συνταξιοδοτικό του καθεστώς, και έχει προς κάλυψη και άλλες παροχές κοινωνικής ασφάλισης (υγειονομική περίθαλψη). Συνεπώς, δεν τίθεται ζήτημα βιοποριστικό και κινδύνου σε μία αξιοπρεπή ζωή. Παράλληλα δε λαμβάνει σωρευτικά αποδοχές και σύνταξη. Ο ίδιος ο συνταξιούχος μπορεί πλέον να επιλέξει είτε την παράλληλη λήψη αποδοχών και σύνταξης, είτε την αναστολή της τελευταίας κατά το άρθρο 58 παρ. 2 του Σ.Κ., είτε την επιστροφή των συντάξεων που έλαβε συγχρόνως με αποδοχές κατά το άρθρο 96 του Σ.Κ., προκειμένου να αναγνωρισθεί ως συντάξιμος ο αντίστοιχος χρόνος υπηρεσίας του στο Δημόσιο. Η εν λόγω επέμβαση δεν καθίσταται δυσανάλογη σε σχέση με τον νόμιμο σκοπό, διότι δεν συνεπάγεται οριστική απώλεια του συνταξιοδοτικού δικαιώματος, αφού με την άσκηση της παρεχόμενης από το άρθρο 96 του Σ.Κ. δυνατότητας επιστροφής εκ μέρους του ενδιαφερομένου της σύνταξης, που ελάμβανε ταυτόχρονα με αποδοχές ενεργείας - και μάλιστα σε δόσεις, που δεν μπορούν να ξεπεράσουν το ένα τέταρτο της καταβαλλόμενης σε αυτόν σύνταξης - ενεργοποιείται η αξίωσή του για αναγνώριση ως συντάξιμου των ετών υπηρεσίας στο δημόσιο, η οποία βασίζεται στην εργασία στο βαθμό, που συνιστά όρο απασχόλησης των δημοσίων υπαλλήλων και είχε καταστεί αδρανής, λόγω της ταυτόχρονης καταβολής σύνταξης και αποδοχών από το Κράτος(Ε.Σ. 424/2018, 992/2015). Συνεπώς ο εν λόγω περιορισμός είναι εύλογος και δεν παραβιάζεται η δίκαιη ισορροπία μεταξύ των προσταγών του δημοσίου συμφέροντος και της απαίτησης προστασίας της περιουσίας των προσώπων. Έπειτα, η

κρίσιμη διάταξη του Σ.Κ. δεν παραβιάζει την αρχή της αναλογικότητας, που κατοχυρώνεται στο άρθρο 25 παρ. 1 εδ. δ' του Συντάγματος (Ε.Σ. 1939/2009, 25/2010), ούτε αντίκεινται στο άρθρο 1 του Πρώτου Προσθέτου Πρωτοκόλλου της ΕΣΔΑ. (ΕΔΔΑ, της 20.3.2012 Ω κατά Ρουμανίας), ενώ δεν παραβιάζεται ούτε το δικαίωμα στην ιδιοκτησία (άρθρο 17 του Συντάγματος), στο βαθμό, που στην έννοια της ιδιοκτησίας κατά το εν λόγω άρθρο περιλαμβάνονται και τα ενοχικά περιουσιακά δικαιώματα (ΕΣ. 1938/2009, 827/2011, ΑΕΔ 1/2005, ΑΠ. 1780/2005, 478/2006, 541/2011, ΣτΕ 668/2012).

3.1.2 Προσμετρητέα συντάξιμη υπηρεσία

Ο πολιτικός υπάλληλος του Υπουργείου Προστασίας του Πολίτη που έχει εκτελέσει προγενέστερη υπηρεσία με οποιαδήποτε ιδιότητα και σχέση έκτακτου, με σύμβαση, με μισθό που καταβάλλεται μηνιαίως ή ημερησίως, πρόσκαιρα ή κατ' αποκοπή, αλλά με πλήρες ωράριο εργαζομένου που αμείβεται από ειδικά εθνικά κονδύλια του Προϋπολογισμού ή από τα προβλεπόμενα στο άρθρο 10 του Ν.Δ. 2421/1953 «Περί ιδρύσεως Κ.Υ.Π., καθώς και η παρόμοια υπηρεσία με μηνιαίο μισθό, με μηνιαία ή ημερήσια αποζημίωση ως έκτακτος, αναπληρωτής, προσωρινός υπάλληλος, η οποία παρασχέθηκε μετά τη συμπλήρωση του δέκατου έβδομου έτους της ηλικίας τους και για όσους μονιμοποιήθηκαν εν συνεχεία σε υπηρεσία του Υπουργείου Προστασίας του Πολίτη μετά τη συμπλήρωση του δέκατου πέμπτου έτους της ηλικίας λογίζεται συντάξιμη και προσμετρείται. Τα ίδια ισχύουν για τους δημοσίους υπαλλήλους που μισθοδοτούνται από ειδικούς λογαριασμούς των Υπουργείων και ιδίως από τα Υπουργεία Εξωτερικών και Εθνικής Άμυνας ή από έκτακτους πόρους αυτών ή από ειδικούς πόρους των αρμοδίων Υπηρεσιών των Υπουργείων ή από πόρους άλλων Νομικών Προσώπων Δημοσίου Δικαίου ή από τόκους κεφαλαίων, αποζημιώσεων που καταβλήθηκαν από ξένες Κυβερνήσεις μέσω του Ελληνικού Δημοσίου, ακόμη και αν ο υπάλληλος για όσο χρόνο υπηρετεί δεν έχει αποκτήσει την ελληνική ιθαγένεια, σύμφωνα με τις κείμενες διατάξεις υπό τις κάτωθι προϋποθέσεις:

1. Νομική διάταξη τυπικού ή ουσιαστικού νόμου ή έστω διοικητική πράξη που να προβλέπει τέτοιου είδους πρόσληψη.
2. Η πρόσληψη να έχει γίνει από το κατά νόμο αρμόδιο όργανο και
3. Ο εργαζόμενος να έχει απασχοληθεί σύμφωνα με το ωράριο που προσιδιάζει στη φύση και το είδος της υπηρεσίας. Αν το ωράριο εργασίας ήταν μειωμένο ως

συντάξιμος χρόνος υπολογίζεται αυτός που προκύπτει από το πηλίκο της διαίρεσης του συνόλου των ωρών εργασίας με τον αριθμό των ωρών εργασίας με βάση την εβδομαδιαία απασχόληση που ισχύει για τον αντίστοιχο κλάδο των τακτικών δημοσίων υπαλλήλων. Ως ένα πλήρες έτος υπηρεσίας λογίζονται τριακόσιες ημέρες εργασίας, ένας μήνας εικοσιπέντε μέρες υπηρεσίας και ως μία εβδομάδα έξι μέρες υπηρεσίας (Μεταλληνός, 2002, σ. 31).

Επίσης, λογίζεται ως χρόνος συντάξιμης υπηρεσίας κατά πλάσμα δικαίου η υπηρεσία στο Στρατό Ξηράς ή της Θάλασσας ή της Χωροφυλακής ή της Αεροπορίας ως στρατιωτικού ή ιδιώτη υπό την προϋπόθεση ότι δεν συμπίπτει με άλλου είδους συντάξιμη υπηρεσία. Ο υπολογισμός και η απόδειξη γίνεται σύμφωνα με τον ισχύοντα νόμο για τις στρατιωτικές συντάξεις. Επιπλέον θα πρέπει να τονιστεί η περίπτωση που στο Υπουργείο Προστασίας του Πολίτη υπηρετούσε πολιτικός υπάλληλος στον οποίο ο χρόνος στρατιωτικής υπηρεσίας, καθώς και ο χρόνος υπηρεσίας στο Πυροσβεστικό Σώμα εφόσον πραγματικά διανύθηκε κατά τα άρθρα 40, 41 του Π.Δ. 169/2007, υπολογίζεται προσαυξημένος. Στο πλαίσιο αυτό λογίζεται ως χρόνος πραγματικής συντάξιμης υπηρεσίας, ο χρόνος πολιτικής υπηρεσίας στις τάξεις του στρατεύματος ως κληρωτός ή έφεδρος.

Συνακόλουθα, θεωρείται συντάξιμη η υπηρεσία που παρασχέθηκε στην Αγροφυλακή με την ιδιότητα του τακτικού αγροφύλακα ή του προσωρινού ή αναπληρωτή αγροφύλακα ή του ειδικού εισπράκτορα της Αγροφυλακής πριν από την ισχύ του Ν.Δ. 4523/1966 και ενώ ίσχυε το Ν.Δ. 3030/1954. Στην περίπτωση του ειδικού εισπράκτορα προσμετράται χρόνος μίας μόνο πενταετίας από τον χρόνο υπηρεσίας αυτού.

Επιπλέον, η προηγούμενη υπηρεσία δημοσίου υπαλλήλου σε νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου με μηνιαίο μισθό ή μηνιαία και ημερήσια αποζημίωση υπολογίζεται ως συντάξιμη ολόκληρη από το Ν.Π.Δ.Δ. ή τον οικείο ασφαλιστικό οργανισμό κύριας ασφάλισης, ο οποίος βαρύνεται με τη συνταξιοδότηση του υπαλλήλου και προσμετρείται στην υπόλοιπη δημόσια υπηρεσία του ως συντάξιμος χρόνος. Βέβαια για να θεωρηθούν συντάξιμες οι ανωτέρω υπηρεσίες θα πρέπει να έχουν συμπληρωθεί πέντε έτη πραγματικής δημόσιας υπηρεσίας τακτικού υπαλλήλου στην τελευταία υπηρεσία, πλην των περιπτώσεων που έλαβε χώρα θάνατος ή απόλυση ή κατάργηση θέσης ή αναστολή των συνταγματικών διατάξεων περί ισοβιότητας και μονιμότητας των υπαλλήλων. Αν στη συνταξιοδοτική νομοθεσία προβλέπεται για οποιαδήποτε λόγο ο χρόνος υπηρεσίας να είναι μικρότερος της πενταετίας, τότε η εν λόγω υπηρεσία

μπορεί να υπολογιστεί σαν συντάξιμη με τη συμπλήρωση αυτού του μικρότερου χρόνου. Σε κάθε περίπτωση αν η ανωτέρω υπηρεσία δεν παρασχέθηκε στο πλαίσιο του βιοποριστικού επαγγέλματος και κατά το πλήρες ωράριο εργασίας που ορίζεται από τον νόμο, δεν υπάρχει δυνατότητα να υπολογιστούν ως συντάξιμες. Αν αναγνωριστεί ως συντάξιμη η ανωτέρω υπηρεσία βαρύνει το δημόσιο.

Αξίζει να γίνει μια αναφορά εδώ και στους πολιτικούς συνταξιούχους, υπηρετούντων στις τάξεις του στρατεύματος, ή της Χωροφυλακής και της Αστυνομίας Πόλεων σε πολεμική περίοδο ή επιστράτευσης, που μετά την απομάκρυνσή τους από την πολιτική υπηρεσία, δύνανται όπως προσμετρήσουν στη συντάξιμη υπηρεσία τους και τον χρόνο της μεταγενέστερης αυτής υπηρεσίας (Μεταλληνός, 2002, σ. 31).

3.1.3 Πλασματικός χρόνος συντάξιμης υπηρεσίας

Ο δημόσιος υπάλληλος εφόσον έχει συμπληρώσει τουλάχιστον 12ετή υπηρεσία και κατ' επέκταση 12ετή ασφάλιση καταβάλλοντας όλες τις νόμιμες και προβλεπόμενες εισφορές υπέρ των ασφαλιστικών ταμείων, έχει το δικαίωμα να υποβάλει αίτηση προκειμένου να του αναγνωριστεί πλασματικός χρόνος συντάξιμης υπηρεσίας. Η αίτηση αναγνώρισης υποβάλλεται οποιαδήποτε χρονική στιγμή όταν ο υπάλληλος είναι στην ενέργεια, κατά τη συνταξιοδότησή του είτε και μετά τη συνταξιοδότησή του εντός 5ετίας. Την αναγνώριση - εξαγορά πλασματικών ετών καθιστά ιδιαιτέρως συμφέρουσα για τον ασφαλισμένο το γεγονός ότι ο αναγνωριζόμενος χρόνος αφενός λαμβάνεται υπόψη για τη θεμελίωση του συνταξιοδοτικού δικαιώματος, αφετέρου προσαυξάνει την προσδοκώμενη σύνταξη, καθώς αυτή είναι ανάλογη με τον συνολικό χρόνο του ασφαλιστικού βίου του υπαλλήλου.

Ο μέγιστος χρόνος που δύναται να αναγνωριστεί στο Δημόσιο ως πλασματικός, δεν μπορεί να υπερβεί τα 12 έτη και συγκεκριμένα, μέχρι 5 έτη αφορούν τα τέκνα και έως 7 έτη αναγνωρίζονται από τις λοιπές κατηγορίες. Όσον αφορά τα παιδιά μπορεί κατά περίπτωση να αναγνωρισθεί: για ένα τέκνο, πλασματικός χρόνος ασφάλισης 300 ημερών ή 1 έτους, για δύο τέκνα, πλασματικός χρόνος ασφάλισης 900 ημερών ή 3 ετών, από τρία τέκνα και άνω, πλασματικός χρόνος ασφάλισης 1.500 ημερών ή 5 ετών. Ο προς συνταξιοδότηση υπάλληλος μπορεί ακόμη να προβεί σε εξαγορά του χρόνου στρατιωτικής θητείας, του χρόνου σπουδών για την απόκτηση ενός μόνο πτυχίου ανώτερης ή ανώτατης σχολής ημεδαπής ή αλλοδαπής, του χρόνου επιδότησης τακτικής ανεργίας μέχρι 300 ημέρες, του χρόνου εκπαιδευτικής άδειας άνευ αποδοχών μέχρι 2

έτη, του χρόνου γονικής άδειας ανατροφής κ.λπ. Με τον Νόμο 4488/2017 (Α΄ 137) προστέθηκε μια νέα περίπτωση αναγνώρισης πλασματικού χρόνου έως 6 έτη για τον χρόνο άδειας άνευ αποδοχών που χορηγήθηκε στον ασφαλισμένο για την ανατροφή των παιδιών του, με απαραίτητη προϋπόθεση την καταβολή της εισφοράς εξαγοράς.

Για τους δημοσίους υπαλλήλους το κόστος εξαγοράς των πλασματικών χρόνων αυξήθηκε σημαντικά με τον Νόμο 4387/2016 (Α΄ 85), καθόσον προβλέφθηκε να καταβάλει μεγαλύτερο ασφάλιστρο το Δημόσιο ως εργοδότης στον ΕΦΚΑ, το οποίο σήμερα ανέρχεται στο 13,33%. Η αύξηση του ασφάλιστρου από μέρους του Δημοσίου συνεπάγεται την αύξηση του κόστους των πλασματικών, καθώς το τελικό ποσό της εξαγοράς προκύπτει σύμφωνα με το συνολικό ασφάλιστρο επί των συντάξιμων αποδοχών του υπαλλήλου, ανά μήνα εξαγοράς.

3.2 Η μεταρρύθμιση του ασφαλιστικού και η δημιουργία του Ενιαίου Φορέα Κοινωνικής Ασφάλισης (Ε.Φ.Κ.Α.)

Ο Νόμος 4387/2016 θεσπίζει τον Ενιαίο Φορέα Κοινωνικής Ασφάλισης, αποκαλούμενος στο εξής «Ε.Φ.Κ.Α.», αποτελεί Νομικό Πρόσωπο Δημοσίου Δικαίου, τελεί υπό την εποπτεία του Υπουργείου Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Κοινωνικής Αλληλεγγύης και έχει την έδρα του στην Αθήνα. Όργανα διοίκησης του Ε.Φ.Κ.Α. είναι: α) ο Διοικητής και β) το Διοικητικό Συμβούλιο (Δ.Σ.).

Σύμφωνα με την αιτιολογική έκθεση του Ν. 4387/2016 σκοπός του νέου νόμου είναι η αναμόρφωση του συστήματος κοινωνικής ασφάλισης, στο πλαίσιο ενός ενιαίου συστήματος κοινωνικής ασφάλισης του οποίου οι γενικές αρχές στοχεύουν στην εξασφάλιση μίας αξιοπρεπούς διαβίωσης και κοινωνικής προστασίας με όρους ισότητας, κοινωνικής δικαιοσύνης, αναδιανομής και αλληλεγγύης των γενεών (Καλομοίρα, 2016, σ. 27).

Η αποστολή του Ε.Φ.Κ.Α., ο οποίος διέπεται από τον δικό του Οργανισμό, είναι η κάλυψη των προσώπων που υπάγονται στην ασφάλιση του Ε.Φ.Κ.Α. για τους ασφαλιστικούς κινδύνους που προβλέπονται από την οικεία νομοθεσία, για τη χορήγηση, πρώτον μηνιαίας κύριας σύνταξης, λόγω γήρατος, αναπηρίας και θανάτου στους ασφαλισμένους ή/και στα μέλη της οικογενείας τους, δεύτερον για τη χορήγηση προσυνταξιοδοτικών και άλλων παροχών στους συνταξιούχους και στους μέχρι την 31/12/1992 ασφαλισμένους του Ενιαίου Ταμείου Ασφάλισης Τραπεζοϋπαλλήλων (ΕΤΑΤ), οι οποίοι, έως την έναρξη ισχύος του ανωτέρω νόμου έχουν θεμελιώσει δικαίωμα λήψης της παροχής, καθώς και στους συνταξιούχους προσυνταξιοδοτικού

καθεστώς του ΕΤΕΑ (τ. ΕΤΕΑΜ) σύμφωνα με τις διατάξεις της παρ. 1 του άρθρου 26 του Ν. 3455/2006(Α' 84), τρίτον για τη χορήγηση παροχών ασθένειας σε χρήμα, τέταρτον ειδικών προνοιακών επιδομάτων και πέμπτον κάθε άλλης παροχής σε χρήμα ή υπηρεσιών, για τις οποίες καθίσταται αρμόδιος ο Ε.Φ.Κ.Α.

Το υφιστάμενο σύστημα κοινωνικής ασφάλισης είναι άναρχο, κοινωνικά άδικο, αναποτελεσματικό και μη βιώσιμο. Οι διατάξεις του είναι κατακερματισμένες, έχουν έναν έντονο πελατειακό χαρακτήρα, στερούμενο γενικών ρυθμίσεων. Το 1990 λειτουργούσαν στην Ελλάδα 327 φορείς κοινωνικής ασφάλισης, κύριας και επικουρικής ασφάλισης και λοιπών παροχών, καθώς και υπηρεσίες για συνταξιοδότηση και υγειονομική περίθαλψη των δημοσίων υπαλλήλων με αποτέλεσμα την πλήρη διοικητική διάσπαση του ασφαλιστικού και συνταξιοδοτικού συστήματος. Οι διατάξεις του νέου Νόμου ορίζουν ότι από 1.1.2017, οπότε και αρχίζει η λειτουργία του νέου φορέα κύριας κοινωνικής ασφάλισης, εντάσσονται στον Ε.Φ.Κ.Α. αυτοδίκαια οι υφιστάμενοι φορείς κύριας κοινωνικής ασφάλισης και ο Ε.Φ.Κ.Α. καθίσταται οιονεί καθολικός διάδοχος αυτών. Μόνο οι ασφαλιστικοί οργανισμοί του Ν.Α.Τ. και του Ο.Γ.Α. εξακολουθούν, και μετά την κατά τα ως άνω ένταξή τους, να διατηρούν αυτοτελή νομική προσωπικότητα για την άσκηση των μη ασφαλιστικών τους αρμοδιοτήτων. Ειδικά ως προς το Δημόσιο, περιέρχονται στον Ε.Φ.Κ.Α. οι εν γένει αρμοδιότητες που αφορούν στις συντάξεις του Δημοσίου (Καλομοίρα, 2016, σσ. 27-28).

Με τη μεταρρύθμιση της ασφαλιστικής νομοθεσίας το 2016 οι κοινωνικές παροχές της Πολιτείας χορηγούνται στο πλαίσιο Ενιαίου Συστήματος Κοινωνικής Ασφάλειας, με σκοπό την εξασφάλιση αξιοπρεπούς διαβίωσης και κοινωνικής προστασίας, με όρους ισότητας, κοινωνικής δικαιοσύνης, αναδιανομής και αλληλεγγύης των γενεών. Το Ενιαίο Σύστημα Κοινωνικής Ασφάλειας λειτουργεί με ενιαίους κανόνες για όλους τους ασφαλισμένους και περιλαμβάνει το Εθνικό Σύστημα Υγείας για τις παροχές υγείας, το Εθνικό Σύστημα Κοινωνικής Αλληλεγγύης για τις προνοιακές παροχές και το Εθνικό Σύστημα Κοινωνικής Ασφάλισης για τις ασφαλιστικές παροχές, όπως ρυθμίζεται από το νόμο αυτόν (Καλομοίρα, 2016, σσ. 31-32).

Σε αυτό το σημείο αξίζει να αναφερθεί και το γεγονός ότι με το άρθρο 3 του νέου νόμου συνιστάται Εθνικό Συμβούλιο Κοινωνικής Ασφάλειας (Ε.ΣΥ.Κ.Α.) ως συμβουλευτικό όργανο των Υπουργείων Υγείας, Οικονομικών και Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Κοινωνικής Αλληλεγγύης για τη χάραξη των εθνικών πολιτικών, στο πλαίσιο του Ενιαίου Συστήματος Κοινωνικής Ασφάλειας. Όργανα του

Ε.ΣΥ.Κ.Α. είναι ο Πρόεδρος, η Ολομέλεια και το Εκτελεστικό Συμβούλιο. Αναφορικά με την Ολομέλεια του Ε.ΣΥ.Κ.Α. θα πρέπει να αναφέρουμε ότι έχει ως αποστολή πρώτον τη διαρκή παρακολούθηση των θεμάτων κοινωνικής ασφάλειας, τη δημόσια ενημέρωση και την προώθηση της σχετικής με το πεδίο αυτό έρευνας, δεύτερον την ανταλλαγή εμπειριών σε διεθνές επίπεδο διατηρώντας παράλληλα μόνιμη συνεργασία και επικοινωνία με διεθνείς οργανισμούς και παρεμφερή όργανα άλλων χωρών και τρίτον την υποβολή συστάσεων, προτάσεων και την εκπόνηση μελετών και εκθέσεων για τη λήψη νομοθετικών, διοικητικών ή άλλων μέτρων που συμβάλλουν στη βελτίωση της κοινωνικής ασφάλειας (Καλομοίρα, 2016, σ. 38).

Γίνεται μνεία ότι σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 55 στην ασφάλιση του Ε.Φ.Κ.Α. υπάγονται υποχρεωτικά αρχικά οι μέχρι την ένταξη ασφαλισμένοι και συνταξιούχοι και τα προστατευόμενα μέλη των οικογενειών αυτών, των εντασσόμενων φορέων, τομέων, κλάδων και λογαριασμών, καθώς και οι ασφαλισμένοι και συνταξιούχοι του Δημοσίου και τα προστατευόμενα μέλη των οικογενειών αυτών, οι οποίοι καθίστανται αντιστοίχως ασφαλισμένοι και συνταξιούχοι του Ε.Φ.Κ.Α. Έπειτα όσοι για πρώτη φορά από την κατά τα ως άνω ένταξη των φορέων, τομέων, κλάδων και λογαριασμών αναλαμβάνουν ασφαλιστέα εργασία ή αποκτούν ασφαλιστέα ιδιότητα, βάσει των γενικών ή ειδικών ή καταστατικών διατάξεων αυτών, καθώς και τα προστατευόμενα μέλη των οικογενειών αυτών.

Τέλος, ενδιαφέρον παρουσιάζει και το άρθρο 56 το οποίο προσδιορίζει τους πόρους του Ε.Φ.Κ.Α. που είναι 1) Τα έσοδα από τις ασφαλιστικές εισφορές των ασφαλισμένων και εργοδοτών, οι πρόσοδοι περιουσίας, η απόδοση των κεφαλαίων και των αποθεματικών, καθώς και κάθε άλλο έσοδο και πόρος που θεσμοθετείται υπέρ αυτού. 2) Τα έσοδα από τις προβλεπόμενες εισφορές υπέρ των φορέων, τομέων, κλάδων και λογαριασμών που εντάσσονται στον Ε.Φ.Κ.Α., οι πρόσοδοι περιουσίας, καθώς και η απόδοση των κεφαλαίων και των αποθεματικών αυτών. Διευκρινίζεται ότι εισφορές και πάσης φύσεως πόροι που εισπράττονταν από τους εντασσόμενους φορείς, τομείς, κλάδους και λογαριασμούς και αποδίδονταν σε τρίτους φορείς, τομείς, κλάδους και λογαριασμούς, εξακολουθούν να εισπράττονται από τον Ε.Φ.Κ.Α. και να αποδίδονται από αυτόν στους δικαιούχους φορείς, τομείς, κλάδους και λογαριασμούς, σύμφωνα με την κείμενη νομοθεσία.

3.3 Το ζήτημα της υπαγωγής των Δημοσίων Υπαλλήλων στον Ε.Φ.Κ.Α.

Σύμφωνα με την υπ' αριθ. 504/2021 απόφαση της Ολομέλειας του Ελεγκτικού Συνεδρίου (Νόμος) κρίθηκε ότι είναι συνταγματική η υπαγωγή των δημοσίων και

στρατιωτικών υπαλλήλων και συνταξιούχων στον ΕΦΚΑ. Το Δικαστήριο έκρινε ότι το Συμβούλιο της Επικρατείας και το Ελεγκτικό Συνέδριο με τη νομολογία τους έχουν αποδεχθεί, παρά τη σιωπή του Συντάγματος ότι οι στρατιωτικοί και οι πανεπιστημιακοί (ΣτΕ 6λ. 2192 - 2196/2014, Ε.Σ. 6λ. 32/2018), (ΣτΕ 6λ. 4741/2014, 479 - 481/2018), οι γιατροί του δημοσίου (ΣτΕ 6λ. 431/2018, 1634/2009, 2267/2005) και οι δημόσιοι υπάλληλοι του στενού πυρήνα του Κράτους (ΣτΕ 2639/2008 7μ., 1754/2008 7μ., ΕλΣ II -μ. 1176/2018) έχουν ιδιαίτερη μισθολογική μεταχείριση κατά το Σύνταγμα, που αφορά στη νομοθετική υποχρέωση επί του μισθολογίου τους, να συσταθμίζονται τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά των καθηκόντων που ασκούν, ώστε αυτά να βρίσκουν ανταπόκριση στο ύψος του μισθού που καθορίζεται γι' αυτούς.

Επίσης, το Δικαστήριο παρατηρεί ότι υπάρχει άλλη βάση κατοχύρωσης της σύνταξης για τις αποδοχές των δημόσιων λειτουργών και υπαλλήλων, η οποία είναι νομοθετική (άρθρα 79, 80, 88 παρ. 2 εδ. α8 104 παρ. 2 και 22 παρ. 3 του Συντάγματος), ενώ οι αποδοχές των υπαλλήλων του ιδιωτικού τομέα διέπονται από τους γενικούς όρους εργασίας, τις συλλογικές συμβάσεις (άρθρο 22 παρ. 2 του Συντάγματος). Περαιτέρω, οι δημόσιοι υπάλληλοι και λειτουργοί ακόμη και του ευρύτερου δημόσιου τομέα οφείλουν πίστη στο Σύνταγμα και αφοσίωση στην Πατρίδα, σε ένα ειδικό για εργαζόμενο καθεστώς υπηρεσιακής μεταχείρισης (άρθρα 103 και 104 του Συντάγματος), ενώ σε ορισμένες κατηγορίες του ως άνω προσωπικού που απασχολείται σε φορείς δημοσίου χαρακτήρα απαγορεύεται ή περιορίζεται η άσκηση του δικαιώματος απεργίας (άρθρο 23 παρ. 2 εδ. Β' του Συντάγματος).

Ύστερα από τα ως άνω γενόμενα δεκτά, απομένει στην Ολομέλεια του ως άνω Δικαστηρίου να εξετάσει αν οι συγκεκριμένες διαρρυθμίσεις του Ν. 4387/2016 όπως ισχύει, είναι συμβατές με τις συνταγματικές απαιτήσεις περί το ειδικό συνταξιοδοτικό καθεστώς των δημοσίων λειτουργών και υπαλλήλων, ιδίως δε αν εξασφαλίζεται στους ανωτέρω σύνταξη που αποτελεί πράγματι συνέχεια του μισθού τους τόσο υπό την οργανική έννοια, ήτοι οφειλομένη από τον αυτό υπόχρεο "εργοδότη", όσο και υπό τη λειτουργική έννοια, ήτοι εξασφαλίζουσα συγκρίσιμο επίπεδο διαβίωσης με τον μισθό ενέργειας. Τα ανωτέρω συνοψίζονται, κατά την κρίση του Δικαστηρίου, στην αναζήτηση αν, υπό το ισχύον καθεστώς, η προβλεπόμενη σύνταξη για την ανωτέρω κατηγορία συνταξιούχων τελεί σε εύλογη αναλογία προς τις αποδοχές ενέργειας αυτών, χωρίς εξάρτηση του δικαιώματος σε αυτήν άλλη εκτός από την υπηρεσιακή τους κατάσταση όταν τελούσαν στην ενέργεια, ως προς την παροχή της οποίας υπόχρεο είναι το Δημόσιο.

3.4 Βασικές διατάξεις του νέου Νόμου για τη συνταξιοδότηση των Δημοσίων

Υπαλλήλων

Σύμφωνα με το άρθρο του νέου Νόμου 4387/2016 για την κοινωνική ασφάλιση «Ενιαίο Σύστημα Κοινωνικής Ασφάλειας – Μεταρρύθμιση ασφαλιστικού – συνταξιοδοτικού συστήματος – Ρυθμίσεις φορολογίας εισοδήματος και τυχερών παιγνίων και άλλες διατάξεις», πλέον λειτουργούν ενιαίοι κανόνες ασφάλισης παροχών υπαλλήλων του δημοσίου. Πρώτον το ανώτατο όριο ασφαλιστέων αποδοχών για τον υπολογισμό της μηνιαίας ασφαλιστικής εισφοράς ασφαλισμένου και εργοδότη συνίσταται στο δεκαπλάσιο του ποσού που αντιστοιχεί στον εκάστοτε προβλεπόμενο κατώτατο βασικό μισθό άγαμου μισθωτού άνω των 25 ετών. Δεύτερον το ανώτατο όριο της προηγούμενης περίπτωσης εφαρμόζεται και επί πολλαπλής μισθωτής απασχόλησης ή έμμισθης εντολής όσον αφορά στην εισφορά ασφαλισμένου. Τρίτον τυχόν υψηλότερα ή χαμηλότερα ποσοστά ασφαλιστικών εισφορών Κλάδου Σύνταξης ασφαλισμένου και εργοδότη, αναπροσαρμόζονται ετησίως ισόποσα και σταδιακά, ώστε να διαμορφωθούν στο αντίστοιχο ποσοστό εισφοράς Κλάδου Σύνταξης στον Ε.Φ.Κ.Α. ασφαλισμένου και εργοδότη σε 20% επί των συντάξιμων μηνιαίων αποδοχών των τακτικών και μετακλητών υπαλλήλων και λειτουργών του Δημοσίου, της Βουλής, των Ν.Π.Δ.Δ. και των ΟΤΑ α΄ και β΄ βαθμίδας, των ιερέων και των υπάλληλων των εκκλησιαστικών νομικών προσώπων δημοσίου δικαίου, καθώς και τα στελέχη των Ενόπλων Δυνάμεων, των Σωμάτων Ασφαλείας και του Πυροσβεστικού Σώματος και κατανέμεται κατά 6,67% σε βάρος του ασφαλισμένου και κατά 13,33% σε βάρος του Δημοσίου και των Ν.Π.Δ.Δ.

Επίσης, δεν πρέπει να λησμονείται ότι η κοινωνική ασφάλιση, η υγεία και η κοινωνική πρόνοια αποτελούν συνταγματικά κατοχυρωμένα δικαιώματα που απολαμβάνουν όχι μόνο όλοι ανεξαιρέτως οι Έλληνες Πολίτες, αλλά και όσοι διαμένουν μόνιμα και νόμιμα στην Ελλάδα. Στο πλαίσιο αυτό το Κράτος έχει την υποχρέωση για την εξασφάλιση της βιωσιμότητας του Ενιαίου Συστήματος Κοινωνικής Ασφάλειας, καθώς και για την απονομή σχετικών παροχών σε όλους όσοι πληρούν τις νόμιμες προϋποθέσεις.

Επιπλέον, θεσπίζεται Εθνική Σύνταξη, η οποία δεν χρηματοδοτείται από ασφαλιστικές εισφορές, αλλά απευθείας από τον Κρατικό Προϋπολογισμό. Το ανταποδοτικό μέρος της εν λόγω σύνταξης υπολογίζεται βάσει των αποδοχών επί των οποίων καταβλήθηκαν εισφορές και του ποσοστού αναπλήρωσης. Το άθροισμα της εθνικής και της ανταποδοτικής σύνταξης αποσκοπεί στην εξασφάλιση αξιοπρεπούς

επιπέδου διαβίωσης, όσο το δυνατό εγγύτερα δηλαδή ανά μήνα προς εκείνο που είχε ο ασφαλισμένος κατά τη διάρκεια του εργασιακού του βίου. Το κράτος έχει πλήρη εγγυητική υποχρέωση για το σύνολο των ασφαλιστικών παροχών, βάσει του άρθρου 2 του Ν. 4387/2016. Η Εθνική Σύνταξη καταβάλλεται στους δικαιούχους εφόσον διαμένουν μόνιμα και νόμιμα στην Ελλάδα για τουλάχιστον δεκαπέντε (15) έτη, μεταξύ του 15ου έτους ηλικίας και του έτους κατά το οποίο συμπληρώνουν το προβλεπόμενο όριο ηλικίας καταβολής της σύνταξης. Το ποσό της μειώνεται για τους συνταξιούχους λόγω γήρατος κατά 1/40 για κάθε χρόνο που υπολείπεται των σαράντα (40) ετών διαμονής στην Ελλάδα, μεταξύ του 15ου έτους της ηλικίας και του έτους κατά το οποίο συμπληρώνουν το προβλεπόμενο όριο ηλικίας καταβολής της σύνταξης.

Επιπρόσθετα, προβλέπεται για τους δημοσίους υπαλλήλους και κατά συνέπεια και για τους πολιτικούς υπαλλήλους του Υπουργείου Προστασίας του Πολίτη, ότι δικαιούνται ανταποδοτικό μέρος σύνταξης, που προκύπτει με βάση τις συντάξιμες αποδοχές τους, τον χρόνο ασφάλισης και τα κατ' έτος ποσοστά αναπλήρωσης. Θα πρέπει να σημειωθεί ότι ως συντάξιμες αποδοχές για τον υπολογισμό του ανταποδοτικού μέρους σύνταξης κύριας ασφάλισης εξ ιδίου δικαιώματος, ανικανότητας ή κατά μεταβίβαση, λαμβάνεται υπόψη ο μέσος όρος μηνιαίων αποδοχών του ασφαλισμένου καθ' όλη τη διάρκεια του ασφαλιστικού του βίου. Ο μέσος αυτός όρος υπολογίζεται ως το πηλίκο της διαίρεσης του συνόλου των μηνιαίων αποδοχών δια του συνολικού χρόνου ασφάλισής του. Ως σύνολο μηνιαίων αποδοχών που έλαβε ο ασφαλισμένος νοείται το άθροισμα των μηνιαίων αποδοχών που υπόκεινται σε εισφορές, καθ' όλη τη διάρκεια του ασφαλιστικού του βίου. Για τον υπολογισμό των συντάξιμων αποδοχών λαμβάνονται υπόψη οι αποδοχές του ασφαλισμένου για κάθε ημερολογιακό έτος, προσαυξανόμενες κατά την ετήσια μεταβολή μισθών, η οποία και υπολογίζεται από την Ελληνική Στατιστική Αρχή.

Βέβαια, όπως ορίζει το άρθρο 6 του ανωτέρω νόμου οι συνταξιούχοι του Δημοσίου που κατά την ημερομηνία ένταξής τους στον Ε.Φ.Κ.Α. λαμβάνουν μία ή περισσότερες συντάξεις από άλλο φορέα κύριας ασφάλισης, δικαιούνται από τον Ε.Φ.Κ.Α. σύνταξη ίση με το άθροισμα των καταβαλλόμενων συντάξεων. Σε περίπτωση που οι συντάξεις προέρχονται από διαφορετική αιτία, ο Ε.Φ.Κ.Α. εξακολουθεί να καταβάλλει αυτές χωριστά.

Συνακόλουθα, τίθενται με το άρθρο 19 νέες διατάξεις περί της διαδοχικής ασφάλισης. Αφορά τα πρόσωπα, τα οποία ασφαλίστηκαν διαδοχικά σε περισσότερους από έναν ασφαλιστικούς οργανισμούς που εντάσσονται στον Ε.Φ.Κ.Α. και δικαιούνται

σύνταξη κατόπιν αίτησης που υποβάλλεται στον Ε.Φ.Κ.Α. Η αίτηση αυτή εξετάζεται από την αρμόδια Υπηρεσία του φορέα ή τομέα ή κλάδου ή λογαριασμού στην οποία υπάγονταν, λόγω ιδιότητας ή απασχόλησης, τα ανωτέρω πρόσωπα κατά το χρόνο υποβολής της αίτησης ή του τελευταίου πριν την υποβολή της αίτησης φορέα, τομέα, κλάδο ή λογαριασμό, σύμφωνα με τη νομοθεσία του εντασσόμενου φορέα, όπως ισχύει κατά την επέλευση του ασφαλιστικού κινδύνου. Η αίτηση εξετάζεται κατ' αναλογία, σύμφωνα με τα οριζόμενα στις παραγράφους 1, 2, 3 και 4 του άρθρου 2 του Ν.Δ. 4202/1961 (Α' 175), όπως τροποποιήθηκαν με το άρθρο 9 του Ν. 1405/1983 (Α' 180) και το άρθρο 14 του Ν. 1902/1990 (Α' 138) και αντικαταστάθηκαν με την παρ. 1 του άρθρου 5 του Ν. 3863/2010 (Α' 115), προκειμένου να κριθεί ο αρμόδιος για κρίση του δικαιώματος φορέας, τομέας, κλάδος ή λογαριασμός. Ως χρόνος ασφάλισης που απαιτείται για την πλήρωση των ανωτέρω προϋποθέσεων αρμοδιότητας λογίζεται ο χρόνος υποχρεωτικής ή προαιρετικής ασφάλισης. Ειδικά, για την πλήρωση των προϋποθέσεων του απαιτούμενου συνολικού χρόνου ασφάλισης δύναται να συνυπολογιστεί και ο χρόνος αναγνώρισης στρατιωτικής θητείας για τον οποίο καταβλήθηκαν εισφορές στον αρμόδιο εντασσόμενο φορέα, τομέα, κλάδο ή λογαριασμό. Για τη συνταξιοδότηση λόγω αναπηρίας και θανάτου με χρόνο διαδοχικής ασφάλισης, δύναται να συνυπολογιστεί και ο χρόνος αναγνώρισης στρατιωτικής θητείας για τον οποίο καταβλήθηκαν εισφορές στον αρμόδιο εντασσόμενο φορέα, τομέα, κλάδο ή λογαριασμό για την πλήρωση των προϋποθέσεων αρμοδιότητας. Η Υπηρεσία του Ε.Φ.Κ.Α., που απονέμει κατά τα ανωτέρω τη σύνταξη, υπολογίζει, το ποσό της σύνταξης με βάση το συνολικό χρόνο που διανύθηκε στην ασφάλιση του ίδιου και των συμμετεχόντων – εντασσόμενων φορέων, τομέων, κλάδων και λογαριασμών. Οι συμμετέχοντες – εντασσόμενοι φορείς ενημερώνουν την αρμόδια Υπηρεσία του Ε.Φ.Κ.Α. για το χρόνο ασφάλισης που έχει διανυθεί στην ασφάλιση τους, τις αποδοχές που αντιστοιχούν στο χρόνο ασφάλισης του ασφαλισμένου, καθώς και κάθε άλλο στοιχείο που απαιτείται.

3.5 Συγκριτική επισκόπηση των συνταξιοδοτικών συστημάτων

3.5.1 Το συνταξιοδοτικό σύστημα στη Γαλλία

Ο όρος κοινωνική ασφάλεια στη γαλλική νομοθεσία εκφράζεται μέσα από τρία (3) ξεχωριστά συστήματα. Α) Το γενικό σύστημα, Β) Το νομικό σύστημα των αγροτών Γ) Τα αυτόνομα συστήματα των μη αγροτικών ανεξάρτητων επαγγελματιών (Σταυρόπουλος, 1990, σ. 13).

Στο γενικό σύστημα η κοινωνική ασφάλεια αποβλέπει στην προστασία της οικογένειας και γενικά στην αντιμετώπιση των μη επαγγελματικών κινδύνων. Στο σύστημα αυτό προστατεύονται οι εργαζόμενοι που παρέχουν εξαρτημένη εργασία στη βιομηχανία και το εμπόριο και δεν υπάγονται σε ένα ειδικό σύστημα κοινωνικής ασφάλισης (σιδηροδρομικοί, εργαζόμενοι σε μεταλλεία κ.α.). Οι εργαζόμενοι καλύπτονται από τους επαγγελματικούς κινδύνους της ασθένειας, της ανικανότητας, της μητρότητας, του γήρατος, του θανάτου και της χηρείας, τα ατυχήματα από την εργασία και κατά την μετάβαση στην εργασία, τις επαγγελματικές ασθένειες. Επίσης, στο σύστημα αυτό συνεισφέρουν οι εργοδότες και χορηγούνται οικογενειακές παροχές, ενώ οι παροχές που αφορούν τους ελεύθερους επαγγελματίες χρηματοδοτούνται από εισφορές των επαγγελματιών αυτών. Η λειτουργία του συγκεκριμένου συστήματος εξασφαλίζεται από τα τρία εθνικά ταμεία, τα οποία είναι νομικά πρόσωπα ιδιωτικού δικαίου. Το εθνικό ταμείο ασφάλισης ασθένειας, το εθνικό ταμείο ασφάλισης γηρατειών και το εθνικό ταμείο οικογενειακών παροχών. Στο νομικό σύστημα των αγροτών υπάγονται μισθωτοί αγρότες και εκείνοι που έχουν αγροτικές εκμεταλλεύσεις. Τέλος, τα αυτόνομα συστήματα των μη αγροτικών ανεξάρτητων επαγγελματιών αφορούν τα γηρατεία και τις οικογενειακές παροχές (Σταυρόπουλος, 1990, σ. 15).

Το γαλλικό δίκαιο κοινωνικής ασφάλειας αποσπάστηκε από το εργατικό δίκαιο και ανήκει πλέον στο δημόσιο δίκαιο. Οι νομικές βάσεις του δικαίου αυτού είναι η παράγραφος 11 του Προοιμίου του Συντάγματος της 4ης Οκτωβρίου του 1958 «Το έθνος εγγυάται σε όλους και κυρίως στο παιδί, στη μητέρα και στους ηλικιωμένους εργάτες, την προστασία της υγείας, την υλική ασφάλεια, την ανάπαυση και τον ελεύθερο χρόνο. Κάθε ανθρώπινο ον που, λόγω της φυσικής, της πνευματικής ή της οικονομικής του κατάστασης είναι ανίκανο για εργασία έχει το δικαίωμα να αποκτά από την ανθρώπινη κοινότητα τα αναγκαία μέσα για να ζήσει». Επίσης και το άρθρο 34 του ανωτέρω Συντάγματος περιγράφει τις θεμελιώδεις αρχές του δικαίου της κοινωνικής ασφάλειας, καθώς και την αρχή της ισότητας, όπως καθιερώνεται στο άρθρο 2 του Συντάγματος και το άρθρο 6 της Διακήρυξης των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και του Πολίτη (Σταυρόπουλος, 1990, σ. 16).

Στις θεμελιώδεις αρχές του δικαίου της κοινωνικής ασφάλειας περιλαμβάνεται ο προσδιορισμός των προσώπων που υπόκεινται στην υποχρέωση καταβολής εισφορών και η ρύθμιση της απαλλαγής από την υποχρέωση καταβολής αυτών μεταξύ των εργοδοτών και των εργαζομένων. Η εκτελεστική εξουσία κανονιστικώς κανονίζει το ύψος της εισφοράς που οφείλουν στους οργανισμούς κοινωνικής ασφάλειας οι

εργοδότες και οι ανεξάρτητοι επαγγελματίες και πως θα διανέμονται οι εισφορές αυτές προς εξυπηρέτηση της κοινωνικής και υγειονομικής τους δράσης. Οι παροχές λόγω ανικανότητας, γηρατειών, η ασφάλιση της ασθένειας, προγενετικές παροχές και παροχές μητρότητας, καθώς και ο καθορισμός του είδους και των προϋποθέσεων χορήγησης παροχών, ανήκει επίσης στην κανονιστικώς δρώσα διοίκηση. Μία από αυτές τις προϋποθέσεις είναι ο δικαιούχος να έχει διαμονή στη Γαλλία και η διάκριση αυτή ανάμεσα σε διαμένοντες και μη δεν θεωρήθηκε αντίθετη στην αρχή της ισότητας, η οποία επέδρασε και στα επιμέρους δίκαια των ευρωπαϊκών κρατών (Σταυρόπουλος, 1990, σ. 19)

Μία πολύ σπουδαία παρακαταθήκη της Νομολογίας του Γαλλικού Συμβουλίου Επικρατείας, είναι η διάπλαση μέσα από τη Νομολογία του των θεμελιωδών αρχών του δικαίου της κοινωνικής ασφάλειας και των γενικών αρχών του δικαίου που αναφέρονται σε θέματα κοινωνικής ασφάλειας. Μέσα από τις θεμελιώδεις αρχές ανακαλύπτονται οι ουσιωδέστεροι κανόνες που διέπουν το δίκαιο της κοινωνικής ασφάλειας. Οι γενικές αρχές αναφέρονται α) στο έθνος, το οποίο μεριμνά για την ανάπτυξη της οικογένειας και της υλικής ασφάλειας της μητέρας και του παιδιού, β) στην εύρυθμη και διαρκή λειτουργία των υπηρεσιών κοινωνικής ασφάλισης, που εδράζεται στη χρηστή λειτουργία των δημοσίων υπηρεσιών, γ) στην υποχρέωση επιφύλαξης δηλαδή στην υποχρέωση παροχής υπηρεσιών κοινωνικής ασφάλειας για κάθε άτομο που παρέχει δημόσια υπηρεσία δ) στο χαρακτήρα ως κοινωνικής της δημόσιας τάξης, ε) στους κρατικούς υπαλλήλους που μπορούν να εγγράφονται στον ειδικό πίνακα ικανότητας από τον οποίο διορίζονται οι διευθυντές και οι λογιστές των Οργανισμών Κοινωνικής Ασφάλισης, οι οποίοι συνδέονται με σχέση εργασίας ιδιωτικού δικαίου, στ) στην αρχή της ισότητας, με βάση την ηλικία και ανάλογα με το ύψος των εργοδοτικών εισφορών, ζ) στην απαγόρευση αναδρομικότητας της ισχύος των κανονιστικών πράξεων, η οποία αφορά στην επέκταση αναδρομικά ενός συστήματος αναδρομικής προστασίας, στον καθορισμό αναδρομικά των βάσεων υπολογισμού των εισφορών της κοινωνικής ασφάλειας, του ύψους των ασφαλιστικών και εργοδοτικών εισφορών και την αναδρομική επιβολή εισφορών και παροχών αναφορικά με τον τομέα των οικογενειακών παροχών.

Οι κοινωνικοασφαλιστικές διαφορές στη Γαλλία υπάγονται με τον ένα ή με τον άλλο τρόπο στη δικαιοδοσία των πολιτικών δικαστηρίων. Ο Γαλλικός Άρειος Πάγος έχει συμβάλει ουσιαστικά στη διαμόρφωση των κανόνων που αφορούν την κοινωνική ασφάλεια και που επιλύουν πολλά ζητήματα κοινωνικής ασφάλισης, τα οποία αφορούν

την ευθύνη των Οργανισμών Κοινωνικής Ασφάλισης σύμφωνα με τη γενική αρχή της μη υπαγωγής για την ίδια δραστηριότητα σε δύο διαφορετικά ασφαλιστικά καθεστάτα, τη μη αναζήτηση δαπανών που καταβλήθηκαν και την ικανοποίηση ηθικής βλάβης ασφαλισμένου, δηλαδή ο ασφαλιστικός Οργανισμός που αποζημίωσε ασφαλισμένο του για βλάβη που προκλήθηκε σε αυτόν από άλλον ασφαλισμένο μπορεί να στραφεί και κατά τρίτου και κάτω των διαδόχων αυτού για την αναζήτηση όμως μόνο των δαπανών στις οποίες ο οργανισμός αυτός πρόεβη για την σωματική αποκατάσταση του θύματος του ασφαλισμένου και όχι εκείνων που αντιστοιχούν στην αποκατάσταση και της ηθικής βλάβης τους (Σταυρόπουλος, 1990, σσ. 26-27).

Ειδικότερα, για την ευθύνη των ασφαλιστικών οργανισμών σε περίπτωση αναζήτησης αχρεωστήτως καταβληθεισών παροχών στους ασφαλισμένους, ο κανόνας της υποχρεωτικής αναζήτησης σε περίπτωση που η καταβολή της έγινε από βαρύ σφάλμα του ασφαλιστικού οργανισμού, είτε όταν η αναζήτηση των καταβληθέντων είχε ως αποτέλεσμα ο ασφαλισμένος να υποστεί ασυνήθιστη βλάβη λαμβάνοντας υπόψη τόσο το επίμαχο ποσό όσο και την προσωπική κατάσταση του ασφαλισμένου. Με βάση τα κριτήρια αυτά αποφασίζουν τα δικαστήρια με ελεύθερη εκτίμηση το προς επιστροφή ποσό ή την πλήρη απαλλαγή του ασφαλισμένου. Στις περιπτώσεις που ένας ασφαλιστικός οργανισμός αρνείται παράνομα να χορηγήσει μία παροχή ή την καταβάλλει με καθυστέρηση, η αποκατάσταση των δικαιωμάτων του ασφαλισμένου δεν υπόκεινται σε κανένα ιδιαίτερο όρο. Μόνη η διαπίστωση της παράνομης σε βάρος του πράξης αρκεί για να δικαιολογήσει την καταδίκη του ασφαλιστικού οργανισμού σε πληρωμή. Η ίδια λύση ακολουθείται και όταν η ευθύνη του ασφαλιστικού οργανισμού πηγάζει από την παροχή, εκ μέρους του, εσφαλμένων πληροφοριών, αρκεί βεβαίως οι πληροφορίες αυτές να είναι συγκεκριμένες και να προκάλεσαν άμεση βλάβη στον ασφαλισμένο. Αντίθετα, στην περίπτωση που ο ασφαλισμένος αιτείται συμπληρωματικά αποζημίωση και με τόκους, χρειάζεται οπωσδήποτε η απόδειξη είτε του βαρέως σφάλματος του ασφαλιστικού οργανισμού είτε της ασυνήθιστης βλάβης του ασφαλισμένου. Το ίδιο συμβαίνει και όταν ζητούνται από τον ασφαλισμένο πρόσθετη αποζημίωση και τόκοι για ζημία προερχόμενη από απότομη διακοπή, μη οφειλόμενης σε αυτόν, παροχής εκ μέρους του ασφαλιστικού ταμείου (Σταυρόπουλος, 1990, σσ. 30-33).

Συμπερασματικά, η Γαλλία είναι μήτρα των αρχών του δικαίου οι οποίες διέπουν τα ασφαλιστικά συστήματα των περισσότερων Ευρωπαϊκών Κρατών σήμερα. Κάθε ασφαλιστική μεταρρύθμιση προσπαθώντας να ισορροπήσει ανάμεσα στο δημόσιο

συμφέρον και την προστασία του ασφαλισμένου, οφείλει να λαμβάνει υπόψη της τις ασφαλιστικές γενικές αρχές και τους θεμελιώδεις κανόνες του γαλλικού ασφαλιστικού συστήματος, ώστε να ακολουθεί την ανάπτυξη ευρισκόμενη στην ασφαλή τροχιά που οφείλει να χαράσσει κάθε σύγχρονη δημοκρατία.

3.5.2 Το συνταξιοδοτικό σύστημα της Γερμανίας

Οι απαρχές του συστήματος κοινωνικής ασφάλισης στη Γερμανία συνδέονται με την θέση του ανθρώπου που ευθύνεται για την ενοποίηση των Γερμανικών Κρατών Καγκελάριου Μπίσμαρκ, ότι κύριο καθήκον του Κράτους ήταν να ανακόψει την επίδραση του σοσιαλιστικού κινήματος και να προσεταιριστεί τις επιδιώξεις των δίκαιων αιτημάτων των εργαζομένων στο μέτρο που αυτό είναι εφικτό. Σε αυτή την πολιτική συνέβαλε και η εγκατάλειψη του δόγματος του πλήρως απελευθερωμένου εμπορίου με την επιβολή προστατευτικών δασμών, αλλά και η απροθυμία των κρατιδίων να ανταποκριθούν στο κάλεσμα της κεντρικής κυβέρνησης για την εκ μέρους τους καθιέρωση υποχρεωτικών ταμείων για το γήρας και την αναπηρία, επειδή οι εργαζόμενοι θα μπορούσαν μόνοι τους να φροντίσουν για τον εαυτό τους και για το γήρας τους, σε διαφορετική περίπτωση θα μπορούσαν να οδηγηθούν στον επικίνδυνο δρόμο της εξάρτησης από κρατικές παροχές, αλλά και το ίδιο το Κράτος θα μπορούσε να καταστεί ανεπαρκές, εξαιτίας της υπέρμετρης επιβάρυνσης και αντικειμενικής αδυναμίας του να ανταποκριθεί στις νέες αξιώσεις που θα ανέκυπταν απέναντί του. Εν τέλει, μόνο ο θεσμός της ασφάλισης από τα εργατικά ατυχήματα καθιερώθηκε το 1881 (Μορφακίδης, Το δημόσιο σύστημα συνταξιοδότησης στην Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας, 2016, σ. 13).

Πάντως ο Καγκελάριος Μπίσμαρκ προέκρινε την πλήρη χρηματοδότηση του προγράμματος για την φροντίδα των ηλικιωμένων από τον κρατικό προϋπολογισμό δια της φορολογίας, η οποία αντιστοιχούσε στην πεποίθηση που προαναφέρθηκε ότι το Κεντρικό Κράτος θα έπρεπε οπωσδήποτε να μείνει στο επίκεντρο των νέων δράσεων των πολιτικών υπέρ του Κράτους Πρόνοιας. Η κοινωνική πολιτική προέβλεπε την απονομή σύνταξης γήρατος μετά τη συμπλήρωση του εβδομηκοστού έτους της ηλικίας, δίχως να απαιτείται απόδειξη εκ των προτέρων ανικανότητας για εργασία, αν και το ύψος της συνταξιοδοτικής παροχής διαμορφώθηκε σε πολύ χαμηλά επίπεδα, μόλις στα εκατόν είκοσι (120) μάρκα για τους άνδρες και στα ογδόντα (80) μάρκα για τις γυναίκες. Σημειώνεται πως το μέσο εισόδημα ετησίως του βιομηχανικού εργάτη δεν ξεπερνούσε τα επτακόσια (700) μάρκα. Το εβδομηκοστό έτος της ηλικίας επελέγη ως

μια ηλικία που μετά απ' αυτή υπάρχει αντικειμενικά ανικανότητα για εργασία, επομένως θα ήταν αδόκιμο για τον πολίτη να υποστεί γραφειοκρατικές διαδικασίες για την απόδειξη της ανικανότητας του αυτής, αλλά και το Κράτος θα επιβαρυνόταν με αυξημένες διαδικαστικές υποχρεώσεις. Τελικά, ο πρώτος νόμος για την κοινωνική ασφάλιση ψηφίστηκε στη Γερμανία το 1888 (Μορφακίδης, Το δημόσιο σύστημα συνταξιοδότησης στην Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας, 2016, σσ. 17-21).

Μετά τη λήξη του Β΄ Παγκοσμίου πολέμου στις δύο Γερμανίες ακολουθήθηκε διαφορετική κοινωνικοασφαλιστική πολιτική. Στη Λαϊκή Δημοκρατία της Ανατολικής Γερμανίας το συνταξιοδοτικό σύστημα κοινωνικών ασφαλίσεων στηριζόμενο σε σταθερό ποσοστό εισφορών επί του εισοδήματος των εργαζομένων, το οποίο παρέμεινε στάσιμο, καθώς ποτέ δεν απέκτησε δυναμική αντιστοίχησης του προς την εξέλιξη του εισοδήματος των εργαζομένων, ενώ ο υπολογισμός των συνταξιοδοτικών παροχών χαρακτηριζόταν από έναν έντονο εξισωτισμό. Στη Δυτική Γερμανία έλαβε χώρα μία σημαντική μεταρρύθμιση στην ασφαλιστική νομοθεσία. Ο νέος νόμος αύξανε τα σταθερά ποσά των συντάξεων βάσει συγκεκριμένων παραμέτρων. Η πρώτη αφορούσε τη σχέση μεταξύ του μέσου όρου των ακαθάριστων αποδοχών του ασφαλισμένου και του μέσου όρου των ακαθάριστων αποδοχών των αντίστοιχων αποδοχών όλων των ασφαλισμένων που αποκτήθηκαν καθ' όλη τη διάρκεια του εργασιακού βίου. Η δεύτερη παράμετρος καθόριζε το ύψος της σύνταξης σύμφωνα με τη διάρκεια της διαδρομής της ασφάλισης και η τρίτη παράμετρος αφορούσε το τρέχον μέσο επίπεδο των ακαθάριστων αποδοχών των εν ενεργεία ασφαλισμένων που αποκλήθηκε γενική βάση υπολογισμού που καθοριζόταν από την αύξηση των μισθών. Προβλέφθηκε ακόμη η δυνατότητα συνταξιοδότησης ήδη από το 60ο έτος της ηλικίας για τους ανέργους και τις γυναίκες, με την προϋπόθεση όμως ότι είχαν προηγουμένως καλύψει τις ασφαλιστικές εισφορές εικοσαετίας. Δόθηκαν συντάξεις χηρείας και αναπηρίας. Γενικά η μεταρρύθμιση του 1957 σήμαινε τη μετάβαση από ένα αμιγώς κεφαλαιοποιητικό σε ένα σχετικά διανεμητικό σύστημα. Ακολούθησαν διορθωτικές κινήσεις, όπου το 1985 αποφασίστηκε ότι η καταβολή των επιζώντων θα εξαρτάται από την ύπαρξη ή μη και άλλων εισοδημάτων στο πρόσωπο του δικαιούχου, όπου το εισόδημα του δικαιούχου δεν θα υπερβαίνει ένα συγκεκριμένο ύψος αλλιώς θα μειώνεται (Μορφακίδης, Το δημόσιο σύστημα συνταξιοδότησης στην Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας, 2016, σ. 61)

Τέλος, το γήρας ως ασφαλιστικός κίνδυνος στη Γερμανία επέρχεται με τη συμπλήρωση συγκεκριμένων ορίων ηλικίας συνταξιοδότησης. Ο όρος του κανονικού

ορίου ηλικίας που θεσπίστηκε το βράδυ της πτώσης του Τείχους του Βερολίνου το 1989 και τέθηκε σε ισχύ το 1992, ορίζει ότι τα 65 έτη είναι η συνήθης ηλικία συνταξιοδότησης. Το 2007 το όριο αυξήθηκε στα 67 έτη, ενώ όσοι συμπληρώνουν 35 έτη εργασίας δικαιούνται σύνταξη μόλις δύο έτη πριν τη συμπλήρωση του κανονικού ορίου ηλικίας, με μείωση 0,3 % για κάθε μήνα που υπολείπεται μέχρι τη συμπλήρωση του ορίου αυτού. Μάλιστα, προβλέπεται ότι για όσους συμπληρώσουν 45 έτη εργασίας και άρα ασφάλισης, δύνανται να λαμβάνουν σύνταξη στο 63ο έτος της ηλικίας, καθώς το κράτος επιδιώκει επιβραβεύοντας τους ιδιαίτερος μακροχρόνια ασφαλισμένους να διαμορφώσει την ασφαλιστική συνείδηση των εργαζομένων (Μορφακίδης, Το δημόσιο σύστημα συνταξιοδότησης στην Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας, 2016, σ. 145).

Αδρομερώς, αποτυπώνεται η ιστορία της ασφαλιστικής μεταρρύθμισης στη Γερμανία, όπου δεν είναι τίποτα άλλο παρά το απείκασμα των μελλοντικών μεταρρυθμίσεων στο ασφαλιστικό σύστημα της χώρας μας. Τα λάθη, τις αστοχίες αλλά και τα σωστά στοιχεία του γερμανικού ασφαλιστικού συστήματος προσπαθεί να περιγράψει η παρούσα, ώστε ο ερευνητής επιστήμονας να στοχαστεί κατά τη διαμόρφωση της ασφαλιστικής νομοθεσίας της χώρας μας.

4. ΤΟ ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΣΤΗ ΣΥΝΤΑΞΗ ΤΩΝ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΥΠΑΛΛΗΛΩΝ

4.1 Η άσκηση του συνταξιοδοτικού δικαιώματος

Σημαντικό ζήτημα όπως τονίστηκε στον πρόλογο της εργασίας αποτελεί η αναγνώριση του συνταξιοδοτικού δικαιώματος και η απονομή της σύνταξης. Για την έναρξη του δικαιώματος στη σύνταξη των δημοσίων πολιτικών υπαλλήλων κρίσιμη είναι η ημερομηνία λύσης της υπαλληλικής σχέσης, οπότε παύει η ασφάλισή του και θεωρείται συνταξιούχος, εφόσον ταυτόχρονα υποβάλλει αίτηση για χορήγηση κύριας σύνταξης. Σύμφωνα με τις διατάξεις του Δημοσιοϋπαλληλικού Κώδικα Ν. 3528/2007 (Α' 26) και συγκεκριμένα όπως ορίζεται στο άρθρο 148, η υπαλληλική σχέση λύεται με τον θάνατο, της αποδοχή της παραίτησης, την έκπτωση και την απόλυση του υπαλλήλου.

4.2 Η αναγνώριση και η απονομή του δικαιώματος

Η άσκηση του δικαιώματος περιλαμβάνει μία σειρά από ενέργειες, από τη μια του φορέα του δικαιώματος και από την άλλη των οργάνων της πολιτείας. Η αναγνώριση του δικαιώματος είναι η διαδικασία κανονισμού της σύνταξης, με την οποία προστατεύεται το δικαίωμα στη σύνταξη και περιλαμβάνει δύο στάδια, αφενός την αίτηση του φορέα του δικαιώματος για σύνταξη προς την αρμόδια κρατική αρχή, η οποία συνοδεύεται από τα απαραίτητα δικαιολογητικά για τη θεμελίωση του αιτήματος και αφετέρου τη διοικητική πράξη της καθ' ύλην αρμόδιας δημόσιας αρχής και συγκεκριμένα, της Γενικής Διεύθυνσης Συντάξεων Δημοσίου Τομέα (πρώην Γενικού Λογιστηρίου του Κράτους) και ειδικότερα, της αρμόδιας Υπηρεσίας έκδοσης των πολιτικών συντάξεων, η οποία καθορίζει τον δικαιούχο της σύνταξης, το ποσό της σύνταξης που αυτός θα λάβει και τέλος, τη χρονολογία από την οποία και έπειτα θα είναι αυτή πληρωτέα (Σαραντόπουλος, 1970, σ. 36).

Η πράξη αυτή εκδίδεται κατά δέσμια αρμοδιότητα από πλευράς της Διοίκησης και όχι κατά διακριτική ευχέρεια. Αυτό σημαίνει ότι εφόσον ο φάκελος του αιτούντος είναι πλήρης και περιέχει όλα τα απαραίτητα δικαιολογητικά, η Διοίκηση δεν μπορεί να αρνηθεί την απονομή της σύνταξης.

4.3 Η απονομή και καταβολή της σύνταξης

Η διοικητική πράξη προσδιορισμού της σύνταξης διαβιβάζεται ακολούθως στην αρμόδια Υπηρεσία, η οποία ανοίγει τον σχετικό φάκελο της εκάστοτε συνταξιοδοτικής υπόθεσης, ελέγχει την εκδοθείσα απόφαση και δίδει την έγκριση για την ένταξη του ασφαλισμένου στο σχετικό μητρώο συνταξιούχων, κοινοποιώντας την απόφαση αυτή στον ίδιο τον ενδιαφερόμενο. Στη συνέχεια, προβαίνει στις αναγκαίες αυξομειώσεις του ποσού της σύνταξης οι οποίες οφείλονται στη μεταβολή της προσωπικής κατάστασης του δικαιούχου, δηλαδή σε περίπτωση σύναψης γάμου, θανάτου τέκνου και άλλα. Κατά την κατάθεση της αίτησης συνταξιοδότησης άλλωστε με υπεύθυνη δήλωσή του αναλαμβάνει ο ίδιος την υποχρέωση να ενημερώνει το συνταξιοδοτικό φορέα και να δηλώνει οποιαδήποτε μεταβολή επέλθει στην προσωπική – οικογενειακή του κατάσταση. Επιπλέον, στο στάδιο αυτό εγκρίνονται και τα δικαιώματα απονομής συντάξεως ξεχωριστά για κάθε δικαιούχο. Η εκκαθάριση και η πληρωμή της σύνταξης είναι το τελευταίο στάδιο με το οποίο πραγματώνεται η άσκηση του δικαιώματος της σύνταξης στους δημοσίους πολιτικούς υπαλλήλους.

4.4 Η έκπτωση και η απώλεια του δικαιώματος

Ένα ακόμη καίριο σημείο που πρέπει να τονισθεί είναι ότι το συνταξιοδοτικό δικαίωμα από τη στιγμή που θα θεμελιωθεί υπέρ του δικαιούχου εξακολουθεί να υφίσταται, εκτός και αν μεσολαβήσει κάποιο γεγονός που είναι δυνατόν να επιφέρει κάποια μεταβολή σε αυτό. Η μεταβολή αυτή συνίσταται στην έκπτωση από το δικαίωμα, στην απώλεια του και στην αναστολή του, εξαιτίας πραγματικών περιστατικών ή νομικών γεγονότων που μεσολάβησαν, όπως είναι για παράδειγμα ο θάνατος του δικαιούχου.

4.5 Νομολογιακή προσέγγιση της έκπτωσης

Ενδεικτικό παράδειγμα έκπτωσης του δικαιώματος στη σύνταξη των πολιτικών δημοσίων υπαλλήλων αντλείται από τη Νομολογία. Στην υπ' αριθ. 346/2018 απόφαση του Ελεγκτικού Συνεδρίου κρίθηκε ότι η ολική έκπτωση από το δικαίωμα σε σύνταξη όσων υπαλλήλων καταδικάστηκαν αμετάκλητα, είτε όταν ήταν στην ενέργεια, είτε ως συνταξιούχοι, σε φυλάκιση για δωροδοκία σε βάρος του Δημοσίου ή ΝΠΔΔ, παραβιάζει την αρχή της αναλογικότητας και το άρθρο 1 του ΠΠΠ της ΕΣΔΑ. Σε περίπτωση αμετάκλητης καταδίκης του υπαλλήλου για δωροδοκία, επέρχεται αυτοδικαίως έκπτωση από την υπηρεσία. Μη νομίμως απορρίφθηκε αίτημα του εκκαλούντος να του κανονισθεί σύνταξη, λόγω της αμετάκλητης ποινικής καταδίκης του για το αδίκημα της παθητικής δωροδοκίας. Η συντάξιμη υπηρεσία του εκκαλούντος τερματίστηκε με τη δημοσίευση της αμετάκλητης καταδικαστικής απόφασης και λύθηκε οριστικώς η υπαλληλική σχέση του. Η έκτοτε παρασχεθείσα υπηρεσία, ανεξαρτήτως της καταβολής αποδοχών και ασφαλιστικών εισφορών, δεν μπορεί να αναγνωρισθεί ως συντάξιμη, χωρίς να ασκεί επιρροή η καθυστερημένη δημοσίευση της σχετικής διαπιστωτικής πράξης.

Επίσης, το Ελεγκτικό Συνέδριο με την υπ' αριθ. 1277/2007 απόφασή του (Περιοδικό Αρμενόπουλος, 2008, σελ.296) υποστήριξε ότι με τη διάταξη του άρθρου 62 παρ.1 περ. β' Π.Δ. 166/2000 θεσπίζεται εξαίρεση των δημοσίων λειτουργών και υπαλλήλων που καταδικάστηκαν αμετακλήτως όταν ήταν στην ενέργεια είτε ως συνταξιούχοι για ποινικά αδικήματα από το γενικό συνταξιοδοτικό κανόνα, σύμφωνα με τον οποίο όλοι οι υπάλληλοι του Δημοσίου δικαιούνται σύνταξη, εφόσον πληρούν τις νόμιμες προϋποθέσεις. Η εξαίρεση όμως αυτή, κατά το χρόνο θέσπισης της, είχε σκοπό να αποτρέψει τους δημόσιους λειτουργούς και υπαλλήλους όταν είναι στην ενέργεια από τη διάπραξη των ποινικών αδικημάτων, εφόσον αυτά στρέφονται κατά του Δημοσίου και των Ν.Π.Δ.Δ., αποβλέποντας στην προστασία των εν γένει υλικών και ηθικών

συμφερόντων των δημοσίων με ευρεία έννοια υπηρεσιών, στην εύρυθμη λειτουργία της δημόσιας διοίκησης και στην αξιοπιστία και ακεραιότητα της δημόσιας υπηρεσίας. Για την επίτευξη δε του ανωτέρω σκοπού δεν ήταν δυνατό να επιτραπεί από το νομοθέτη διάφορη μεταχείριση αν η αμετάκλητη καταδίκη για τα ως άνω αδικήματα επέλθει κατά το χρόνο που ο υπαίτιος έχει την ιδιότητα του συνταξιούχου, ιδιότητα που άλλως θα αποτελούσε άσυλο για την αποφυγή των κυρώσεων σε βάρος του από τα ως άνω βαρύτερα κατ' αντικειμενική θεώρηση αδικήματα στρεφόμενα κατά του Δημοσίου και κατά των Ν.Π.Δ.Δ. Η εξαίρεση αυτή από το γενικό συνταξιοδοτικό κανόνα κατ' αρχήν, δεν αντίκειται στην απορρέουσα από το αναθεωρημένο από 17/04/2001 Σύνταγμα αρχή της αναλογικότητας, αν σε κάθε συγκεκριμένη περίπτωση με βάση αντικειμενικά κριτήρια, δηλαδή τις συγκεκριμένες περιστάσεις καταδίκης για τα ως άνω ποινικά αδικήματα και τη βαρύτητα ενός εκάστου αδικήματος, κρίνεται από το σε κάθε συγκεκριμένη περίπτωση αρμόδιο δικαστήριο ότι υπάρχει δίκαιη σχέση ισορροπίας μεταξύ του επιδιωκόμενου σκοπού της ρύθμισης και του προστατευόμενου συνταξιοδοτικού δικαιώματος, δηλαδή ότι για την πραγμάτωση του ως άνω δημοσίου σκοπού δεν είναι δυνατή η επιλογή άλλου εξίσου αποτελεσματικού, αλλά λιγότερο επαχθούς μέτρου από εκείνο που θεσπίζεται με την επίμαχη συνταξιοδοτική διάταξη, ήτοι από την ολική απώλεια του σχετικού συνταξιοδοτικού δικαιώματος και ότι συνεπώς η διάταξη αυτή δεν αντίκειται στη συνταγματική αρχή της αναλογικότητας.

Τέλος, το ΣτΕ με την υπ' αριθ. 1176/2018 απόφασή του δέχτηκε έφεση του εκκαλούντος με την οποία αναγνώρισε ότι το δικαίωμα σε σύνταξη του δημοσίου υπαλλήλου συνιστά συνταγματικώς κατοχυρωμένο δημοσίου δικαίου δικαίωμα, τελεί σε εύλογη ποσοτική σχέση προς τις αποδοχές ενεργείας, ώστε να εξασφαλίζει αξιοπρεπείς συνθήκες διαβίωσης, ανάλογες της θέσης, των καθηκόντων, του χρόνου υπηρεσίας και της υπηρεσιακής του εξέλιξης. Ο παράνομος διορισμός ανακαλείται εντός δύο ετών και οποτεδήποτε αν κριθεί αιτιολογημένα ότι αυτό επιβάλλεται για λόγους δημοσίου συμφέροντος ή αν έλαβε χώρα δόλια ενέργεια του υπαλλήλου, οπότε απαιτείται προηγούμενη ακρόαση αυτού. Όμως, περαιτέρω απαιτείται να εκτιμώνται, ενόψει των συνταγματικών αρχών της ασφάλειας δικαίου, της προβλεψιμότητας και της αναλογικότητας, οι συνέπειες της ανάκλησης. Ανάκληση του διορισμού λόγω πλαστότητας του τίτλου σπουδών που αποτέλεσε προσόν διορισμού. Η ανάκληση του παράνομου διορισμού, ο οποίος προκλήθηκε ή υποβοηθήθηκε από τον παρανόμως διορισθέντα υπάλληλο, συνιστά διοικητικό μέτρο και όχι κύρωση, δεν ισοδυναμεί με την πειθαρχική ποινή της οριστικής παύσης, ούτε εμπίπτει στην έννοια της «κατηγορίας

ποινικής φύσης», ώστε να απαιτείται η τήρηση των εγγυήσεων του άρθρου 6 της ΕΣΔΑ, ούτε τίθεται ζήτημα εφαρμογής του άρθρου 4 του 7ου Προσθέτου Πρωτοκόλλου αυτής. Τα συνταξιοδοτικά όργανα δεν έχουν εξουσία ελέγχου της νομιμότητας της πράξης διορισμού με την οποία αποκτήθηκε η δημοσιοϋπαλληλική ιδιότητα και ανάκλησης αυτής. Οι περιορισμοί αυτοί είναι συμβατοί με τα άρθρα 20 παρ. 1 του Συντάγματος και 6 της ΕΣΔΑ. Εξουσίες του Ε.Σ. κατά την κύρια διάγνωση της νομιμότητας των δυσμενών πράξεων των συνταξιοδοτικών οργάνων, με τις οποίες απορρίπτονται αιτήματα συνταξιοδότησης ή ανακαλούνται πράξεις κανονισμού συντάξεων, λόγω ανάκλησης πράξης διορισμού του αιτουμένου σύνταξης. Η συμβατότητα των συνταξιοδοτικών συνεπειών της ανάκλησης του παράνομου διορισμού προς τις συνταγματικές αρχές της ασφάλειας δικαίου, της σαφήνειας και της προβλεψιμότητας, καθώς και προς την αρχή της αναλογικότητας τελεί υπό την επιφύλαξη του χρονικού σημείου στο οποίο συντελείται η ανάκληση σε σχέση με τον διορισμό. Η μη αναγνώριση ως συντάξιμης της διανυθείσας υπηρεσίας του υπαλλήλου στο Δημόσιο λόγω της ανάκλησης του παράνομου διορισμού του σε χρόνο κατά τον οποίο αυτός εξέρχεται της υπηρεσίας έχοντας διανύσει μακρά υπηρεσία σ' αυτό και η συνακόλουθη απώλεια του συνταξιοδοτικού δικαιώματος λειτουργεί και ως κύρωση και αντίκειται στα άρθρα 2 παρ. 1, 17 παρ. 1, 25 παρ. 1α' του Συντάγματος, στις ανωτέρω συνταγματικές αρχές και στο άρθρο 1 του ΠΠΠ της ΕΣΔΑ. Η συνταξιοδοτική Διοίκηση οφείλει να εξετάσει εάν, με την αναγνώριση ως συντάξιμης της μακράς αυτής υπηρεσίας, ο υπάλληλος συμπληρώνει τις προϋποθέσεις συνταξιοδότησης και σε καταφατική περίπτωση να του κανονίσει τη σύνταξη που θα δικαιούτο εάν δεν είχε χωρίσει η ανάκληση της πράξης διορισμού.

4.6 Οι συντάξεις γήρατος των δημοσίων πολιτικών υπαλλήλων

Ο τακτικός δημόσιος πολιτικός υπάλληλος δικαιούται ισόβιας σύνταξης από το Δημόσιο και σύμφωνα με τα οριζόμενα στις διατάξεις της παρ. 4 του άρθρου 6 του Νόμου 3865/2010 «Μεταρρύθμιση Συνταξιοδοτικού Συστήματος του Δημοσίου και συναφείς διατάξεις» (Α' 120), άνδρες και γυναίκες με 40 έτη συνολικής πραγματικής συντάξιμης υπηρεσίας στο 62^ο έτος της ηλικίας τους και κατά τις διατάξεις της παρ. 1 του άρθρου 3 του Νόμου 2084/1992 «Αναμόρφωση της Κοινωνικής Ασφάλισης και άλλες διατάξεις» (Α' 165), άνδρες και γυναίκες με 15 έτη συνολικής πραγματικής συντάξιμης υπηρεσίας, οι οποίοι συμπληρώνουν το 67^ο έτος της ηλικίας τους. Ως πραγματική συντάξιμη υπηρεσία νοείται ο συνολικός χρόνος που έχει διανυθεί με την

υπαλληλική ιδιότητα και λαμβάνεται υπόψη για τον υπολογισμό της σύνταξης. Απαραίτητη προϋπόθεση για αυτό είναι η καταβολή των προβλεπόμενων ασφαλιστικών εισφορών. Συντάξιμη λογίζεται κάθε υπηρεσία, που έχει παρασχεθεί στο Δημόσιο, στους Ο.Τ.Α. και τα άλλα Ν.Π.Δ.Δ. με οποιαδήποτε σχέση, ο χρόνος στρατιωτικής άδειας μέχρι δύο έτη, καθώς και ο χρόνος γονικής άδειας ανατροφής παιδιών, πάντα με την προϋπόθεση καταβολής εισφοράς. Κατ' εξαίρεση δεν λογίζεται ως συντάξιμος ο χρόνος της διαθεσιμότητας εφόσον αυτή οφείλεται σε αξιόποινη πράξη για την οποία επακολούθησε αμετάκλητη καταδίκη ή παράπτωμα για το οποίο επακολούθησε οριστική απόλυση, της αυθαίρετης αποχής από τα καθήκοντα, της αργίας και της προσωρινής απόλυσης, της έκτισης ποινικής καταδίκης που επιβλήθηκε από οποιοδήποτε δικαστήριο, εκτός αν επακολούθησε απαλλαγή, της προσωρινής κράτησης, εκτός αν επακολούθησε απαλλαγή, καθώς και ο χρόνος οποιασδήποτε υπηρεσίας, που συμπίπτει με χρόνο ασφάλισης σε άλλο οργανισμό κύριας ασφάλισης, ελληνικό ή διεθνή και χρησιμοποιήθηκε για την απόκτηση δικαιώματος σύνταξης από τον οργανισμό αυτόν.

Επίσης, μειωμένη σύνταξη δικαιούνται όλοι οι υπάλληλοι ανεξαρτήτως φύλου στο 62ο έτος με 15 έτη συνολικής πραγματικής δημόσιας υπηρεσίας. Ειδικότερα, στην περίπτωση που οι υπάλληλοι γονείς, είτε άντρες είτε γυναίκες, έχουν ανήλικα τέκνα θεμελιώνουν δικαίωμα στο 67ο έτος με 15ετή συνολική υπηρεσία, ενώ στη κατηγορία αυτή υπάρχει δυνατότητα μειωμένης σύνταξης στο 62ο έτος με 15 έτη συνολικής υπηρεσίας. Ομοίως, με την ως άνω κατηγορία άνδρες και γυναίκες με τέκνα ανίκανα για κάθε εργασία ώστε να βιοπορίζονται, δικαιούνται σύνταξης στο 50ο έτος της ηλικίας και με 25 έτη συνολικής υπηρεσίας, κατά τις διατάξεις του εδαφίου α' του άρθρου 7 του Ν. 3863/2010. Τρίτεκνες και πολύτεκνες γυναίκες υπάλληλοι με 15 έτη συνολικής υπηρεσίας λαμβάνουν σύνταξη στο 65ο έτος της ηλικίας και μειωμένη με τα ίδια έτη υπηρεσίας στο 62ο έτος. Τέλος, σύνταξη λόγω κατάργησης θέσης προβλέπεται μετά από 20 έτη πραγματικής συνολικής υπηρεσίας και εφόσον ο υπάλληλος πριν την απομάκρυνσή του από την Υπηρεσία είχε 5ετή πραγματική συνολική υπηρεσία.

4.7 Συντάξεις αναπηρίας των δημοσίων πολιτικών υπαλλήλων

Προβλέπονται τρεις λόγοι για τους οποίους ο πολιτικός υπάλληλος του Δημοσίου δικαιούται σύνταξη αναπηρίας. Πρώτον, σύνταξη αναπηρίας λόγω κοινού ατυχήματος λαμβάνει ο υπάλληλος, ο οποίος έχει συμπληρώσει το μισό της ΣΥ. Δεύτερον, σύνταξη αναπηρίας λαμβάνουν οι υπάλληλοι λόγω ανικανότητας που δεν οφείλεται στην

υπηρεσία, ανεξαρτήτως εάν έχουν συμπληρώσει το όριο ηλικίας ή όχι, εφόσον έχουν συμπληρώσει 5 έτη συντάξιμης υπηρεσίας. Τρίτον, σύνταξη αναπηρίας λόγω της υπηρεσίας ή ένεκα αυτής χορηγείται στον υπάλληλο, δίχως σ' αυτή την περίπτωση να λαμβάνονται υπόψη ο χρόνος υπηρεσίας και η ηλικία, εφόσον οι συνέπειες του τραύματος ή της ασθένειας του δεν οφείλονται σε βαρύ πταίσμα του ιδίου και εμφανίστηκαν μέσα σε ένα εξάμηνο μετά την αποχώρηση από την ενεργό υπηρεσία ή προκειμένου για χρόνιο νόσημα εφόσον παρήλθαν 3 έτη και άνω από το διορισμό του (Παπαρρηγοπούλου, 2019, σ. 301)

4.8 Ειδικές παθήσεις των δημοσίων πολιτικών υπαλλήλων

Ιδιαίτερη περίπτωση που κρίνεται σκόπιμο να αναφερθεί στο σημείο αυτό αποτελούν οι ειδικές παθήσεις για τις οποίες στον Κώδικα Πολιτικών Συντάξεων, άρθρο 1, ορίζεται ότι *«Για τους υπαλλήλους οι οποίοι είναι παντελώς τυφλοί, παραπληγικοί ή τετραπληγικοί, καθώς και για όσους πάσχουν από υπερφωσφαταισσαιμία ή από Βήτα ομόζυγο μεσογειακή ή δρεπανοκυτταρική ή μικροδρεπανοκυτταρική αναιμία και υποβάλλονται σε μετάγγιση ή από χρόνια νεφρική ανεπάρκεια τελικού σταδίου και υποβάλλονται σε αιμοκάθαρση ή περιτοναϊκή κάθαρση ή έχουν υποστεί μεταμόσχευση μυελού των οστών ή συμπαγών οργάνων (καρδιά, πνεύμονες, ήπαρ, πάγκρεας και νεφροί), εφόσον για τις περιπτώσεις αυτές συντρέχει ποσοστό αναπηρίας τουλάχιστον 67%, αρκεί δεκαπενταετής πλήρης πραγματική συντάξιμη υπηρεσία»*. Σε όλες τις προαναφερόμενες περιπτώσεις απαραίτητη προϋπόθεση αποτελεί η πάθηση να υφίσταται κατά το χρόνο αποχώρησης του υπαλλήλου από την Υπηρεσία. Για την συνταξιοδότησή τους αρκεί 15ετής πλήρης πραγματική ΣΥ χωρίς όριο ηλικίας και ανεξάρτητα από το αν αποχώρησαν από την υπηρεσία με παραίτηση ή αν απολύθηκαν λόγω ανικανότητας. Η σύνταξη που δικαιώνουν είναι αυξημένη και επιπλέον με αυτήν δικαιούνται και ένα επίδομα ανικανότητας, το οποίο είναι τόσο προσωπικό όσο και αμεταβίβαστο. Κατ' εξαίρεση δεν εφαρμόζονται τα ανωτέρω για όσους απολύονται για λόγους πειθαρχικούς.

Το ελάχιστο απαιτούμενο ποσοστό αναπηρίας είναι 67% και το αρμόδιο όργανο που διαπιστώνει το είδος της πάθησης και το ποσοστό ανικανότητας είναι η Ανωτάτη Υγειονομική Επιτροπή Στρατού (Α.Σ.Υ.Ε.), η οποία εδρεύει στο 401 Στρατιωτικό Νοσοκομείο.

4.9 Κύρια σύνταξη λόγω θανάτου

Κύρια σύνταξη λόγω θανάτου δικαιούνται τα τέκνα του θανόντος, με την προϋπόθεση ότι είναι άγαμα ή διαζευγμένα και μέχρι το 24ο έτος της ηλικίας τους. Πέραν της συμπλήρωσης του 24^{ου} έτους είναι δυνατή η συνέχιση της καταβολής της εν λόγω σύνταξης μόνον αν είναι άγαμα και ανίκανα για κάθε εργασία. Επιπλέον, σύνταξη λόγω θανάτου λαμβάνει και ο επιζών σύζυγος ή ο αντισυμβαλλόμενος που έχει συνάψει σύμφωνο συμβίωσης, εφόσον είναι ανίκανος κατά ποσοστό 67% τουλάχιστον για κάθε βιοποριστική εργασία ή δεν διαθέτει μέσο μηναίο εισόδημα μεγαλύτερο από το 40πλάσιο του ημερομισθίου του ανειδίκευτου εργάτη προσαυξημένο κατά 20% για το καθένα από τα προστατευόμενα τέκνα, που επίσης δικαιούνται σύνταξη. Επίσης, προβλέπεται η σύνταξη θανάτου να χορηγείται και στις χήρες των υπαλλήλων που είχαν θεμελιώσει δικαίωμα σύνταξης ή που απεβίωσαν εν υπηρεσία αφού συμπλήρωσαν το λιγότερο 5ετή συνολική υπηρεσία ή που απομακρύνθηκαν από αυτή επειδή κατέστησαν αποδεδειγμένα ανίκανοι για κάθε εργασία, συνεπεία τραύματος ή ασθένειας ολοφάνερα προερχόμενης από την υπηρεσία ή υπήρξαν θύματα τρομοκρατικής επίθεσης ή επίθεσης από άλλα άτομα λόγω της υπαλληλικής τους ιδιότητας ή κατά την άσκηση των καθηκόντων τους.

Όπως κρίθηκε στην απόφαση του ΣτΕ 2883/2020 (Νόμος), η σύνταξη λόγω θανάτου ασφαλισμένου ή συνταξιούχου χορηγείται συνεχώς για όσο χρόνο ο επιζών σύζυγος δεν εργάζεται ή δεν απασχολείται ή δεν λαμβάνει άλλη σύνταξη, χωρίς να απαιτείται η συμπλήρωση από αυτόν συγκεκριμένου ορίου ηλικίας. Ευνοϊκότερη ρύθμιση, σε σχέση με το άρθρο 4 εδ. πρώτο του Ν. 3385/2005 και διατηρηθείσα σε ισχύ, είναι η παρ. 1 του άρθρου 62 του Ν. 2676/1999, η οποία προβλέπει ότι κατά την πρώτη τριετία στον επιζώντα σύζυγο χορηγείται ολόκληρη η αναλογούσα σύνταξη λόγω θανάτου. Μετά την πάροδο της τριετίας καταβάλλεται ποσό συντάξεως μειωμένο ποσοστιαία, αναλόγως της ηλικίας του συζύγου, εφόσον εργάζεται ή απασχολείται ή λαμβάνει άλλη σύνταξη. Το δικαστήριο αποφάσισε ότι εσφαλμένα το διοικητικό εφετείο δέχθηκε ότι η αναιρεσίβλητη δικαιούται σύνταξη λόγω θανάτου του συζύγου της εφ' όρου ζωής χωρίς κανένα χρονικό ή ποσοτικό περιορισμό.

4.10 Ο υπολογισμός των κύριων συντάξεων γήρατος

Συνακόλουθα, όπως τονίστηκε προηγουμένως είναι σπουδαίος ο τρόπος υπολογισμού μίας σύνταξης, ικανής ώστε να εξασφαλίζει στους ασφαλισμένους τα προς το ζην, καθώς τυχόν λάθη και παραλείψεις της Διοίκησης στο στάδιο αυτό είναι αδήριτη

ανάγκη να μελετηθούν σύμφωνα με τα πορίσματα της οικονομικής και λογιστικής επιστήμης. Ειδικότερα, εξαιτίας της πληθώρας των στοιχείων, των παραμέτρων και των τιμών που θα πρέπει να ληφθούν υπόψη κατά τον υπολογισμό μιας σύνταξης, κρίνεται αναγκαίο να συμπεριληφθούν σε πίνακες ασφάλισης οι οποίοι θα περιγράφουν κλιμακωτά τις μεταβλητές που καταγράφονται στο συνταξιοδοτικό νόμο.

Ο Ν. 4387/2016 διακρίνει τη σύνταξη σε εθνική και ανταποδοτική, καταργώντας την παλαιά διάκριση των Ν. 3863 και Ν. 3865/2010 σε βασική και αναλογική σύνταξη. Ειδικότερα, σύμφωνα με το άρθρο 7 του Ν. 4387/2016 η εθνική σύνταξη δεν υπολογίζεται αναλογικά με τις καταβληθείσες εισφορές σε αντίθεση με την ανταποδοτική σύνταξη, η οποία ορίζεται για τους εργαζόμενους όχι μόνο στο δημόσιο, αλλά και στον ιδιωτικό τομέα, στις διατάξεις των άρθρων 8 έως 28 του Ν. 4387/2016 αντίστοιχα, όπως αυτές τροποποιήθηκαν από τις διατάξεις του άρθρου 24 Ν. 4670/2020. Σε ποσοστό των συντάξιμων αποδοχών υπολογιζόμενο σύμφωνα με το χρόνο ασφάλισης και σε συνδυασμό με το ποσοστό αναπλήρωσης κάθε έτους ασφάλισης, όπως ορίζεται στην παρακάτω κλίμακα, η οποία έχει ισχύ από 01/10/2019, αντιστοιχεί η ανταποδοτική σύνταξη (Πεχλιβανίδου, 2021, σσ. 316-317).

Προκειμένου να προκύψουν οι συντάξιμες αποδοχές των δημοσίων υπαλλήλων λαμβάνεται υπόψη ο μέσος όρος των μηνιαίων αποδοχών τους, για τις οποίες έχουν αποδοθεί οι νόμιμες εισφορές υπέρ του κλάδου σύνταξης, προσαυξανόμενες κατά την ετήσια μεταβολή μισθών, υπολογισθείσα από την ΕΛΣΤΑΤ. Επί του πρακτέου από την έναρξη εφαρμογής των διατάξεων του ως άνω Νόμου, ο υπολογισμός των συντάξιμων αποδοχών προκύπτει από το μέσο μηνιαίο μισθό για το διάστημα από 01/01/2002 έως και την ημερομηνία υποβολής της αιτήσεως συνταξιοδότησης, γεγονός που καταδεικνύει την αδυναμία εξεύρεσης εκ μέρους των φορέων των παλαιότερων στοιχείων μισθοδοσιών λόγω μη μηχανογραφικής τήρησής τους (Πεχλιβανίδου, 2021, σσ. 317-318).

Τέλος, αξιοσημείωτο είναι το γεγονός ότι με τον Ν. 2484/1992 (Α' 165) για πρώτη φορά θεσπίζονται εισφορές υπέρ σύνταξης και για τους ασφαλισμένους δημοσίου υπαλλήλους, τις οποίες καταβάλλουν υποχρεωτικά από την 01/01/1993 και εντεύθεν. (Πεχλιβανίδου, 2021, σσ. 314-319).

ΚΛΙΜΑΚΕΣ ΕΤΩΝ ΑΣΦΑΛΙΣΗΣ		ΠΟΣΟΣΤΟ ΑΝΑΠΛΗΡΩΣΗΣ
ΑΠΟ	ΕΩΣ	

0	15	0,77%
15,01	18	0,84%
18,01	21	0,90%
21,01	24	0,96%
24,01	27	1,03%
27,01	30	1,21%
30,01	33	1,98%
33,01	36	2,50%
36,01	39	2,55%
39,01	42 και περισσότερα	0,50%

Τέλος, η προκαταβολή της σύνταξης, γνωστή ως «προσωρινή σύνταξη» καταβάλλεται δημοσίους υπαλλήλους σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 57^A του Π.Δ. 169/2007, για όσο διάστημα μεσολαβεί μέχρι την έκδοση της οριστικής σύνταξης από το Ταμείο. Ισούται με το 50% του βασικού μισθού του μισθολογικού κλιμακίου που λάμβανε ο υπάλληλος κατά την ημερομηνία εξόδου του από την Υπηρεσία, το οποίο προσαυξάνεται με το 50% του καταβαλλόμενου χρονοεπιδόματος, ενώ 60% αντί για 50% εισπράττει ο πολύτεκνος υπάλληλος ή ο γονέας τέκνου με ποσοστό αναπηρίας ή ο προστάτης μέλους της οικογένειας με αναπηρία. Εξαιρούμενοι της ανωτέρω ρύθμισης είναι οι απολυθέντες εξαιτίας πειθαρχικού παραπτώματος, καθώς και όσοι υπάλληλοι κατά την παραίτησή του δεν συμπλήρωσαν το όριο ηλικίας ή τη ΣΥ που απαιτείται για θεμελίωση συνταξιοδοτικού δικαιώματος (Πεχλιβανίδου, 2021, σ. 279).

5. Η ΣΥΝΤΑΞΙΟΔΟΤΗΣΗ ΤΩΝ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΥΠΑΛΛΗΛΩΝ ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟ ΤΗΣ ΚΡΙΣΗΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

5.1 Η μείωση των συντάξεων ως νομοθετικό μέτρο

Αρχικά, είναι απαραίτητο να διευκρινιστεί ότι ο νομοθέτης ελεύθερα μπορεί να καθορίζει τον τρόπο και τις παραμέτρους υπολογισμού της σύνταξης. Ο θεσμός της κοινωνικής ασφάλισης στη χώρα μας καταρχήν δεν στηρίζεται στην κρατική χρηματοδότηση, αλλά στις καταβαλλόμενες εισφορές από τους ασφαλισμένους. Ωστόσο, είναι δυνατόν το Κράτος να χρηματοδοτήσει το κοινωνικό ασφαλιστικό

σύστημα, στην περίπτωση που διαπιστώσει ότι παρατηρούνται δυσλειτουργίες ή ακόμη και να αναλάβει κάποιους ασφαλιστικούς κινδύνους που αφορούν σε μεγάλο βαθμό το σύνολο της κοινωνίας, όπως η μητρότητα (Παπαρρηγοπούλου - Πεχλιβανίδη, 2019).

Βασική υποχρέωση του νομοθέτη είναι να θεσπίζει τα απαραίτητα και κατάλληλα μέτρα για την εξασφάλιση της καλής λειτουργίας του ασφαλιστικού συστήματος της χώρας. Στα μέτρα αυτά περιλαμβάνονται και οι μειώσεις των καταβαλλόμενων συντάξεων, αρκεί η μείωση αυτή να μην είναι υπέρμετρη και εξοντωτική παραβιάζοντας τις αρχές της ίσης μεταχείρισης και της αναλογικότητας.

Πάντως η μείωση των συντάξεων μετά το 2010 αποτέλεσε επί της ουσίας διαρθρωτικό μέτρο, προκειμένου να αντιμετωπιστούν χρόνια και συσσωρευμένα προβλήματα της κοινωνικής ασφάλισης γενικότερα. Για αυτό το σκοπό ενοποιήθηκαν οι ΟΚΑ, εισήχθη η διάκριση της σύνταξης σε βασική - χρηματοδοτούμενη από τον Προϋπολογισμό του Κράτους και σε ανταποδοτική - βασιζόμενη σε εισφορές και πραγματοποιήθηκε επανυπολογισμός όλων των καταβαλλόμενων συντάξεων, σύμφωνα με τις διατάξεις του Ν. 4387/2016. Τα μέτρα περιορισμού των συντάξεων κρίθηκαν συνταγματικά με την απόφαση της Ολομέλειας του ΣτΕ 668/2010, σε αντίθεση με τα μέτρα εκείνα που δεν συνοδεύτηκαν από μελέτη κοινωνικών επιπτώσεων για τη διασφάλιση ενός αξιοπρεπούς επιπέδου διαβίωσης των συνταξιούχων, τα οποία κρίθηκαν αντισυνταγματικά με τις ΣτΕ Ολ. 2287-2290/2015 αποφάσεις. Συγκεκριμένα, κρίθηκε ότι το Σύνταγμα ορίζει στο άρθρο 2 παρ. 1 ότι «Ο σεβασμός και η προστασία της αξίας του ανθρώπου αποτελούν την πρωταρχική υποχρέωση της Πολιτείας», στο άρθρο 4 παρ. 1 ότι «Οι Έλληνες είναι ίσοι ενώπιον του νόμου» και παρ. 5 ότι «συνεισφέρουν χωρίς διακρίσεις στα δημόσια βάρη, ανάλογα με τις δυνάμεις τους», στο άρθρο 22 παρ. 5 ότι «Το Κράτος μεριμνά για την κοινωνική ασφάλιση των εργαζομένων, όπως νόμος ορίζει», στο δε άρθρο 25 παρ. 1 ότι «Τα δικαιώματα του ανθρώπου ως ατόμου και ως μέλους του κοινωνικού συνόλου και η αρχή του κοινωνικού κράτους δικαίου τελούν υπό την εγγύηση του Κράτους», ότι «Οι κάθε είδους περιορισμοί που μπορούν κατά το Σύνταγμα να επιβληθούν στα δικαιώματα αυτά πρέπει ... να σέβονται την αρχή της αναλογικότητας ...» και παρ. 4 ότι «Το Κράτος δικαιούται να αξιώνει από όλους τους πολίτες την εκπλήρωση του χρέους της κοινωνικής και εθνικής αλληλεγγύης». Εξάλλου, σύμφωνα με το άρθρο 106 παρ. 1 του Συντάγματος, «Για την εδραίωση της κοινωνικής ειρήνης και την προστασία του γενικού συμφέροντος το Κράτος προγραμματίζει και συντονίζει την οικονομική δραστηριότητα στη Χώρα, επιδιώκοντας να εξασφαλίσει την οικονομική ανάπτυξη

όλων των τομέων της εθνικής οικονομίας». Από τις ανωτέρω διατάξεις συνάγονται τα εξής: Το Σύνταγμα, με το άρθρο 22 παρ. 5, κατοχυρώνει το θεσμό της κοινωνικής ασφάλισης των εργαζομένων και ανάγει τη μέριμνα για την προαγωγή του σε σκοπό του Κράτους. Βασικό περιεχόμενο της εν λόγω ασφάλισης αποτελεί η, έναντι καταβολής εισφοράς, προστασία του ασφαλισμένου από την επέλευση κινδύνων (γήρας, ασθένεια, αναπηρία κλπ.), οι οποίοι αναιρούν την ικανότητά του να εργάζεται (ασφαλιστικοί κίνδυνοι), και συνακόλουθα, τείνουν να υποβαθμίσουν τις συνθήκες διαβίωσής του. Σημειώνεται ότι οι ανωτέρω καταστάσεις (γήρας, ασθένεια, αναπηρία), που δεν συνδέονται με την παροχή εργασίας και την καταβολή εισφορών, αποτελούν, μεταξύ άλλων, και περιπτώσεις που, κατά το άρθρο 21 παρ. 1, 2, 3 και 6 του Συντάγματος, επιβάλλουν στο Κράτος την παροχή διακεκριμένης μορφής κοινωνικής προστασίας, υπό τη μορφή παροχών σε χρήμα ή είδος, προς συγκεκριμένες ομάδες του πληθυσμού, με σκοπό την εξασφάλιση στοιχειώδους επιπέδου αξιοπρεπούς διαβίωσης, κατά το άρθρο 2 παρ. 1 του Συντάγματος («κοινωνική πρόνοια»). Εφόσον επέλθει ο ασφαλιστικός κίνδυνος, ο ασφαλισμένος παύει να καταβάλλει εισφορές και αποκτά, καταρχήν, αξίωση έναντι του ασφαλιστικού φορέα να του χορηγήσει παροχή, η οποία, χωρίς να απαιτείται να αντιστοιχεί ευθέως σε καταβληθείσες εισφορές του ή να αντισταθμίζει πλήρως την απώλεια του εισοδήματός του, πρέπει να είναι ικανή να του εξασφαλίσει ικανοποιητικό επίπεδο διαβίωσης, όσο το δυνατόν εγγύτερο προς εκείνο που είχε αποκτήσει κατά τη διάρκεια του εργασιακού του βίου. Πέραν του ανωτέρω δημοσίου σκοπού, μέσω του θεσμού της κοινωνικής ασφαλίσεως, εκδηλώνεται, όπως και μέσω της κοινωνικής πρόνοιας, η κοινωνική αλληλεγγύη και ασκείται κοινωνική πολιτική, ειδικότερα δε, αναδιανομή εισοδήματος με σκοπό την άμβλυνση κοινωνικών αντιθέσεων και ανισοτήτων. Στο πλαίσιο αυτό, δεν κατοχυρώνεται συνταγματικά στην κοινωνική ασφάλιση η ευθεία αναλογία (αμιγής ανταποδοτικότητα) μεταξύ εισφορών και παροχών (ΣτΕ Ολ. 3487/2008), επιτρέπονται δε η θέσπιση ανωτάτου ορίου παροχών, η απονομή σύνταξης επί εργατικού ατυχήματος ανεξαρτήτως καταβολής εισφορών ή η μη χορήγηση σύνταξης, παρά την καταβολή εισφορών, σε περίπτωση μη θεμελιώσεως του ασφαλιστικού δικαιώματος. Και ναι μεν η χορηγούμενη από τον ασφαλιστικό φορέα παροχή δεν απαιτείται να αντιστοιχεί ευθέως στις καταβληθείσες εισφορές του ασφαλισμένου ή να αντισταθμίζει πλήρως την απώλεια του εισοδήματός του, δεν πρέπει, όμως, ο υπολογισμός της παροχής να οδηγεί σε ανατροπή των αρχών της ισότητας και της αναλογικότητας, δηλαδή να απολήγει σε παροχή, το ύψος της οποίας, ενόψει των καταβληθεισών από τον ασφαλισμένο εισφορών και του συνολικού

χρόνου ασφαλίσεώς του, υπολείπεται του ανεκτού κατά το Σύνταγμα κατώτατου ορίου πέραν του οποίου συντρέχει προφανής παραβίαση των ανωτέρω συνταγματικών αρχών και της αρχής της ανταποδοτικότητας.

Ενόψει των ανωτέρω και, ιδιαιτέρως του δημοσίου σκοπού διασφάλισης στους εργαζομένους ενός ικανοποιητικού επιπέδου διαβίωσης, εγγύς εκείνου που είχαν κατά τη διάρκεια του εργασιακού τους βίου, δικαιολογείται, κατά το άρθρο 22 παρ. 5 του Συντάγματος, η κατοχύρωση από το νομοθέτη της κοινωνικής ασφαλίσεως ως υποχρεωτικής (με θέσπιση υποχρέωσης καταβολής ασφαλιστικών εισφορών) και, εντεύθεν, η παροχή αυτής αποκλειστικώς από το Κράτος ή από Ν.Π.Δ.Δ. (ΑΕΔ 87/1997, ΣτΕ 5024/1987 Ολ., 2690, 2692/1993 Ολ., 3096-3101/2001 Ολ.). Η ανάθεση, με την ως άνω συνταγματική διάταξη, της υποχρεωτικής κοινωνικής ασφάλισης, τόσο της κύριας όσο και της επικουρικής, σε δημόσιους φορείς (Κράτος ή Ν.Π.Δ.Δ.) έγινε για λόγους δημοσίου συμφέροντος και ειδικότερα, ως εγγύηση προς όσους υποχρεωτικά ασφαλιζονται ή καταβάλλουν ασφαλιστικές εισφορές έναντι των κινδύνων που συνδέονται με την άσκηση της ασφαλιστικής λειτουργίας (ΑΕΔ 87/1997, ΣτΕ 5024/1987 Ολ.).

Η κρατική μέριμνα για την υποχρεωτική κοινωνική ασφάλιση δεν εξαντλείται στην ίδρυση των οικείων δημοσίων φορέων, στον ορισμό των διοικούντων σε αυτούς οργάνων, στην άσκηση εποπτείας της δραστηριότητάς τους και της διαχειρίσεως της περιουσίας τους και στη θέσπιση των σχετικών κανόνων, αλλά περιλαμβάνει και τη μέριμνα για την προστασία του ασφαλιστικού τους κεφαλαίου, δηλαδή για τη βιωσιμότητά τους χάριν και των επομένων γενεών. Μέριμνα η οποία εκδηλώνεται, μεταξύ άλλων, με τη θέσπιση ρυθμίσεων για την προστασία και την αξιοποίηση της περιουσίας τους, την επωφελή διαχείριση των αποθεματικών τους, τον καθορισμό εκάστοτε των οικείων συνταξιοδοτικών προϋποθέσεων και την παροχή των προβλεπόμενων ασφαλιστικών παροχών υπό την εγγύηση του Κράτους. Και τούτο διότι, εφόσον καθιερώνει υποχρέωση των εργαζομένων και των εργοδοτών να καταβάλλουν ασφαλιστικές εισφορές, το Κράτος, ως εγγυητής, οφείλει να διασφαλίζει την επάρκεια των παροχών και τη βιωσιμότητα των οικείων ασφαλιστικών οργανισμών, φέρει δε την κύρια ευθύνη για την κάλυψη των ελλειμμάτων τους (Σχρετ. η Γνωμοδότηση Ολ. Ε.Σ. 24/06/2010). Το ύψος της κρατικής συμμετοχής στη χρηματοδότηση των φορέων κοινωνικής ασφάλισης, η οποία θα πρέπει να είναι επαρκής για την εξυπηρέτηση των ως άνω εκτεθέντων συνταγματικώς επιβεβλημένων σκοπών, προσδιορίζεται εκάστοτε από τον κρατικό Προϋπολογισμό, λαμβανομένων

υπόψη και των διατάξεων του Κώδικα Δημοσίου Λογιστικού Ν. 2362/1995 (Α' 247), περί μεταφοράς πιστώσεων και περί συμπληρωματικών Προϋπολογισμών. Όταν, όμως, σε περιπτώσεις εξαιρετικά δυσμενών δημοσιονομικών συνθηκών, προκύπτει αιτιολογημένα ότι το Κράτος αδυνατεί να παράσχει επαρκή χρηματοδότηση και ότι δεν υφίσταται δυνατότητα διασφάλισης της βιωσιμότητας των ασφαλιστικών οργανισμών με άλλα μέσα, δεν αποκλείεται, στο πλαίσιο της υποχρεωτικής κοινωνικής ασφαλίσεως του άρθρου 22 παρ. 5 του Συντάγματος, η επέμβαση του νομοθέτη για τη μείωση και των απονεμηθειών συντάξεων.

Σε τέτοιες, άλλωστε, εξαιρετικές περιπτώσεις, ο νομοθέτης μπορεί, καταρχήν, να θεσπίζει σειρά μέτρων για την περιστολή των δημοσίων δαπανών, τα οποία ενδεχομένως συνεπάγονται σοβαρή οικονομική επιβάρυνση μεγάλων κατηγοριών του πληθυσμού, όπως είναι και η μείωση των συντάξεων όσων συνταξιοδοτούνται από το δημόσιο ή από χρηματοδοτούμενους από αυτό ασφαλιστικούς οργανισμούς, λόγω της άμεσης εφαρμογής και της αποτελεσματικότητας που έχουν για τον περιορισμό του δημοσίου ελλείμματος. Η επέμβαση αυτή είναι δυνατόν να λάβει και τη μορφή ενός νέου ασφαλιστικού συστήματος, το οποίο μπορεί να καταλαμβάνει τόσο τους ήδη συνταξιούχους, προβλέποντας, στο πλαίσιο της αρχής της διαγενεακής αλληλεγγύης, τον επανυπολογισμό των καταβαλλόμενων σε αυτούς συντάξεων, όσο και τους μελλοντικούς συνταξιούχους με τη θέσπιση νέου τρόπου υπολογισμού των συντάξεων που πρόκειται να απονεμηθούν σε αυτούς στο μέλλον. Και στις εξαιρετικές, ωστόσο, αυτές περιπτώσεις, η δυνατότητα του νομοθέτη να περικόπτει τις ασφαλιστικές παροχές δεν είναι απεριόριστη, αλλά οριοθετείται από τις αρχές της κοινωνικής αλληλεγγύης (άρθρο 25 παρ. 4 του Συντάγματος) και της ισότητας στα δημόσια βάρη (άρθρο 4 παρ. 5 του Συντάγματος), οι οποίες επιτάσσουν να κατανέμεται εξ ίσου το βάρος της δημοσιονομικής προσαρμογής μεταξύ όλων των πολιτών, καθώς και από την αρχή της αναλογικότητας (άρθρο 25 παρ. 1 του Συντάγματος), σύμφωνα με την οποία το συγκεκριμένο μέτρο πρέπει να είναι πράγματι πρόσφορο και αναγκαίο για την αντιμετώπιση του προβλήματος (ΣτΕ Ολ. 2192-2196/2014). Σε κάθε δε περίπτωση, η περικοπή των συντάξεων δεν μπορεί να παραβιάζει αυτό που αποτελεί, κατά τα ανωτέρω, τον συνταγματικό πυρήνα του κοινωνικοασφαλιστικού δικαιώματος, τη χορήγηση δηλαδή στον συνταξιούχο, παροχών τέτοιων που να του επιτρέπουν να διαβιώνει με αξιοπρέπεια, εξασφαλίζοντας τους όρους όχι μόνο της φυσικής του υποστάσεως (διατροφή, ένδυση, στέγαση, βασικά οικιακά αγαθά, θέρμανση, υγιεινή και ιατρική περίθαλψη όλων των βαθμίδων), αλλά και της συμμετοχής του στην

κοινωνική ζωή με τρόπο που προσομοιάζει στις αντίστοιχες συνθήκες του εργασιακού του βίου (βλ. ΣτΕ Ολ. 2287-8/2015, απόφαση Ομοσπονδιακού Συνταγματικού Δικαστηρίου της Γερμανίας 09/02/2010), οι παροχές δε αυτές τελούν πάντοτε υπό την εγγύηση του Κράτους.

5.2 Η αναλογιστική μελέτη ως προϋπόθεση για τη συνταγματικότητα ενός συνταξιοδοτικού νόμου

Ο νομοθέτης όταν πρόκειται να περικόψει συντάξεις, προκειμένου να μην παραβιάσει το Σύνταγμα που ορίζει «προγραμματισμό και συντονισμό της οικονομικής δραστηριότητας για την εδραίωση της κοινωνικής ειρήνης» (άρθρο 106 παρ. 1), οφείλει να έχει προβεί σε ειδική, εμπεριστατωμένη και επιστημονικά τεκμηριωμένη μελέτη. Η μελέτη θα πρέπει να περιλαμβάνει εάν τα συγκεκριμένα μέτρα είναι πράγματι πρόσφορα και αναγκαία για την αποτελεσματική αντιμετώπιση του προβλήματος βιωσιμότητας των ΟΚΑ, και τις επιπτώσεις στο βιοτικό επίπεδο των συνταξιούχων, στηριζόμενες με άλλα τυχόν ληφθέντα μέτρα (φορολογικά κ.ά.), και δεν παραβιάζεται το κοινωνικοασφαλιστικό δικαίωμα στη σύνταξη. Η απαίτηση είναι πολύπλοκη και τεχνικού περιεχομένου, η δε έλλειψη τέτοιας μελέτης, και μάλιστα διατυπωμένης με τρόπο κατανοητό και ελέγξιμο δικαστικά κατά τις βασικές της θέσεις, θα καθιστούσε κατ' ουσία ανέφικτο το δικαστικό έλεγχο των οικείων νομοθετικών μέτρων από τις ανωτέρω συνταγματικές απόψεις. Έλεγχο, ο οποίος να μην εκτείνεται στην ορθότητα των πολιτικών εκτιμήσεων και επιλογών, οφείλει όμως, ως προς το αντικείμενό του, την τήρηση δηλαδή των συνταγματικών υποχρεώσεων του νομοθέτη, να ασκείται με ουσιαστικό και αποτελεσματικό τρόπο. Εξαιρέσεις ως προς την αναγκαιότητα της αναλογιστικής μελέτης δικαιολογούνται μόνο σε ακραίες περιπτώσεις, όταν συντρέχει άμεση απειλή κατάρρευσης της οικονομίας της χώρας και τα συγκεκριμένα μέτρα λαμβάνονται κατεπειγόντως για την αποτροπή του κινδύνου. Η φύση του πράγματος (NaturdieSache), να είναι σε πρώτη φάση αρκετή η αιτιολογημένη εκτίμηση του νομοθέτη για την ύπαρξη, τη σοβαρότητα και τον άμεσο χαρακτήρα της απειλής, καθώς και για την ανάγκη, ενόψει των περιστάσεων, να ληφθούν τα μέτρα για την άμεση αντιμετώπιση της κατάστασης. Και τούτο, όμως, υπό την προϋπόθεση ότι δεν παραβιάζεται η αρχή της αναλογικότητας.

Συμπερασματικά, η σύνταξη αναλογιστικής μελέτης αποτελεί βασική προϋπόθεση για τη ψήφιση οποιουδήποτε νόμου συνταξιοδοτικού που αποτελεί κοινωνικοασφαλιστική μεταρρύθμιση.

6. ΕΡΕΥΝΑ - ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ

6.1 Έλεγχος αξιοπιστίας

Το εργαλείο συλλογής δεδομένων αποτελείται από ερωτήσεις κλειστού τύπου. Το πρώτο μέρος περιλαμβάνει τα δημογραφικά στοιχεία του δείγματος. Το δεύτερο μέρος περιλαμβάνει μια σειρά από ανεξάρτητες ερωτήσεις σχετικά με τις προϋποθέσεις συνταξιοδότησης και τέσσερις ερωτήσεις (ερωτήσεις 2.4 - 2.7) που σχετίζονται με τον βαθμό ικανοποίησης του συμμετέχοντα από την πληροφόρηση που έλαβε πριν την υποβολή της αίτησης για συνταξιοδότηση από τον φορέα ή τον νομικό εκπρόσωπό του. Η κλίμακα της ικανοποίησης από την πληροφόρηση του φορέα/νομικού εκπροσώπου παρουσιάζει πολύ καλή αξιοπιστία ($\alpha=0.751$).

Το τρίτο μέρος περιλαμβάνει μια σειρά από ανεξάρτητες ερωτήσεις σχετικά με τη διαδικασία συνταξιοδότησης και τρεις ερωτήσεις (ερωτήσεις 3.6 - 3.8) που σχετίζονται με πόσο εύκολη θεωρεί ο συμμετέχοντας τη συνολική διαδικασία της συνταξιοδότησης μέχρι την διεκπεραίωσή της. Η κλίμακα της ευκολίας διεκπεραίωσης της αίτησης συνταξιοδότησης εμφανίζει πολύ καλή αξιοπιστία ($\alpha=0.751$).

Το τέταρτο μέρος περιλαμβάνει μια σειρά από ανεξάρτητες ερωτήσεις σχετικά με το ύψος της σύνταξης και δύο ερωτήσεις (ερωτήσεις 4.5 - 4.6) που σχετίζονται με την ικανοποίηση από την προκαταβολή σύνταξης που έλαβε πριν την καταβολή της τελικής σύνταξης. Η κλίμακα της ικανοποίησης από την προκαταβολή της σύνταξης εμφανίζει πολύ καλή αξιοπιστία ($\alpha=0.896$).

Πίνακας 6.1

Έλεγχος αξιοπιστίας της ικανοποίησης από τη διαδικασία της συνταξιοδότησης.

Υποκλίμακα	Cronbach's alpha
<i>Ικανοποίηση από τη διαδικασία της συνταξιοδότησης</i>	
Ικανοποίηση από την πληροφόρηση για την αίτηση συνταξιοδότησης από τον φορέα/νομικό εκπρόσωπο (4 στοιχεία)	0.751
Συνολική ευκολία κατά τη διεκπεραίωση της συνταξιοδότησης (3 στοιχεία)	0.751
Ικανοποίηση από το ύψος της προκαταβολής της σύνταξης (2 στοιχεία)	0.896

6.2 Στατιστική ανάλυση

Η ανάλυση και η στατιστική επεξεργασία των δεδομένων που λήφθηκαν από το ερωτηματολόγιο της έρευνας υλοποιήθηκε με το λογισμικό SPSS v.28. Για τα δημογραφικά στοιχεία των συμμετεχόντων καθώς και για τα διαδικαστικά στοιχεία της πορείας συνταξιοδότησής τους υπολογίστηκαν οι απόλυτες και σχετικές συχνότητες (N,%) και τα ανάλογα ραβδογράμματα. Οι ερωτήσεις/δηλώσεις για την ικανοποίηση από την πληροφόρηση, την ευκολία διεκπεραίωσης της όλης διαδικασίας και την ικανοποίηση από το ύψος της προκαταβολής της σύνταξης ομαδοποιήθηκαν σε τρεις κλίμακες. Η αξιοπιστία κάθε κλίμακας εξετάστηκε με τον δείκτη Cronbach's alpha. Υπολογίστηκαν περιγραφικά στατιστικά στοιχεία των νέων αυτών μεταβλητών (μέσος όρος, τυπική απόκλιση, ασυμμετρία, κύρτωση) και θεωρήθηκε κανονική κατανομή βάσει των τιμών ασυμμετρίας και κύρτωσης στο εύρος -2/+2 και του μεγέθους του δείγματος (George & Mallery, 2019· Ρούσσος & Τσαούσης, 2011· Field, 2016). Με σκοπό τη διερεύνηση των σχέσεων μεταξύ των μεταβλητών των δημογραφικών στοιχείων και της διαδικασίας της συνταξιοδότησης, χρησιμοποιήθηκε ο συντελεστής συσχέτισης Pearson και ο έλεγχος ανεξαρτησίας χ^2 . Διαφορές μεταξύ των διαφορετικών ομάδων διερευνήθηκαν με τους παραμετρικούς ελέγχους t-test και One way ANOVA. Σε όλη την ανάλυση, θεωρήθηκε επίπεδο σημαντικότητας $\alpha=.05$.

7. ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

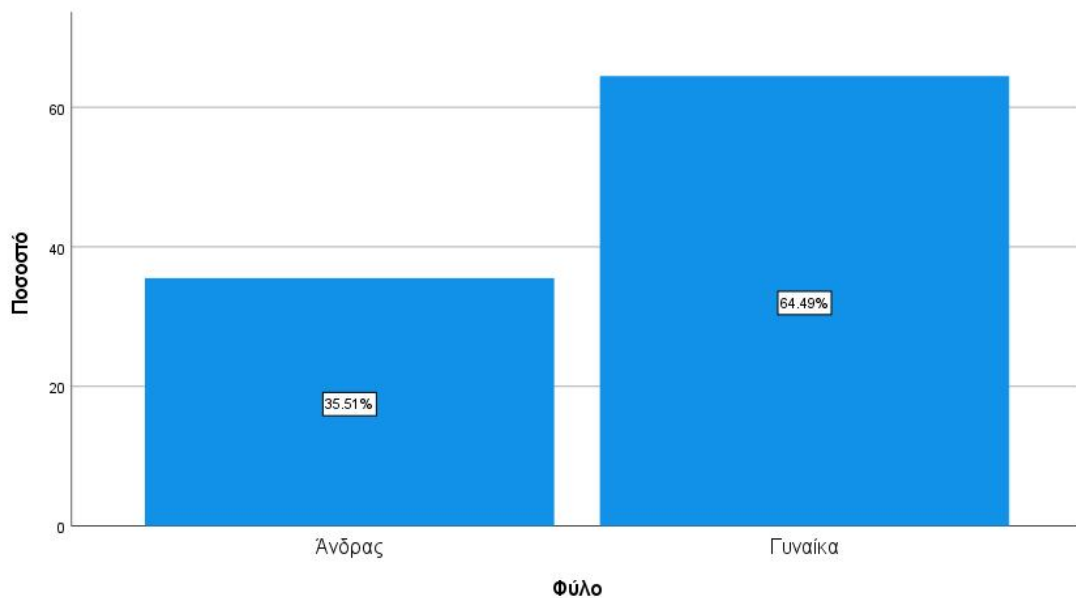
7.1 Περιγραφική ανάλυση

7.1.1 Δημογραφικά στοιχεία

Όσον αφορά στο φύλο, το 35.51% του δείγματος δήλωσαν άντρες και το 64.49% δήλωσαν γυναίκες.

Διάγραμμα 7.1

Κατανομή του φύλου του δείγματος

Πίνακας 7.1

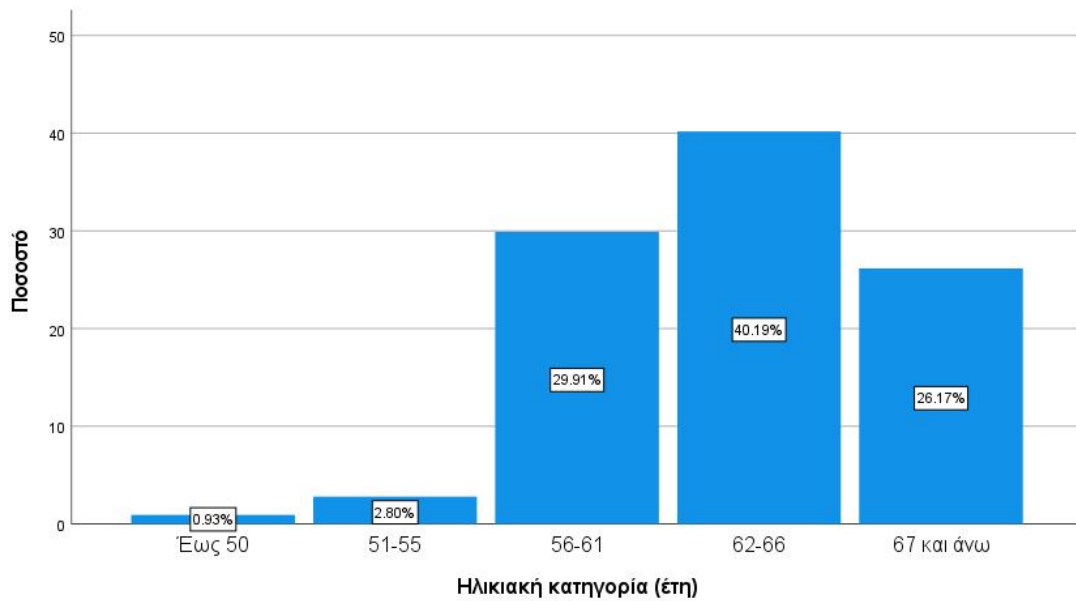
Πίνακας συχνοτήτων για το φύλο

		Count	Column Valid N %
Φύλο	Άνδρες	38	35.51%
	Γυναίκες	69	64.49%

Η πλειοψηφία των συμμετεχόντων εντοπίστηκε στις ηλικίες μεταξύ 62 και 66 ετών (40.19%), μεταξύ 56 και 61 (29.91%) και 67 και άνω (26.17%) ενώ η μικρότερη συχνότητα εντοπίστηκε στις ηλικίες 51 έως 55 (2.80%) και έως 50 έτη (0.93%).

Διάγραμμα 7.2

Κατανομή της ηλικίας του δείγματος

Πίνακας 7.2

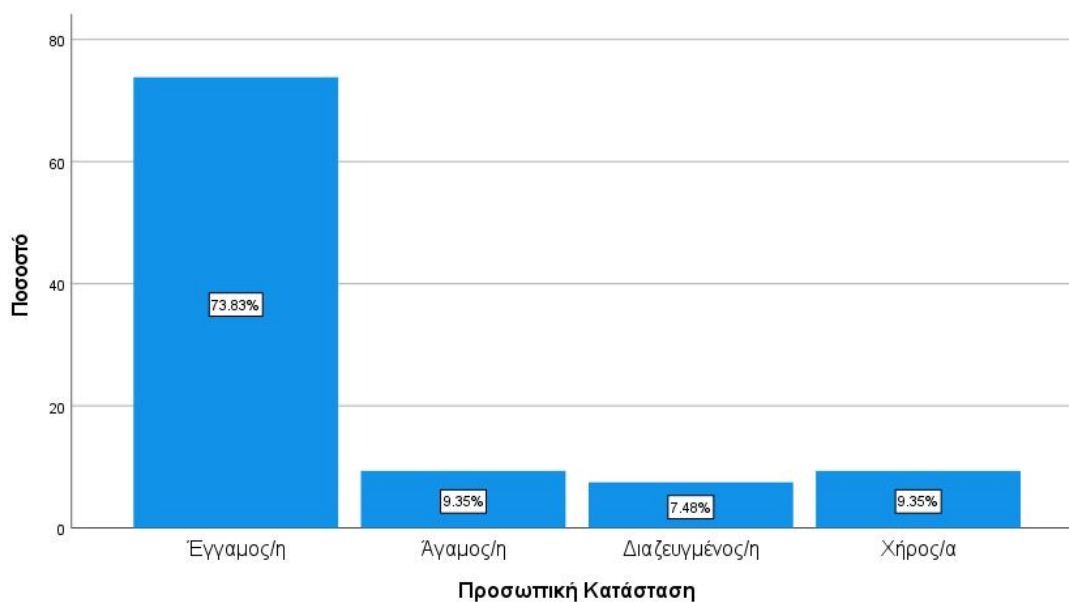
Πίνακας συχνοτήτων των ηλικιακών κατηγοριών του δείγματος

Ηλικιακή κατηγορία	Count	Column Valid N %
Έως 50	1	0.93%
51-55	3	2.80%
56-61	32	29.91%
62-66	43	40.19%
67 και άνω	28	26.17%

Όσον αφορά στην προσωπική κατάσταση, η πλειοψηφία δήλωσε έγγαμος/η (73.83%) ενώ από 10 άτομα δήλωσαν αντίστοιχα άγαμοι/ες και χήροι/ες (9.35% αντίστοιχα) με 8 άτομα (7.48%) να δηλώνουν διαζευγμένοι/ες.

Διάγραμμα 7.3

Κατανομή των κατηγοριών προσωπικής κατάστασης του δείγματος

Πίνακας 7.3

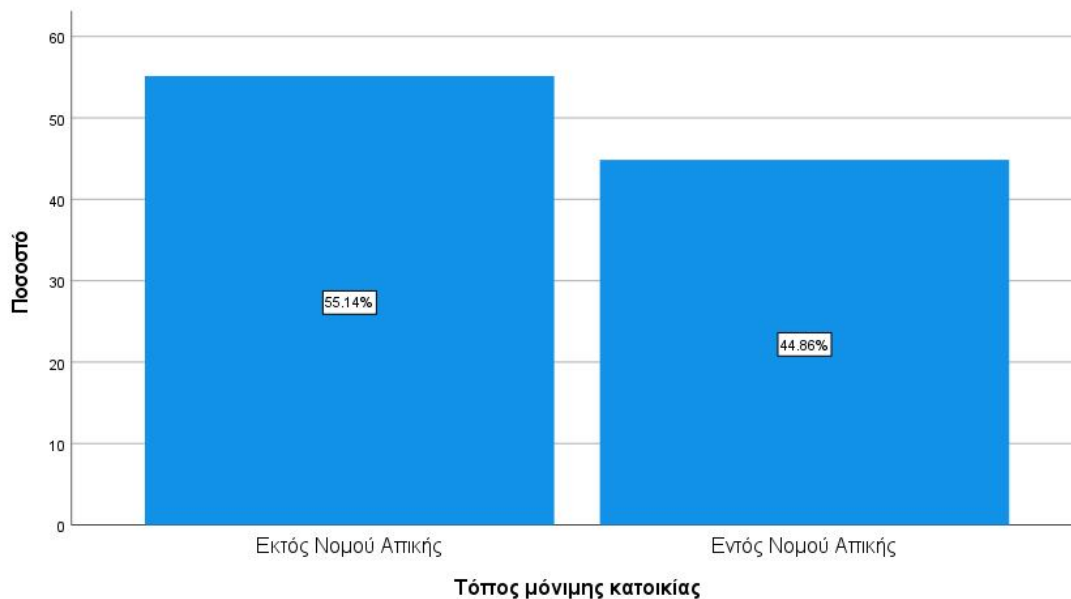
Πίνακας συχνοτήτων των κατηγοριών προσωπικής κατάστασης του δείγματος

		Count	Column Valid N %
Προσωπική Κατάσταση	Έγγαμος/η	79	73.83%
	Άγαμος/η	10	9.35%
	Διαζευγμένος/η	8	7.48%
	Χήρος/α	10	9.35%

Ως προς τον τόπο μόνιμης κατοικίας, η πλειοψηφία δήλωσε ότι κατοικεί εκτός του Νομού Αττικής (55.14%) με το υπόλοιπο 44.86% να δηλώνει κατοικία εντός του Νομού.

Διάγραμμα 7.4

Κατανομή των κατηγοριών του τόπου μόνιμης κατοικίας

Πίνακας 7.4

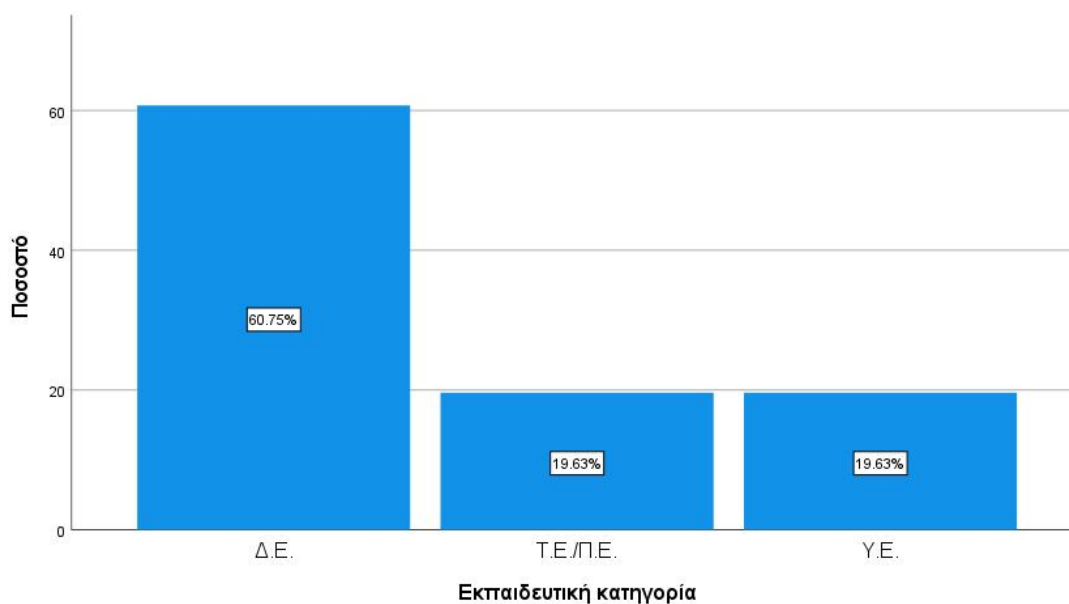
Πίνακας συχνοτήτων των κατηγοριών του τόπου μόνιμης κατοικίας

		Column Valid N	
		Count	%
Τόπος μόνιμης κατοικίας	Εκτός Νομού Αττικής	59	55.14%
	Εντός Νομού Αττικής	48	44.86%

Σχετικά με το εκπαιδευτικό επίπεδο του δείγματος, η πλειοψηφία (60.75%) δήλωσαν απόφοιτοι Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης. Ακολουθούν οι απόφοιτοι Τεχνολογικής ή Πανεπιστημιακής Εκπαίδευσης (19.63%) και στο ίδιο ποσοστό οι Απόφοιτοι Υποχρεωτικής Εκπαίδευσης (19.63%).

Διάγραμμα 7.5

Κατανομή των εκπαιδευτικών κατηγοριών του δείγματος

Πίνακας 7.5

Πίνακας συχνοτήτων των εκπαιδευτικών κατηγοριών του δείγματος

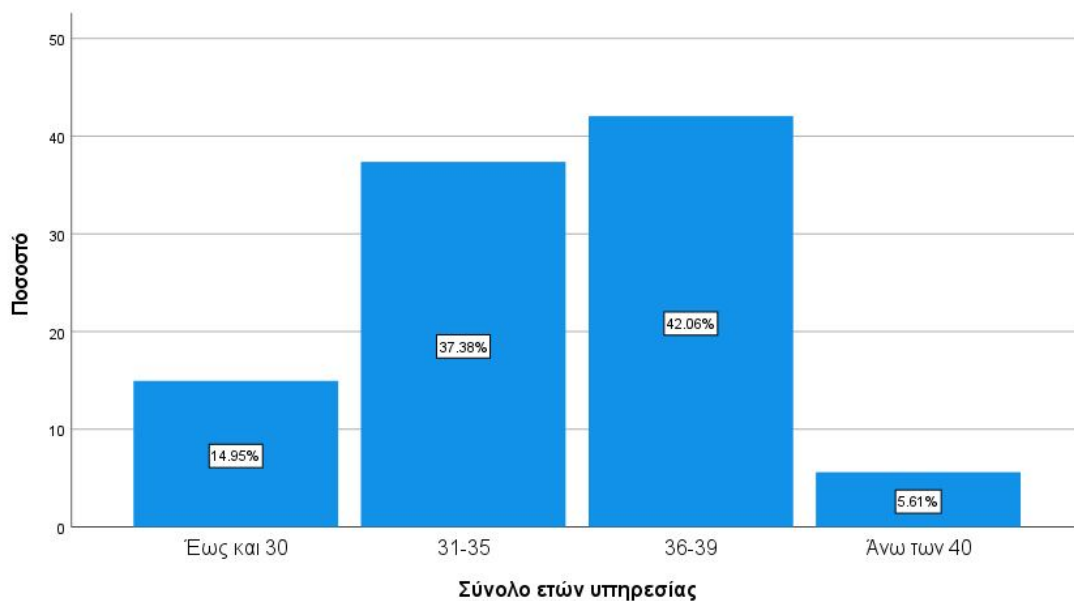
		Count	Column Valid N %
Εκπαιδευτική κατηγορία	Δ.Ε.	65	60.75%
	Τ.Ε./Π.Ε.	21	19.63%
	Υ.Ε.	21	19.63%

Το μεγαλύτερο ποσοστό των ερωτηθέντων (42.06%) δήλωσαν 36 με 39 χρόνια παραμονής στην υπηρεσία ενώ το 37.38% δήλωσαν 31 με 35 χρόνια παραμονής. Ακολουθούν 16 άτομα (14.95%) που δήλωσαν «έως και 30 χρόνια» στην υπηρεσία και τέλος 6 άτομα (5.61%) που δήλωσαν «άνω των 40 χρόνων».

Διάγραμμα 7.6

Κατανομή του συνόλου των ετών υπηρεσίας του δείγματος

Πίνακας 7.6

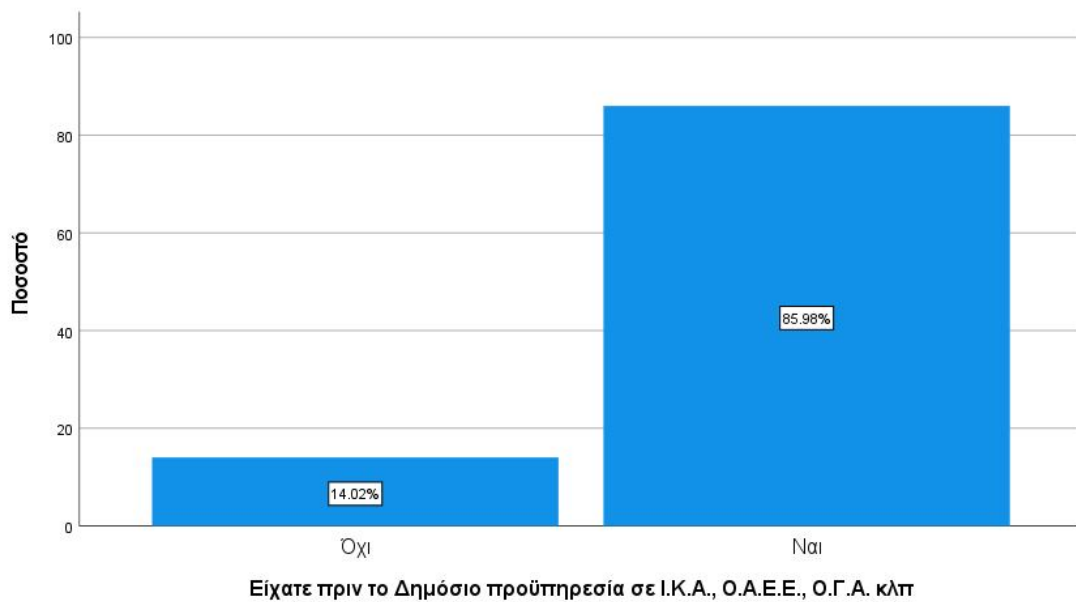
Πίνακας συχνοτήτων των κατηγοριών του συνόλου των ετών υπηρεσίας του δείγματος

		Count	Column Valid N %
Σύνολο ετών υπηρεσίας	Έως και 30	16	14.95%
	31-35	40	37.38%
	36-39	45	42.06%
	Άνω των 40	6	5.61%

Στην ερώτηση για το αν υπήρχε προϋπηρεσία σε κάποιον ασφαλιστικό φορέα (ΙΚΑ,ΟΑΕΕ, ΟΓΑ κ.λπ), η πλειοψηφία απάντησε θετικά (85.98%) ενώ το υπόλοιπο 14.02% απάντησε αρνητικά.

Διάγραμμα 7.7

Κατανομή του δείγματος ως προς την προϋπηρεσία σε ασφαλιστικούς φορείς

Πίνακας 7.7

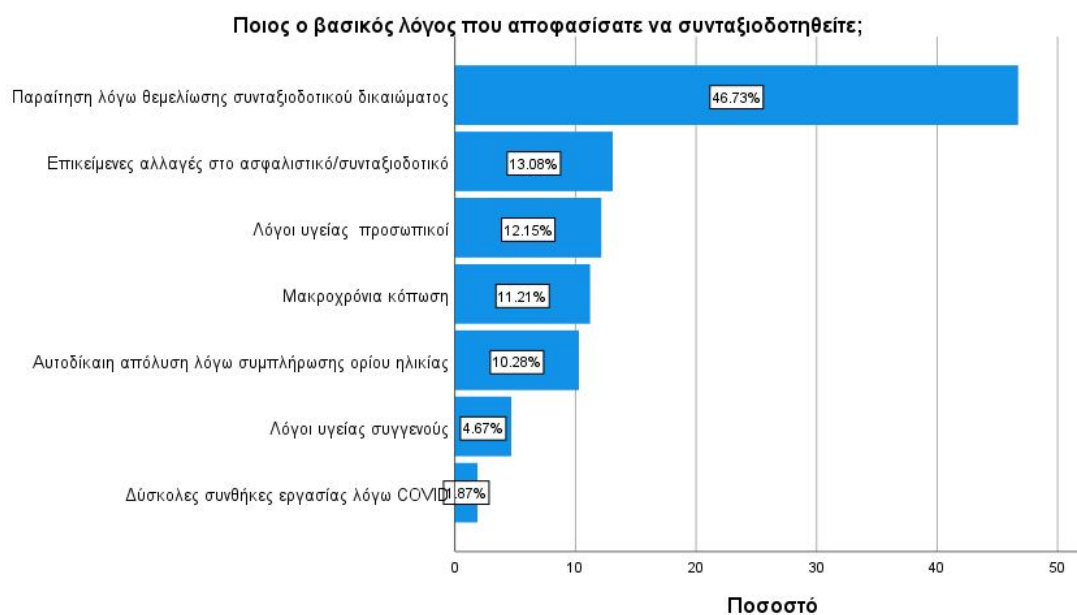
Πίνακας συχνοτήτων των ομάδων του δείγματος ως προς την προϋπηρεσία σε ασφαλιστικούς φορείς

		Count	Column Valid N %
Είχατε πριν το Δημόσιο	Όχι	15	14.02%
προϋπηρεσία σε Ι.Κ.Α., Ο.Α.Ε.Ε.,	Ναι	92	85.98%
Ο.Γ.Α. κλπ			

Στην ερώτηση σχετικά με τη βασική αιτία που τους οδήγησε στην συνταξιοδότηση το μεγαλύτερο ποσοστό των συμμετεχόντων απάντησαν ότι οφείλεται σε «παραίτηση λόγω θεμελίωσης ασφαλιστικού δικαιώματος» (46.73%). Το 13.08% απάντησαν ότι οφείλεται σε «επικείμενες αλλαγές στο ασφαλιστικό/συνταξιοδοτικό σύστημα» και 12.15% το δικαιολόγησαν με προσωπικούς λόγους υγείας, ακολουθούμενοι από το 11.21% που το δικαιολόγησαν με «μακροχρόνια κόπωση». Ένα 10.28% δήλωσαν «αυτοδίκαιη απόλυση λόγω συμπλήρωσης του ορίου ηλικίας», 5 άτομα (4.67%) επικαλέστηκαν «λόγους υγείας συγγενικών προσώπων» και 2 άτομα (1.87%) επικαλέστηκαν τις «δύσκολες συνθήκες εργασίας λόγω της πανδημίας του COVID».

Διάγραμμα 7.8

Κατανομή του δείγματος ως προς την αιτία συνταξιοδότησης

Πίνακας 7.8

Πίνακας συχνότητων για τις αιτίες της συνταξιοδότησης

Ποιος ο βασικός λόγος που αποφασίσατε να συνταξιοδοτηθείτε;	Count	Column
		Valid N %
Αυτοδίκαιη απόλυση λόγω συμπλήρωσης ορίου ηλικίας	11	10.28%
Δύσκολες συνθήκες εργασίας λόγω COVID	2	1.87%

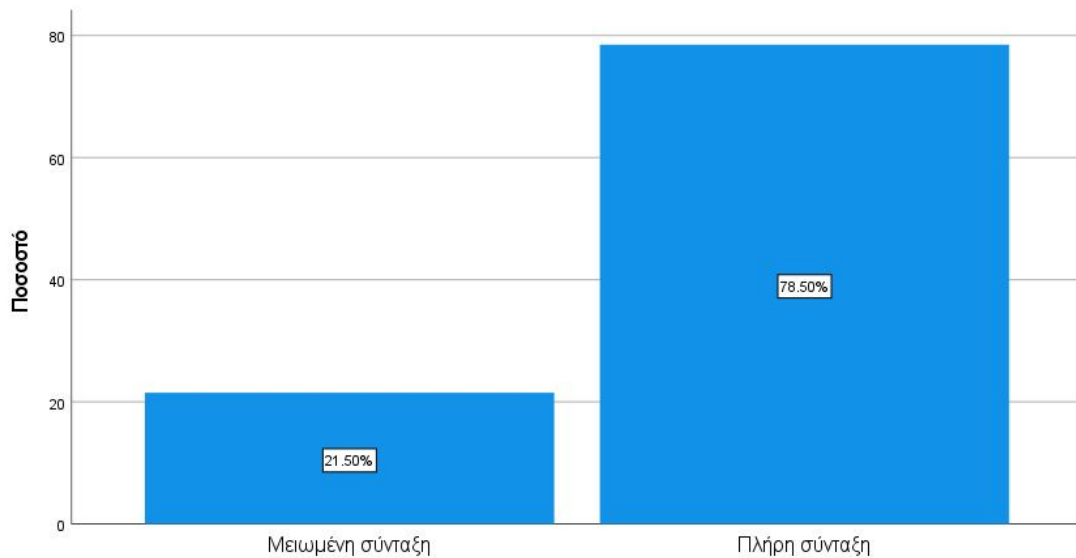
Επικείμενες αλλαγές στο ασφαλιστικό/συνταξιοδοτικό	14	13.08%
Λόγοι υγείας προσωπικοί	13	12.15%
Λόγοι υγείας συγγενούς	5	4.67%
Μακροχρόνια κόπωση	12	11.21%
Παραίτηση λόγω θεμελίωσης συνταξιοδοτικού δικαιώματος	50	46.73%

7.1.2 Πληροφόρηση πριν από την υποβολή της αίτησης συνταξιοδότησης

Κατά την υποβολή της παραίτησης στην υπηρεσία, η πλειονηφία του δείγματος (78.50%) δήλωσε ότι είχε θεμελιώσει το δικαίωμα για πλήρη σύνταξη, ενώ το 21.50% δήλωσε ότι είχε θεμελιώσει το δικαίωμα για μειωμένη σύνταξη.

Διάγραμμα 7.9

Κατανομή του δείγματος ανάλογα με το είδος της σύνταξης που είχε εξασφαλιστεί κατά την υποβολή της παραίτησης στην υπηρεσία

Όταν υποβάλατε αίτηση παραίτησης στην Υπηρεσία σας, είχατε θεμελιώσει δικαίωμα για:

Πίνακας 7.9

Πίνακας συχνοτήτων του είδους της σύνταξης που είχε εξασφαλιστεί κατά την υποβολή της παραίτησης στην υπηρεσία

		Column Valid N	
		Count	%
Όταν υποβάλατε αίτηση	Μειωμένη σύνταξη	23	21.50%
παραίτησης στην Υπηρεσία σας,	Πλήρη σύνταξη	84	78.50%
είχατε θεμελιώσει δικαίωμα για:			

Ακολουθούν πίνακες με τους στατιστικούς δείκτες (μέσο όρο, τυπική απόκλιση, διάμεσο, ενδοτεταρτημοριακό εύρος) των απαντήσεων στις ερωτήσεις 5-βάθμιας κλίμακας Likert που σχετίζονται με την ικανοποίηση από την πληροφόρηση που παρείχε ο φορέας/νομικός εκπρόσωπος για την αίτηση συνταξιοδότησης.

Ο υψηλότερος μέσος όρος παρουσιάστηκε στην ερώτηση «Σε ποιο βαθμό κρίνετε ότι σας βοήθησε τελικά ο φορέας που απευθυνθήκατε για να πάρετε την απόφαση να καταθέσετε αίτηση συνταξιοδότησης;» (ΜΟ=4.16, ΤΑ=0.876) και ο χαμηλότερος μέσος όρος για την ερώτηση «Είστε ευχαριστημένος/η από το χρόνο στον οποίο εξυπηρετηθήκατε από τον ανωτέρω φορέα;» (ΜΟ=3.56, ΤΑ=1.272).

Πίνακας 7.10

Στατιστικοί δείκτες των απαντήσεων της 5-βάθμιας κλίμακας Likert για την ικανοποίηση από την από την πληροφόρηση που παρείχε ο φορέας/νομικός εκπρόσωπος για την αίτηση συνταξιοδότησης

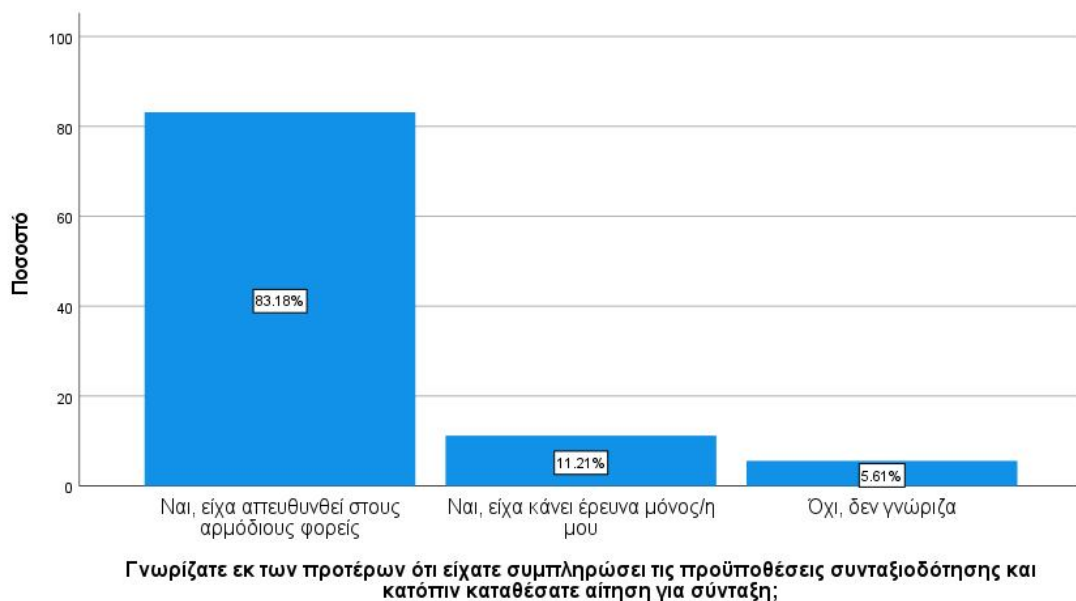
	M.O.	Διάμεσος	T.A.	IQR
Είστε ευχαριστημένος/η από το χρόνο στον οποίο εξυπηρετηθήκατε από τον ανωτέρω φορέα;	3.56	4.00	1.272	2.00
Θεωρείτε πως οι ληφθείσες πληροφορίες από τον ως άνω φορέα ήταν σαφείς;	4.01	4.00	0.810	1.00

Θεωρείτε πως οι ληφθείσες πληροφορίες από τον ως άνω φορέα ήταν κατανοητές;	4.10	4.00	0.822	1.00
Σε ποιο βαθμό κρίνετε ότι σας βοήθησε τελικά ο φορέας που απευθυνθήκατε για να πάρετε την απόφαση να καταθέσετε αίτηση συνταξιοδότησης;	4.16	4.00	0.876	1.00

Στην ερώτηση για το αν γνώριζαν εκ των προτέρων ότι πληρούσαν τις προϋποθέσεις πριν κάνουν αίτηση συνταξιοδότησης, το μεγαλύτερο ποσοστό των συμμετεχόντων (83.18%) απάντησαν «Ναι, είχα απευθυνθεί στους αρμόδιους φορείς». 12 άτομα (11.21%) απάντησαν «Ναι, είχα κάνει έρευνα μόνος/η μου» και 6 άτομα (5.61%) απάντησαν ότι δεν γνώριζαν.

Διάγραμμα 7.10

Κατανομή των συμμετεχόντων ανάλογα με τον αν γνώριζαν ότι πληρούσαν τις προϋποθέσεις πριν την αίτηση συνταξιοδότησης

Πίνακας 7.11

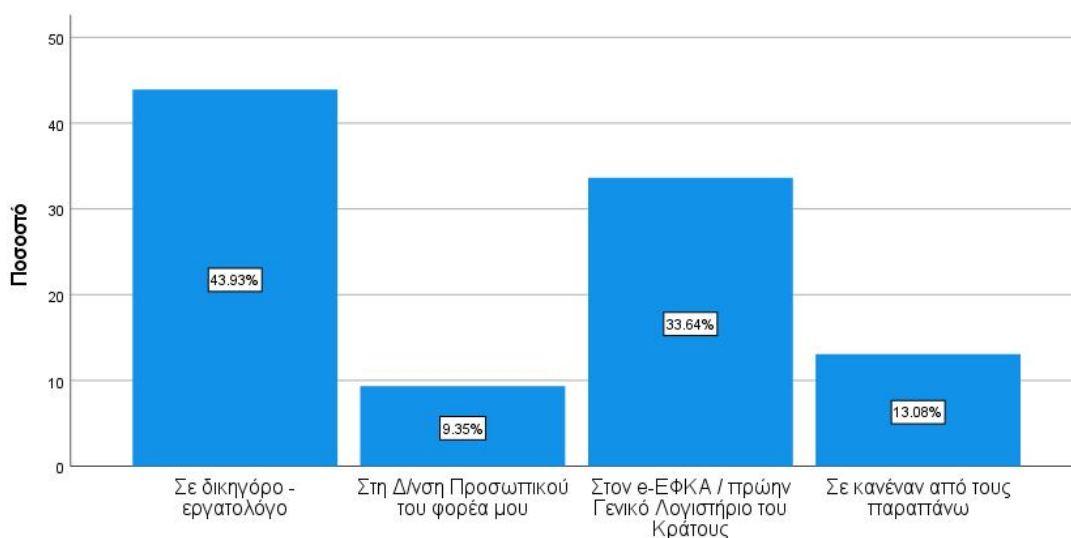
Πίνακας συχνοτήτων των συμμετεχόντων ανάλογα με τον αν γνώριζαν ότι πληρούσαν τις προϋποθέσεις πριν την αίτηση συνταξιοδότησης

		Count	Column Valid N %
Γνωρίζατε εκ των προτέρων ότι είχατε συμπληρώσει τις προϋποθέσεις συνταξιοδότησης και κατόπιν καταθέσατε αίτηση για σύνταξη;	Ναι, είχα απευθυνθεί στους αρμόδιους φορείς	89	83.18%
	Ναι, είχα κάνει έρευνα μόνος/η μου	12	11.21%
	Όχι, δεν γνώριζα	6	5.61%

Για να ενημερωθούν για τις προϋποθέσεις της συνταξιοδότησης, οι περισσότεροι συμμετέχοντες (43.93%) δήλωσαν ότι απευθύνθηκαν σε δικηγόρο/εργατολόγο, ενώ το 33.64% απευθύνθηκαν στον φορέα e-ΕΦΚΑ. Μόνο 10 άτομα (9.35%) δήλωσαν ότι απευθύνθηκαν στη Διεύθυνση Προσωπικού του προσωπικού τους φορέα, ενώ 14 άτομα (13.08%) απευθύνθηκαν σε άλλο φορέα.

Διάγραμμα 7.11

Κατανομή των συμμετεχόντων ανάλογα με το ποιον φορέα επέλεξαν για να ενημερωθούν για τις προϋποθέσεις συνταξιοδότησης

Σε ποιον από τους πιο κάτω φορείς θεωρήσατε ότι έπρεπε να απευθυνθείτε, προκειμένου να ενημερωθείτε για τις προϋποθέσεις συνταξιοδότησης;

Πίνακας 7.12

Πίνακας συχνοτήτων των συμμετεχόντων ανάλογα με το ποιον φορέα επέλεξαν για να ενημερωθούν για τις προϋποθέσεις συνταξιοδότησης

		Column Valid	
		Count	N %
Σε ποιον από τους πιο κάτω φορείς θεωρήσατε ότι έπρεπε να απευθυνθείτε, προκειμένου να ενημερωθείτε για τις προϋποθέσεις συνταξιοδότησης;	Σε δικηγόρο - εργατολόγο	47	43.93%
	Στη Δ/ση Προσωπικού του φορέα μου	10	9.35%
	Στον e-ΕΦΚΑ / πρώην Γενικό Λογιστήριο του Κράτους	36	33.64%
	Σε κανέναν από τους παραπάνω	14	13.08%

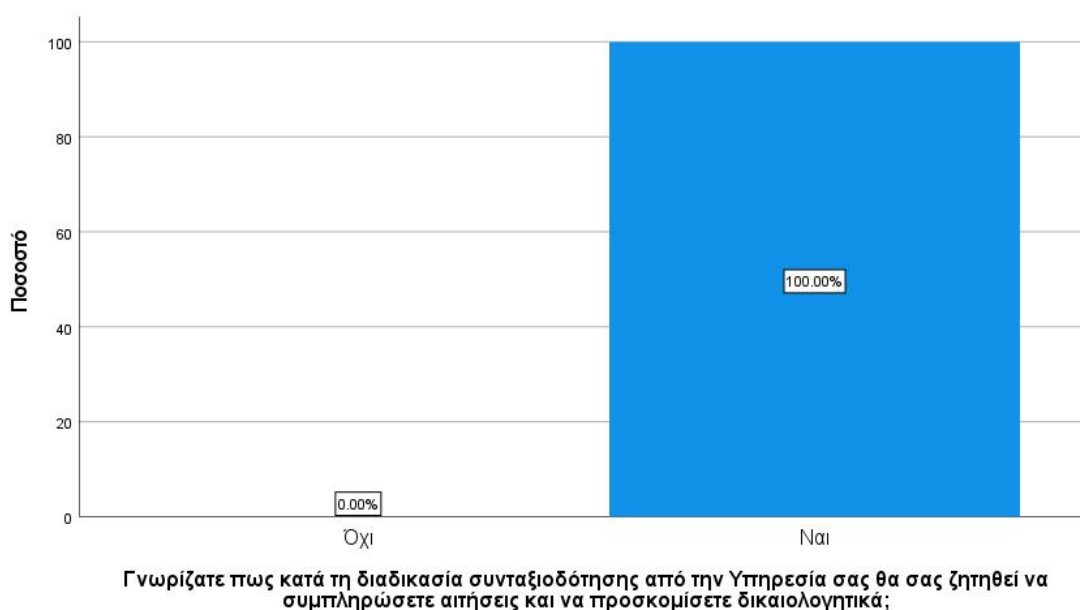

7.1.3 Πως εξελίχθηκε η διαδικασία της αίτησης συνταξιοδότησης;

Στην ερώτηση αν γνώριζαν ότι κατά τη διαδικασία της συνταξιοδότησης θα τους ζητείτο να συμπληρώσουν αιτήσεις και να προσκομίσουν δικαιολογητικά, όλοι οι συμμετέχοντες απάντησαν θετικά.

Διάγραμμα 7.12

Κατανομή των συμμετεχόντων του δείγματος ως προς το αν γνώριζαν ότι θα τους ζητηθεί από την υπηρεσία τους να συμπληρώσουν αιτήσεις και να προσκομίσουν δικαιολογητικά

Πίνακας 7.13

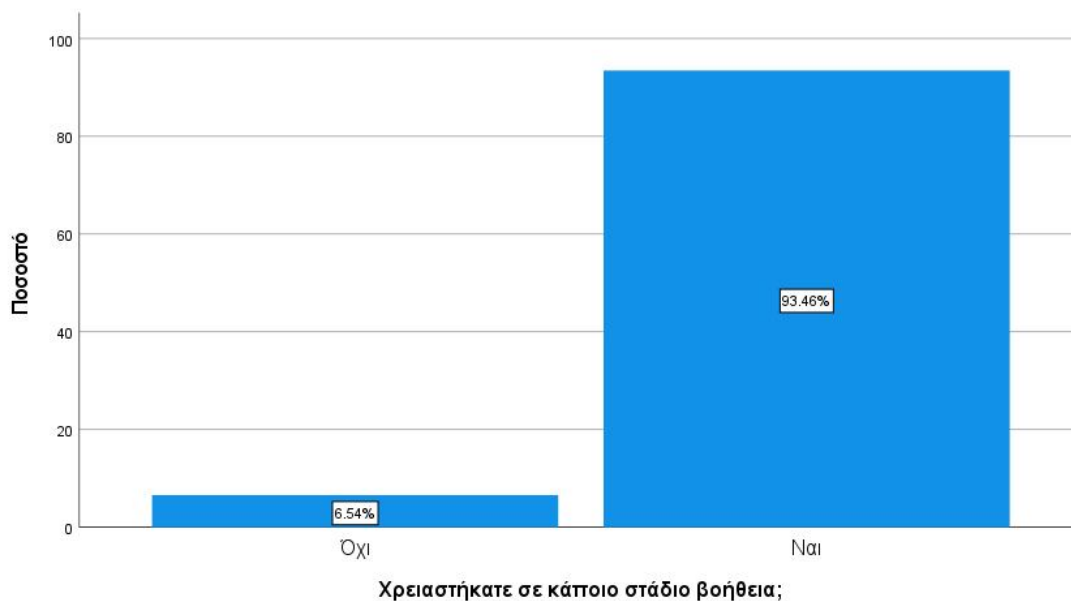
Πίνακας συχνοτήτων των συμμετεχόντων του δείγματος ως προς το αν γνώριζαν ότι θα τους ζητηθεί από την υπηρεσία τους να συμπληρώσουν αιτήσεις και να προσκομίσουν δικαιολογητικά

		Count	Column Valid N %
Γνωρίζετε πως κατά τη διαδικασία	Όχι	0	0.00%
συνταξιοδότησης από την Υπηρεσία	Ναι	107	100.00%
σας θα σας ζητηθεί να			
συμπληρώσετε αιτήσεις και να			
προσκομίσετε δικαιολογητικά;			

Ως προς το αν σε κάποιο στάδιο της διαδικασίας χρειάστηκαν βοήθεια, η συντριπτική πλειοψηφία των συμμετεχόντων (93.46%) απάντησαν θετικά, με μόνο 7 άτομα (6.54%) να έχουν απαντήσει αρνητικά.

Διάγραμμα 7.13

Κατανομή των συμμετεχόντων ως προς το αν χρειάστηκαν βοήθεια

Πίνακας 7.14

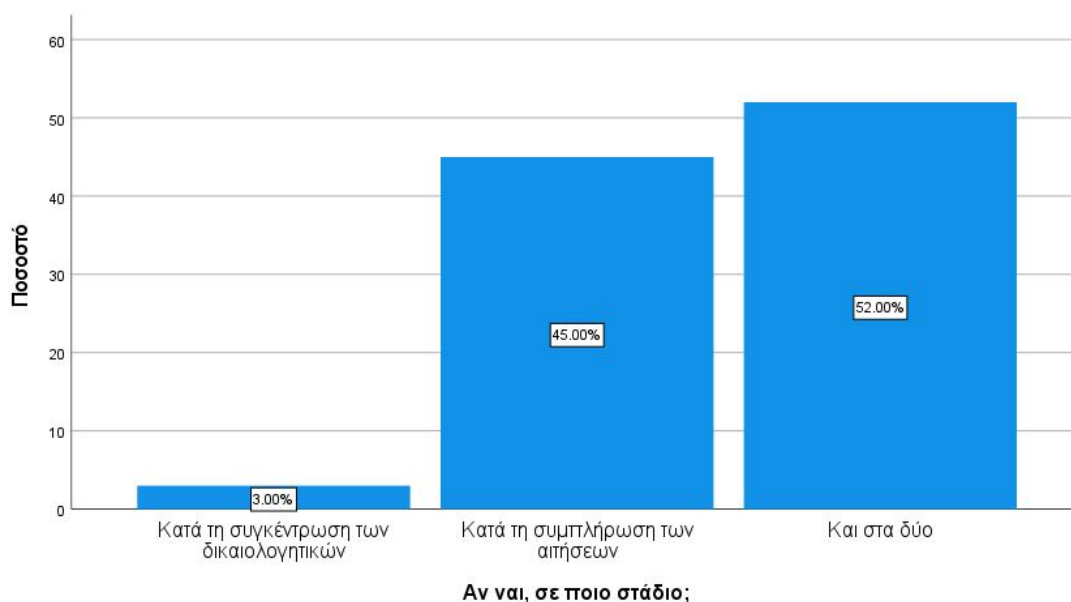
Πίνακας συχνοτήτων των συμμετεχόντων ως προς το αν χρειάστηκαν βοήθεια

		Count	Column Valid N %
Χρειαστήκατε σε κάποιο στάδιο βοήθεια;	Όχι	7	6.54%
	Ναι	100	93.46%

Από τα άτομα που απάντησαν θετικά στην προηγούμενη ερώτηση, η πλειοψηφία (52%) απάντησαν ότι χρειάστηκαν βοήθεια με τη συγκέντρωση των δικαιολογητικών και την συμπλήρωση των αιτήσεων, ενώ το 45% δήλωσε ότι χρειάστηκε βοήθεια μόνο με την συμπλήρωση των αιτήσεων. Μόνο 3 άτομα (3%) δήλωσε ότι χρειάστηκε βοήθεια με την συγκέντρωση των δικαιολογητικών.

Διάγραμμα 7.14

Κατανομή των συμμετεχόντων ως προς το στάδιο της αίτησης στο οποία χρειάστηκαν βοήθεια

Πίνακας 7.15

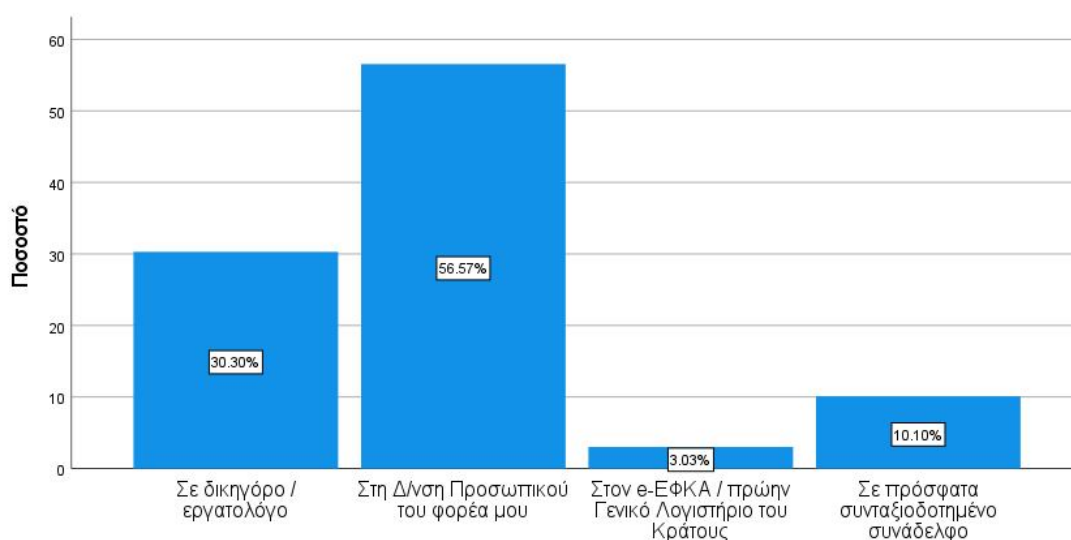
Πίνακας συχνοτήτων των συμμετεχόντων ως προς το στάδιο της αίτησης στο οποία χρειάστηκαν βοήθεια

	Column Valid N	
	Count	%
Αν ναι, σε ποιο στάδιο; Κατά τη συγκέντρωση των δικαιολογητικών	3	3.00%
Κατά τη συμπλήρωση των αιτήσεων	45	45.00%
Και στα δύο	52	52.00%

Στην ερώτηση σχετικά με τους φορείς που είχαν εύκολη πρόσβαση οι συμμετέχοντες απάντησαν τη Δ/ση Προσωπικού του φορέα τους (56,57%), δικηγόρο-εργατολόγο (30,30%), πρόσφατα συνταξιοδοτημένο συνάδελφο (10,10%) και τέλος στο e-ΕΦΚΑ (3,03%).

Διάγραμμα 7.15

Κατανομή των φορέων στους οποίους υπήρχε εύκολη πρόσβαση για την λήψη οδηγιών - διευκρινήσεων

Σε ποιον από τους παρακάτω φορείς είχατε πιο εύκολη πρόσβαση, προκειμένου να ζητήσετε και να λάβετε τις απαραίτητες οδηγίες - διευκρινίσεις;

Πίνακας 7.16

Πίνακας συχνοτήτων των φορέων στους οποίους υπήρχε εύκολη πρόσβαση για την λήψη οδηγιών - διευκρινήσεων

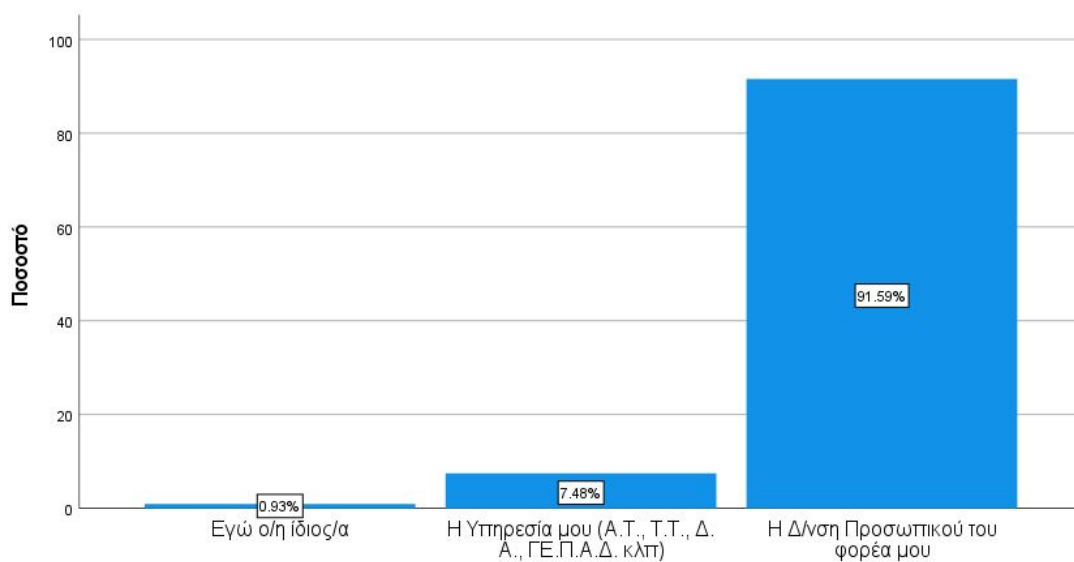
		Column Valid	
		Count	N %
Σε ποιον από τους	Σε δικηγόρο / εργατολόγο	30	30.30%
παρακάτω φορείς είχατε	Στη Δ/ση Προσωπικού	56	56.57%
πιο εύκολη πρόσβαση,	του φορέα μου		

προκειμένου να ζητήσετε και να λάβετε τις απαραίτητες οδηγίες - διευκρινίσεις;	Στον e-ΕΦΚΑ / πρώην Γενικό Λογιστήριο του Κράτους	3	3.03%
	Σε πρόσφατα συνταξιοδοτημένο συνάδελφο	10	10.10%

Στην ερώτηση ως προς τον φορέα που οι συμμετέχοντες του δείγματος θεώρησαν ως αρμόδιο για την διεκπεραίωση των αιτήσεών τους οι συμμετέχοντες απάντησαν κατά συντριπτική πλειοψηφία τη Δ/ση Προσωπικού του φορέα τους (91,59%).

Διάγραμμα 7.16

Κατανομή του δείγματος ως προς τον φορέα που οι συμμετέχοντες του δείγματος θεώρησαν ως αρμόδιο για την διεκπεραίωση των αιτήσεών τους

Γνωρίζατε πως αρμόδιος φορέας για τη διεκπεραίωση της αίτησης συνταξιοδότησής σας ήταν:

Πίνακας 7.17

Πίνακας συχνοτήτων των φορέων που οι συμμετέχοντες θεώρησαν αρμόδιους για την διεκπεραίωση των αιτήσεών τους

		Column Valid	
		Count	N %
Γνωρίζατε πως αρμόδιος	Εγώ ο/η ίδιος/α	1	0.93%
φορέας για τη	Η Υπηρεσία μου (Α.Τ.,	8	7.48%
διεκπεραίωση της αίτησης	Τ.Τ., Δ.Α., ΓΕ.Π.Α.Δ. κλπ)		
συνταξιοδότησής σας ήταν:	Η Δ/ση Προσωπικού του	98	91.59%
	φορέα μου		

Ακολουθούν πίνακες με τους στατιστικούς δείκτες (μέσο όρο, τυπική απόκλιση, διάμεσο, ενδοτεταρτημοριακό εύρος) των απαντήσεων στις ερωτήσεις 5-βάθμιας κλίμακας Likert που σχετίζονται με τη συνολική ευκολία κατά την διεκπεραίωση της αίτησης συνταξιοδότησης.

Υψηλότερος μέσος όρος παρουσιάστηκε στην ερώτηση «Είστε ικανοποιημένος/η από το χρόνο στον οποίο διεκπεραιώθηκε διαδικαστικά από τον ανωτέρω φορέα η αίτησή σας για συνταξιοδότηση και λάβατε την προκαταβολή σύνταξης» (ΜΟ=4.31, ΤΑ=0.895) και ο χαμηλότερος μέσος όρος για την ερώτηση «Βρήκατε τη διαδικασία όπως υλοποιήθηκε από τον ανωτέρω φορέα δύσκολη;» (ΜΟ=2.35, ΤΑ=1.332).

Πίνακας 7.18

Στατιστικοί δείκτες των απαντήσεων της 5-βάθμιας κλίμακας Likert για τη συνολική ευκολία κατά τη διεκπεραίωση της αίτησης συνταξιοδότησης

	M.O.	Διάμεσος	T.A.	IQR
Είστε ικανοποιημένος/η από το χρόνο στον οποίο διεκπεραιώθηκε διαδικαστικά από τον ανωτέρω φορέα η αίτησή σας για συνταξιοδότηση και λάβατε την προκαταβολή σύνταξης;	4.31	5.00	0.895	1.00

Βρήκατε τη διαδικασία όπως υλοποιήθηκε από τον ανωτέρω φορέα δύσκολη;	2.35	2.00	1.332	2.00
Βρήκατε συνολικά τη διαδικασία για συνταξιοδότηση αγχωτική;	2.82	3.00	1.439	2.00

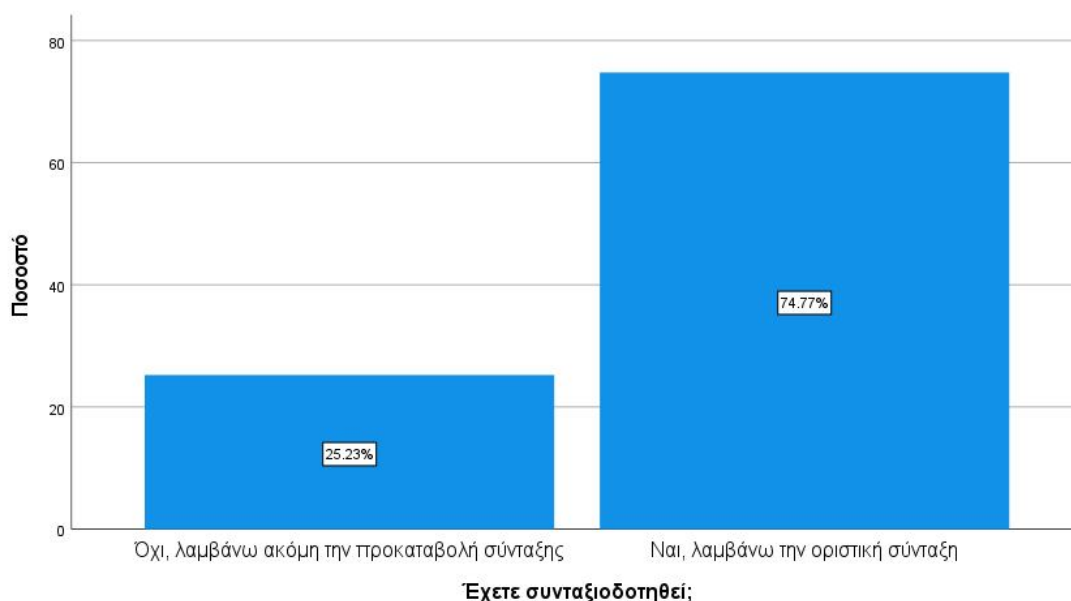

7.1.4 Διάστημα μέχρι την έκδοση της οριστικής σύνταξης

Στην ερώτηση για το αν έχουνε συνταξιοδοτηθεί, οι συμμετέχοντες απάντησαν θετικά και ότι λαμβάνουν την τελική σύνταξη στην πλειοψηφία τους (74.77%) ενώ το υπόλοιπο 25.23% απάντησαν ότι λαμβάνουν ακόμα την προκαταβολή.

Διάγραμμα 7.17

Κατανομή των συμμετεχόντων ανάλογα με το αν έχουν συνταξιοδοτηθεί οριστικά

Πίνακας 7.19

Πίνακας συχνοτήτων των συμμετεχόντων ανάλογα με το αν έχουν συνταξιοδοτηθεί οριστικά

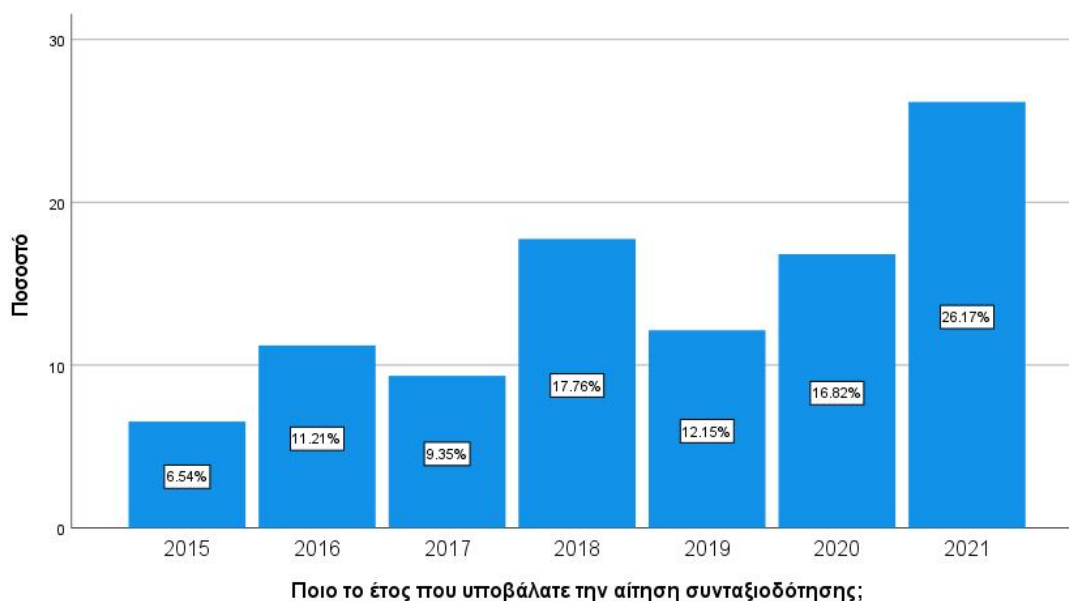
		Column Valid N	
		Count	%
Έχετε συνταξιοδοτηθεί;	Όχι, λαμβάνω ακόμη την προκαταβολή σύνταξης	27	25.23%
	Ναι, λαμβάνω την οριστική σύνταξη	80	74.77%

Ως προς το έτος υποβολής της αίτησης συνταξιοδότησης, παρατηρείται μια αυξητική τάση με τη πλειοψηφία των αιτήσεων να εμφανίζεται το έτος 2021 (26.17%), ακολουθούμενο από το έτος 2018 (17.76%) και το έτος 2020 (16.82%). Ακολουθούν τα έτη 2019 (12.15%), 2016 (11.21%), 2017 (9.35%) και 2015 (6.54%).

Διάγραμμα 7.18

Κατανομή των συμμετεχόντων ανάλογα με το έτος υποβολής της αίτησης συνταξιοδότησης

Πίνακας 7.20

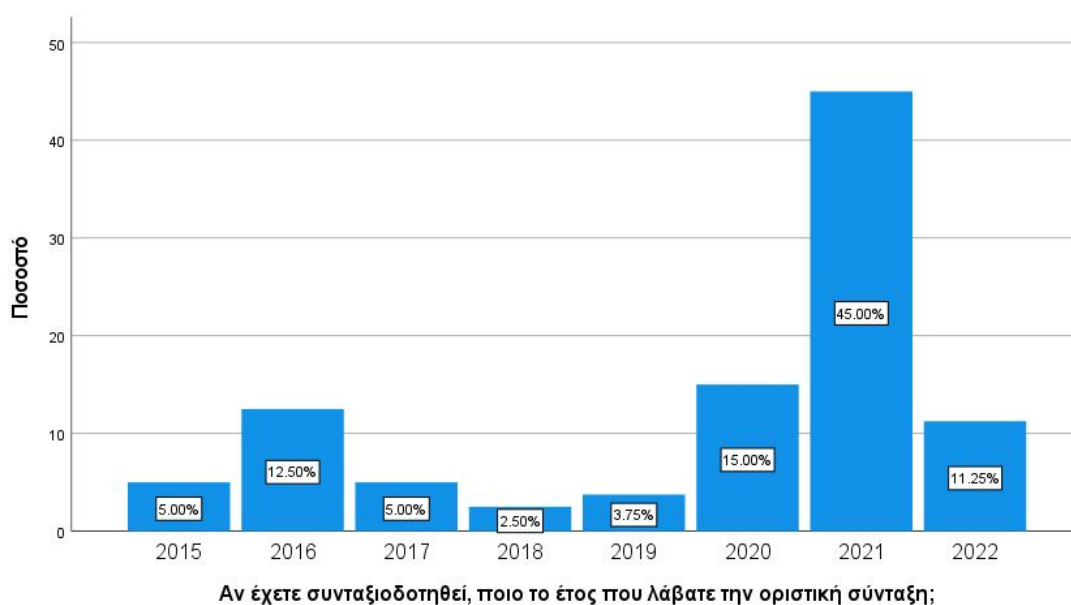
Πίνακας συχνοτήτων των συμμετεχόντων ανάλογα με το έτος υποβολής της αίτησης συνταξιοδότησης

		Count	Column Valid N %
Ποιο το έτος που υποβάλατε την αίτηση συνταξιοδότησης;	2015	7	6.54%
	2016	12	11.21%
	2017	10	9.35%
	2018	19	17.76%
	2019	13	12.15%
	2020	18	16.82%
	2021	28	26.17%

Ως προς το έτος έκδοσης της οριστικής σύνταξης, η πλειοψηφία των συμμετεχόντων (45%) δήλωσαν ότι έλαβε χώρα το έτος 2021, ακολουθούμενο από το 2020 (15%), το 2016 (12.50%) και το τρέχον 2022 (11.25%). Από 4 άτομα δήλωσαν ότι έχουν συνταξιοδοτηθεί αντίστοιχα το 2017 (5%) και το 2015 (5%), 3 άτομα δήλωσαν το 2019 (3.75%) και 2 άτομα δήλωσαν το 2018 (2.5%).

Διάγραμμα 7.19

Κατανομή των συμμετεχόντων ανάλογα με το έτος έκδοσης της οριστικής σύνταξης

Πίνακας 7.21

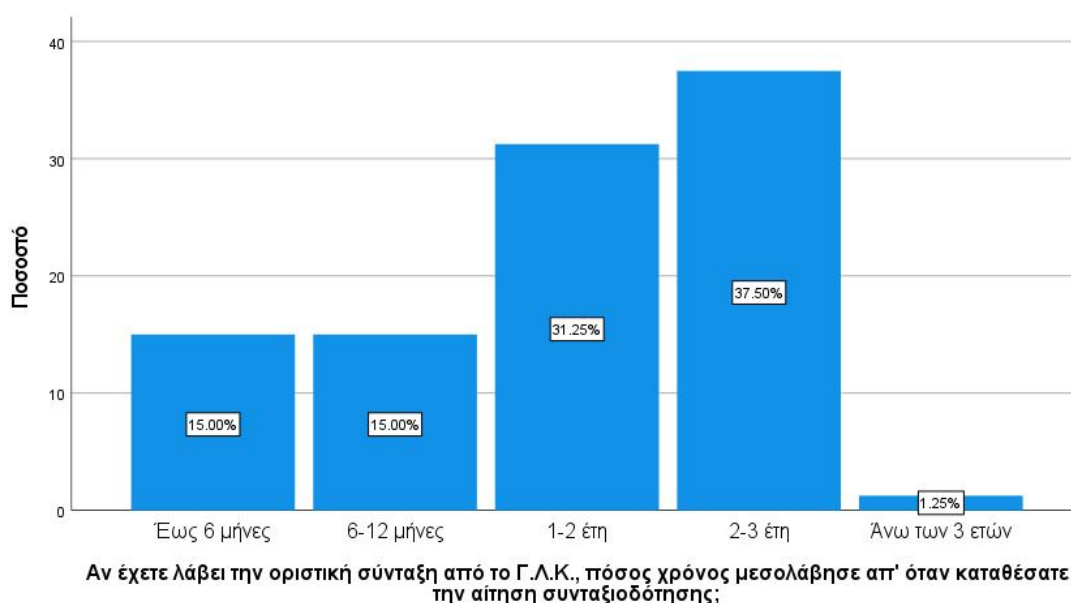
Πίνακας συχνοτήτων των συμμετεχόντων ανάλογα με το έτος έκδοσης της οριστικής σύνταξης

		Count	Column Valid N %
Αν έχετε συνταξιοδοτηθεί, ποιο το έτος που λάβατε την οριστική σύνταξη;	2015	4	5.00%
	2016	10	12.50%
	2017	4	5.00%
	2018	2	2.50%
	2019	3	3.75%
	2020	12	15.00%
	2021	36	45.00%
	2022	9	11.25%

Ως προς το διάστημα μεσολάβησης από την αίτηση μέχρι την έκδοση της οριστικής σύνταξης, η πλειοψηφία των συμμετεχόντων (37.5%) δήλωσαν μεταξύ 2 και 3 ετών, και μεταξύ του 1 και 2 ετών (31.25%). Από 12 άτομα (15%) δήλωσαν διάστημα «έως 6 μήνες» και «6-12 μήνες» αντίστοιχα, ενώ 1 άτομο (1.25%) δήλωσε διάστημα αναμονής «άνω των 3 ετών».

Διάγραμμα 7.20

Κατανομή των συμμετεχόντων ανάλογα με το διάστημα έκδοσης της σύνταξης από τη στιγμή της αίτησης προς το Γ.Λ.Κ

Πίνακας 7.22

Πίνακας συχνότητας των συμμετεχόντων ανάλογα με το διάστημα έκδοσης της σύνταξης από τη στιγμή της αίτησης προς το Γ.Λ.Κ.

		Column Valid N	
		Count	%
Αν έχετε λάβει την οριστική	Έως 6 μήνες	12	15.00%
σύνταξη από το Γ.Λ.Κ., πόσος	6-12 μήνες	12	15.00%
χρόνος μεσολάβησε απ' όταν	1-2 έτη	25	31.25%
καταθέσατε την αίτηση	2-3 έτη	30	37.50%
συνταξιοδότησης;	Άνω των 3 ετών	1	1.25%

Ακολουθούν πίνακες με τους στατιστικούς δείκτες (μέσο όρο, τυπική απόκλιση, διάμεσο, ενδοτεταρτημοριακό εύρος) των απαντήσεων στις ερωτήσεις 5-βάθμιας κλίμακας Likert που καθορίζουν την ικανοποίηση από το ύψος της προκαταβολής της σύνταξης. Οι συμμετέχοντες θεωρούν ζωτικής σημασίας την ύπαρξη οικογενειακού ή άλλου εισοδήματος κατά την περίοδο που λαμβάνουν μόνο προκαταβολή (ΜΟ=3,8, ΤΑ=1,08) και δεν θεωρούν ικανοποιητικό για τη διαβίωσή τους το ύψος της προκαταβολής σύνταξης που λάμβαναν κατά την περίοδο αναμονής για την απονομή της οριστικής σύνταξης (ΜΟ=2,05, ΤΑ=1,06)

Πίνακας 7.23

Στατιστικοί δείκτες για τις ερωτήσεις-συνιστώσες της ικανοποίησης από το ύψος της προκαταβολής της σύνταξης

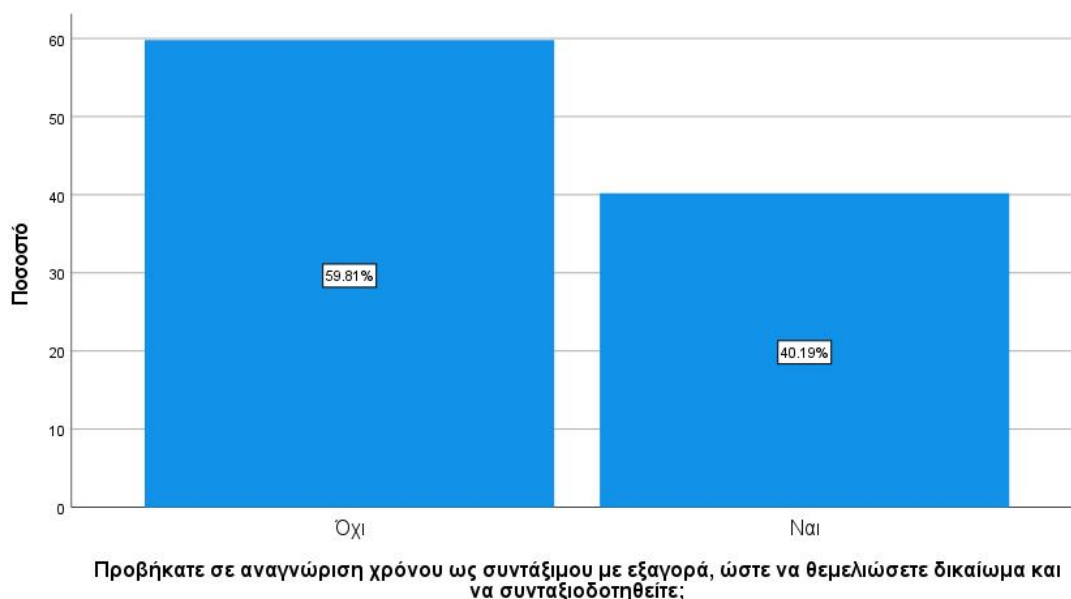
	M.O.	Διάμεσος	T.A.	IQR
Πόσο ικανοποιητικό για τη διαβίωσή σας κρίνετε πως υπήρξε το ύψος της προκαταβολής σύνταξης που λαμβάνετε κατά την περίοδο αναμονής για την απονομή της οριστικής σύνταξης;	2.05	2.00	1.059	2.00
Θεωρείτε ζωτικής σημασίας την ύπαρξη οικογενειακού ή άλλου εισοδήματος κατά την εν λόγω περίοδο που λαμβάνετε μόνο προκαταβολή;	3.80	4.00	1.077	2.00

7.1.5 Λοιπές ενέργειες που έγιναν πριν την αίτηση συνταξιοδότησης

Ως προς το αν προέβησαν σε αναγνώριση συντάξιμου χρόνου με εξαγορά, το μεγαλύτερο ποσοστό των συμμετεχόντων (59.81%) απάντησαν αρνητικά, ενώ το 40.19% απάντησαν θετικά.

Διάγραμμα 7.21

Κατανομή των συμμετεχόντων ανάλογα με το αν προέβησαν σε αναγνώριση συντάξιμου χρόνου με εξαγορά

Πίνακας 7.24

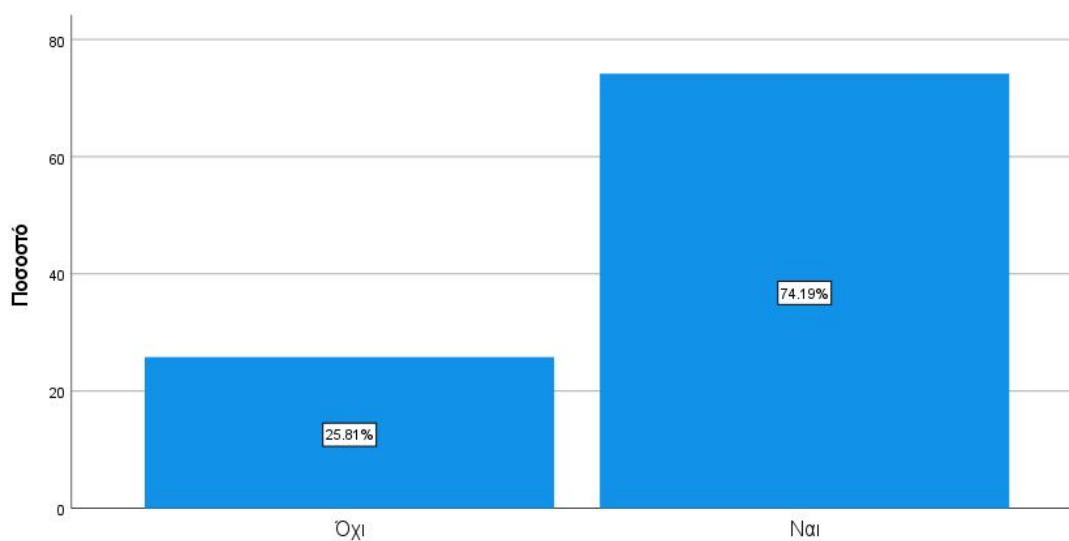
Πίνακας συχνοτήτων των συμμετεχόντων ανάλογα με το αν προέβησαν σε αναγνώριση συντάξιμου χρόνου με εξαγορά

	Count	Column Valid N %
Προβήκατε σε αναγνώριση χρόνου ως συντάξιμου με εξαγορά, ώστε να θεμελιώσετε δικαίωμα και να συνταξιοδοτηθείτε;		
Όχι	64	59.81%
Ναι	43	40.19%

Ως προς το αν αιτήθηκαν βεβαίωση ασφάλισης - από τον προηγούμενο ασφαλιστικό οργανισμό τους πριν εργαστούν στο Δημόσιο - για την κατάθεση της αίτησης συνταξιοδότησης, η πλειοψηφία απάντησε θετικά (74.19%) και το υπόλοιπο 25.81% αρνητικά.

Διάγραμμα 7.22

Κατανομή των συμμετεχόντων ανάλογα με το αν είχαν αιτηθεί τη χορήγηση βεβαίωσης ασφάλισης από τον προηγούμενο οργανισμό στον οποίο ήταν ασφαλισμένοι

Είχατε αιτηθεί τη χορήγηση βεβαίωσης ασφάλισης από τον προηγούμενο ασφαλιστικό οργανισμό που ήσασταν ασφαλισμένος/η πριν το Δημόσιο, προτού καταθέσετε αίτηση συνταξιοδότησης;

Πίνακας 7.25

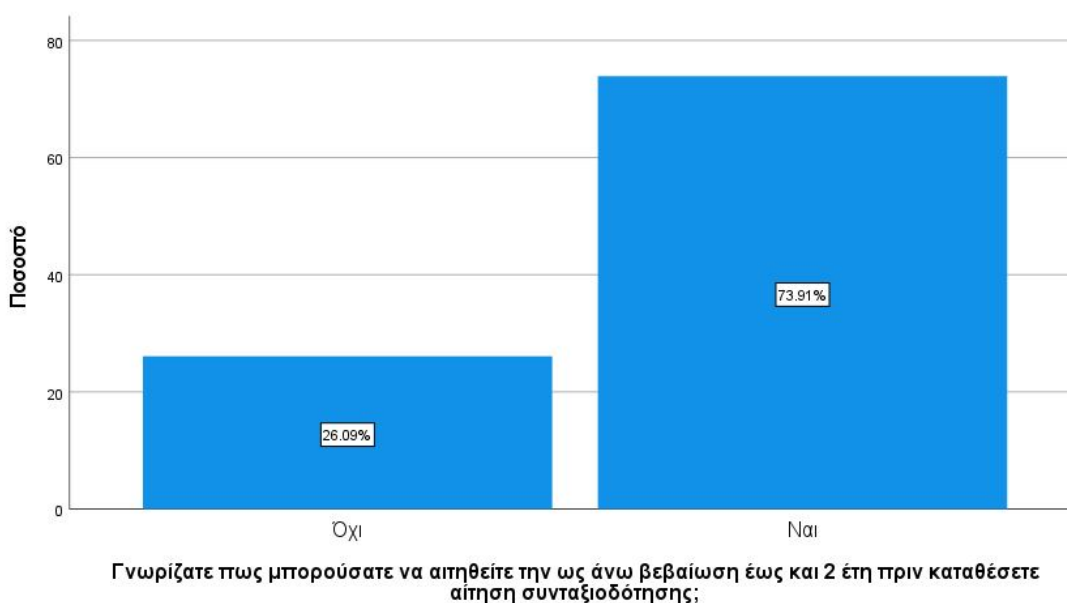
Πίνακας συχνοτήτων των συμμετεχόντων ανάλογα με το αν είχαν αιτηθεί τη χορήγηση βεβαίωσης ασφάλισης από τον προηγούμενο οργανισμό στον οποίο ήταν ασφαλισμένοι

		Count	Column Valid N %
Είχατε αιτηθεί τη χορήγηση	Όχι	24	25.81%
βεβαίωσης ασφάλισης από τον	Ναι	69	74.19%
προηγούμενο ασφαλιστικό			
οργανισμό που ήσασταν			
ασφαλισμένος/η πριν το Δημόσιο,			
προτού καταθέσετε αίτηση			
συνταξιοδότησης;			

Επίσης η πλειοψηφία των συμμετεχόντων (73.19%) γνώριζαν ότι είχαν δικαίωμα να αιτηθούν την βεβαίωση ασφάλισης έως και 2 έτη πριν την κατάθεση της αίτησης συνταξιοδότησης, ενώ 24 άτομα (26.09%) δεν το γνώριζαν.

Διάγραμμα 7.23

Κατανομή των συμμετεχόντων ανάλογα με το αν γνώριζαν ότι μπορούσαν να αιτηθούν βεβαίωση ασφάλισης έως και 2 έτη πριν την αίτηση συνταξιοδότησης

Πίνακας 7.26

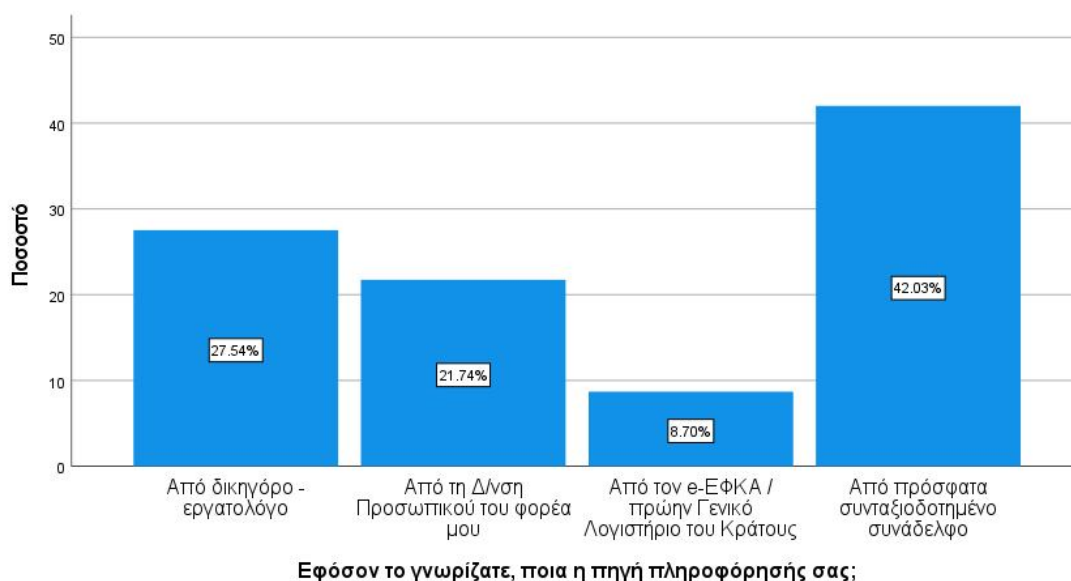
Πίνακας συχνοτήτων των συμμετεχόντων ανάλογα με το αν γνώριζαν ότι μπορούσαν να αιτηθούν βεβαίωση ασφάλισης έως και 2 έτη πριν την αίτηση συνταξιοδότησης

		Count	Column Valid N %
Γνωρίζατε πως μπορούσατε να αιτηθείτε την ως άνω βεβαίωση έως και 2 έτη πριν καταθέσετε αίτηση συνταξιοδότησης;	Όχι	24	26.09%
	Ναι	68	73.91%

Η πλειοψηφία του δείγματος έλαβε την παραπάνω πληροφορία από κάποιον πρόσφατα συνταξιοδοτημένο συνάδελφο (42.03%). Το 27.54% το έμαθε από κάποιον δικηγόρο-εργατολόγο, το 21.74% το έμαθε από τη Διεύθυνση του εκάστοτε φορέα ενώ μόνο 6 άτομα (8.7%) το έμαθαν από τον φορέα e-ΕΦΚΑ (πρώην Γ.Λ.Κ.).

Διάγραμμα 7.24

Κατανομή των συμμετεχόντων ανάλογα με την πηγή πληροφόρησής τους σχετικά με την βεβαίωση ασφάλισης

Πίνακας 7.27

Πίνακας συχνότητας των συμμετεχόντων ανάλογα με την πηγή πληροφόρησής τους σχετικά με την βεβαίωση ασφάλισης

		Count	Column Valid N %
Εφόσον το	Από δικηγόρο - εργατολόγο	19	27.54%
γνωρίζετε, ποια η	Από τη Δ/νση Προσωπικού	15	21.74%
πηγή	του φορέα μου		
πληροφόρησής σας;	Από τον e-ΕΦΚΑ / πρώην	6	8.70%
	Γενικό Λογιστήριο του		
	Κράτους		
	Από πρόσφατα	29	42.03%
	συνταξιοδοτημένο		
	συνάδελφο		

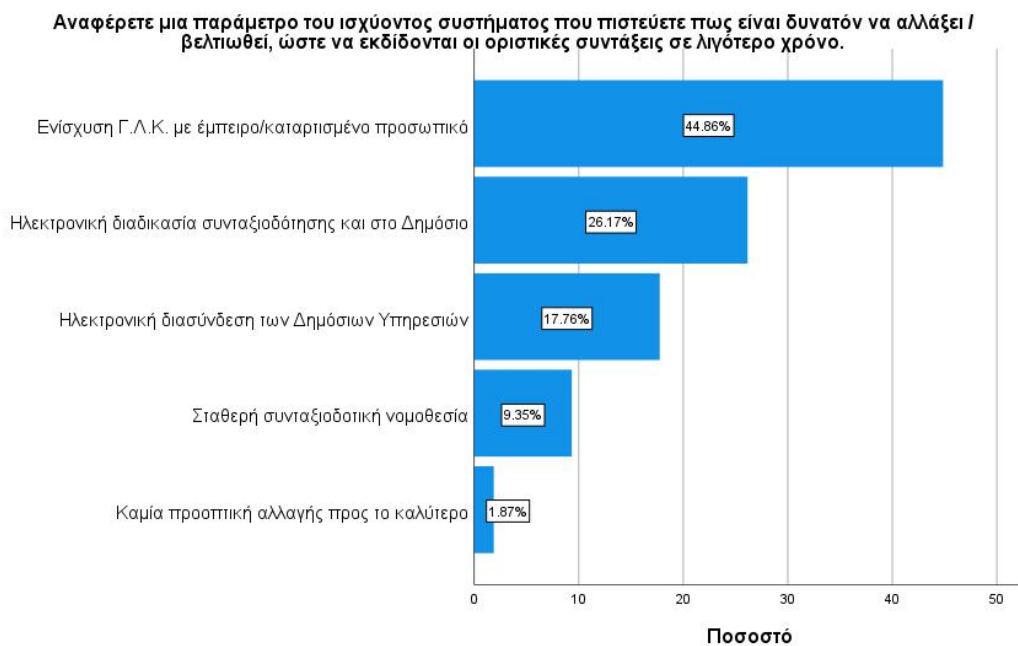

7.1.6 Περιθώριο βελτίωσης του υπάρχοντος συνταξιοδοτικού συστήματος

Ως προς το περιθώριο βελτίωσης του συστήματος για να επιτευχθούν ταχύτεροι χρόνοι έκδοσης της οριστικής σύνταξης, η πλειοψηφία των συμμετεχόντων (44.86%) θεωρεί ότι μπορεί να επέλθει μέσω της ενίσχυσης του Γ.Λ.Κ. με έμπειρο προσωπικό. Το 26.17% θεωρεί ότι η διαδικασία συνταξιοδότησης πρέπει να γίνει ηλεκτρονική και για το Δημόσιο ενώ το 17.76% θεωρεί ότι πρέπει να ολοκληρωθεί η ηλεκτρονική διασύνδεση των Δημόσιων Υπηρεσιών. 10 άτομα (9.35%) απάντησαν ότι η αλλαγή μπορεί να επέλθει μέσα από μια πιο σταθερή συνταξιοδοτική νομοθεσία ενώ 2 άτομα (1.87%) απάντησαν ότι δεν υπάρχει καμιά προοπτική βελτίωσης.

Διάγραμμα 7.25

Κατανομή των συμμετεχόντων ανάλογα με το ποια αλλαγή του συνταξιοδοτικού συστήματος πιστεύουν ότι μπορεί να βελτιώσει το χρόνο έκδοσης της οριστικής σύνταξης

Πίνακας 7.28

Πίνακας συχνοτήτων των συμμετεχόντων ανάλογα με το ποια αλλαγή του συνταξιοδοτικού συστήματος πιστεύουν ότι μπορεί να βελτιώσει το χρόνο έκδοσης της οριστικής σύνταξης

		Column Valid	
		Count	N %
Αναφέρετε μια παράμετρο του ισχύοντος συστήματος που πιστεύετε πως είναι δυνατόν να αλλάξει / βελτιωθεί, ώστε να εκδίδονται οι οριστικές συντάξεις σε λιγότερο χρόνο:	Σταθερή συνταξιοδοτική νομοθεσία	10	9.35%
	Ενίσχυση Γ.Λ.Κ. με έμπειρο/καταρτισμένο προσωπικό	48	44.86%
	Ηλεκτρονική διασύνδεση των Δημόσιων Υπηρεσιών	19	17.76%
	Ηλεκτρονική διαδικασία συνταξιοδότησης και στο Δημόσιο	28	26.17%
	Καμία προοπτική αλλαγής προς το καλύτερο	2	1.87%

7.1.7 Συνολικοί δείκτες ικανοποίησης από την πορεία της συνταξιοδότησης

Στον Πίνακα 31 παρουσιάζονται τα στατιστικά στοιχεία για τους συνολικούς δείκτες ικανοποίησης από την πληροφόρηση για την αίτηση συνταξιοδότησης από τον φορέα/νομικό εκπρόσωπο, συνολικής ευκολίας κατά την διεκπεραίωση της αίτησης συνταξιοδότησης και ικανοποίησης από το ύψος της προκαταβολής της σύνταξης. Παρατηρούμε ότι κατά μέσο όρο το δείγμα παρουσιάζει υψηλή ικανοποίηση από την πληροφόρηση που έλαβε από τον φορέα/νομικό εκπρόσωπό του πριν την υποβολή της αίτησής του (MO=3.96, TA=0.791). Επίσης εμφανίζει μέτρια προς υψηλή ευκολία κατά την διεκπεραίωση της αίτησης (MO=3.71, TA=1.017) και χαμηλή ικανοποίηση από το ύψος της προκαταβολής της σύνταξης που εισέπραξε (MO=2.12, TA=1.016).

Πίνακας 7.29

Μέσοι όροι και τυπικές αποκλίσεις για τις μεταβλητές της ικανοποίησης από την πορεία της συνταξιοδότησης και των στοιχείων τους

	N	ΜΟ	ΤΑ	Ασυμμετρία	Κύρτωση
Είστε ευχαριστημένος/η από το χρόνο στον οποίο εξυπηρετηθήκατε από τον ανωτέρω φορέα;	107	3.56	1.272	-0.604	-0.726
Θεωρείτε πως οι ληφθείσες πληροφορίες από τον ως άνω φορέα ήταν σαφείς;	107	4.01	0.810	-0.663	0.887
Θεωρείτε πως οι ληφθείσες πληροφορίες από τον ως άνω φορέα ήταν κατανοητές;	107	4.10	0.822	-0.903	1.300
Σε ποιο βαθμό κρίνετε ότι σας βοήθησε τελικά ο φορέας που απευθυνθήκατε για να πάρετε την απόφαση να καταθέσετε αίτηση συνταξιοδότησης;	107	4.16	0.876	-0.918	0.719
Ικανοποίηση από την πληροφόρηση για την αίτηση συνταξιοδότησης από τον φορέα/νομικό εκπρόσωπο	107	3.96	0.791	-0.495	-0.185
Είστε ικανοποιημένος/η από το χρόνο στον οποίο διεκπεραιώθηκε διαδικαστικά από τον ανωτέρω φορέα η αίτησή σας για συνταξιοδότηση και λάβατε την προκαταβολή σύνταξης;	107	4.31	0.895	-1.298	1.354

Βρήκατε τη διαδικασία όπως υλοποιήθηκε από τον ανωτέρω φορέα δύσκολη;	107	2.35	1.332	0.631	-0.789
Βρήκατε συνολικά τη διαδικασία για συνταξιοδότηση αγχωτική;	107	2.82	1.439	0.182	-1.316
Συνολική ευκολία κατά τη διεκπεραίωση της αίτησης συνταξιοδότησης	107	3.71	1.017	-0.473	-0.674
Πόσο ικανοποιητικό για τη διαβίωσή σας κρίνετε πως υπήρξε το ύψος της προκαταβολής σύνταξης που λαμβάνετε κατά την περίοδο αναμονής για την απονομή της οριστικής σύνταξης;	107	2.05	1.059	0.732	-0.283
Θεωρείτε ζωτικής σημασίας την ύπαρξη οικογενειακού ή άλλου εισοδήματος κατά την εν λόγω περίοδο που λαμβάνετε μόνο προκαταβολή;	107	3.80	1.077	-0.846	0.302
Ικανοποίηση από το ύψος της προκαταβολής της σύνταξης	107	2.12	1.016	0.845	-0.007

7.2 Επαγωγική στατιστική

7.2.1 Σχετίζεται το εκπαιδευτικό επίπεδο με το σύνολο των ετών στην υπηρεσία ή τον βασικό λόγο που οδήγησε στην αίτηση για συνταξιοδότηση;

Πίνακας 7.30

Συσχετίσεις μεταξύ των ομάδων του εκπαιδευτικού επιπέδου και των ομάδων του συνόλου των ετών στην υπηρεσία

		Σύνολο ετών υπηρεσίας					
		Έως και 30		31-35		Άνω των 36	
		Column		Column		Column	
		Valid N		Valid N		Valid N	
		Count	%	Count	%	Count	%
Εκπαιδευτική κατηγορία	απόφοιτος Υ.Ε.	11	68.8%	7	17.5%	3	5.9%
	απόφοιτος Δ.Ε.	5	31.3%	23	57.5%	37	72.5%
	απόφοιτος Τ.Ε./Π.Ε.	0	0.0%	10	25.0%	11	21.6%
	Total	16	100.0%	40	100.0%	51	100.0%

Εντοπίστηκε στατιστικά σημαντική σχέση μεταξύ του εκπαιδευτικού επιπέδου και του συνόλου των ετών παραμονής στην ίδια υπηρεσία (Fisherr=26.507, $p<0.001$). Συγκεκριμένα, βρέθηκε ότι οι απόφοιτοι υποχρεωτικής εκπαίδευσης εργάζονται συνολικά στην υπηρεσία έως και 30 χρόνια σε ποσοστό 68.8% (11/16) πολύ μεγαλύτερο από το 17.5% (7/40) όσων εργάζονται 31-35 χρόνια στην υπηρεσία και το 5.9% (3/51) όσων εργάζονται 36 χρόνια και πάνω.

Επίσης βρέθηκε ότι οι απόφοιτοι δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης εργάζονται συνολικά στην υπηρεσία έως και 30 χρόνια σε ποσοστό 31.3%(5/16) πολύ μικρότερο από το 72.5%(37/51) όσων εργάζονται πάνω από 36 χρόνια στην υπηρεσία.

Η σχέση αυτή μεταξύ του εκπαιδευτικού επιπέδου και του συνόλου των ετών παραμονής στην ίδια υπηρεσία είναι ισχυρή (Gamma=0.507, $p<0.001$).

Πίνακας 7.31

Συσχετίσεις μεταξύ των ομάδων του εκπαιδευτικού επιπέδου και των ομάδων του βασικού λόγου συνταξιοδότησης

Ποιος ο βασικός λόγος που αποφασίσατε να συνταξιοδοτηθείτε;									
		Αυτοδίκαιη απόλυση λόγω συμπλήρωσης ορίου ηλικίας				Επικείμενες αλλαγές στο ασφαλιστικό/συνταξιοδοτικό		Παραίτηση λόγω θεμελίωσης συνταξιοδοτικού δικαιώματος	
		Column n		Column n Valid		Column Valid N		Column Valid N	
		Count	Valid N %	Count	Valid N %	Count	%	Count	Valid N %
Εκπαιδευτική κατηγορία	απόφοιτος Y.E.	7	63.6%	0	0.0%	10	31.3%	4	8.0%
	απόφοιτος Δ.Ε.	2	18.2%	12	85.7%	19	59.4%	32	64.0%
	απόφοιτος Τ.Ε./Π.Ε.	2	18.2%	2	14.3%	3	9.4%	14	28.0%
	.								
	Total	11	100.0%	14	100.0%	32	100.0%	50	100.0%
			%		%		%		%

Εντοπίστηκε στατιστικά σημαντική σχέση μεταξύ του εκπαιδευτικού επιπέδου και του βασικού λόγου που οδήγησε στην αίτηση συνταξιοδότησης (Fisherr=25.098, p<0.001). Συγκεκριμένα, βρέθηκε ότι οι απόφοιτοι υποχρεωτικής εκπαίδευσης είναι πιθανότερο να πήραν την απόφαση λόγω αυτοδίκαιης απόλυσης – λόγω ηλικίας, παρά λόγω παραίτησης - λόγω θεμελίωσης συνταξιοδοτικού δικαιώματος ή για λόγους υγείας.

Επίσης βρέθηκε ότι οι απόφοιτοι Δ.Ε. είναι πιθανότερο να πήραν την απόφαση λόγω επικείμενων αλλαγών στο ασφαλιστικό/συνταξιοδοτικό σύστημα παρά λόγω

αυτοδίκαιης απόλυσης – λόγω ηλικίας, ή λόγω παραίτησης - λόγω θεμελίωσης συνταξιοδοτικού δικαιώματος.

Η σχέση αυτή είναι μέτρια (Cramer's $V_i=0.360$, $p<0.001$).

7.2.2 Πώς σχετίζεται ο τόπος κατοικίας και η ηλικιακή κατηγορία με την επιλογή του φορέα πληροφόρησης σχετικά με την αίτηση της συνταξιοδότησης;

Για τον παρακάτω έλεγχο, έγινε ομαδοποίηση της μεταβλητής της ηλικιακής κατηγορίας σε 3 ομάδες.

Πίνακας 7.32

Συσχετίσεις μεταξύ των ηλικιακών ομάδων και των ομάδων του φορέα που επιλέχθηκε για την ενημέρωση για τις προϋποθέσεις συνταξ/σης

		Ηλικιακή κατηγορία					
		Έως 61 έτη		62-66 έτη		67 και πάνω	
		Column Valid N		Column Valid N		Column Valid N	
		Count	%	Count	%	Count	%
Σε ποιον από τους πιο κάτω φορείς θεωρήσατε ότι έπρεπε να απευθυνθείτε, προκειμένου να ενημερωθείτε για τις προϋποθέσεις συνταξιοδότησης;	Σε δικηγόρο - εργατολόγο	21	58.3%	20	46.5%	6	21.4%
	Στη Δ/νση Προσωπικού του φορέα μου	0	0.0%	5	11.6%	5	17.9%
	Στον e-ΕΦΚΑ / πρώην Γενικό Λογιστήριο του Κράτους	12	33.3%	15	34.9%	9	32.1%
	Σε κανέναν από τους παραπάνω	3	8.3%	3	7.0%	8	28.6%
	Total	36	100.0%	43	100.0%	28	100.0%

Εντοπίστηκε στατιστικά σημαντική σχέση μεταξύ ηλικιακής κατηγορίας και επιλογής φορέα πληροφόρησης (Fisher's τ =17.662, p =0.005). Συγκεκριμένα βλέπουμε ότι τα άτομα ηλικίας έως και 61 ετών επέλεξαν να απευθυνθούν σε δικηγόρο-εργατολόγο σε ποσοστό 58.3% (21/36), μεγαλύτερο από το 21.4% (6/28) των ατόμων 67 ετών και άνω.

Ακόμη βλέπουμε ότι τα άτομα ηλικίας 67 ετών και άνω επέλεξαν να μην απευθυνθούν σε κανέναν από τους φορείς του ερωτηματολογίου για την πληροφόρησή τους σε ποσοστό 28.6% (8/28), μεγαλύτερο από το 7% (3/43) των ατόμων 62 έως 66 ετών.

Η σχέση αυτή είναι ασθενής (Cramer's V =0.288, p =0.006).

Πίνακας 7.33

Συσχετίσεις μεταξύ των ομάδων του τύπου κατοικίας και των ομάδων του φορέα που επιλέχθηκε για την ενημέρωση για τις προϋποθέσεις συνταξί/σης

		Τόπος μόνιμης κατοικίας			
		Εκτός Νομού Αττικής		Εντός Νομού Αττικής	
		Column	Column	Column	Column
		Count	Valid N %	Count	Valid N %
Σε ποιον από τους πιο κάτω φορείς θεωρήσατε ότι έπρεπε να απευθυνθείτε, προκειμένου να ενημερωθείτε για τις προϋποθέσεις συνταξιοδότησης;	Σε δικηγόρο - εργατολόγο	35	59.3%	12	25.0%
	Στη Δ/νση Προσωπικού του φορέα μου	5	8.5%	5	10.4%
	Στον e-ΕΦΚΑ / πρώην Γενικό Λογιστήριο του Κράτους	9	15.3%	27	56.3%
	Σε κανέναν από τους παραπάνω	10	16.9%	4	8.3%
Total		59	100.0%	48	100.0%

Εντοπίστηκε στατιστικά σημαντική σχέση μεταξύ τόπου κατοικίας και επιλογής φορέα πληροφόρησης ($\chi^2(3)=21.928$, $p<0.001$). Συγκεκριμένα βλέπουμε ότι τα άτομα που κατοικούν εκτός Αττικής επέλεξαν να απευθυνθούν σε δικηγόρο-εργατολόγο σε ποσοστό 59.3% (35/59), μεγαλύτερο από το 25% (12/48) των ατόμων που κατοικούν εντός Αττικής.

Επίσης βλέπουμε ότι τα άτομα που κατοικούν εκτός Αττικής επέλεξαν να απευθυνθούν στον e-ΕΦΚΑ σε ποσοστό 15.3% (9/59), μικρότερο από το 56.3% (27/48) των ατόμων που κατοικούν εντός Αττικής.

Η σχέση αυτή έχει μέτρια ισχύ ($\text{Lambda}=0.306$, $p=0.002$).

7.2.3 Υπάρχει σχέση μεταξύ του βασικού λόγου που οδήγησε στην αίτηση για συνταξιοδότηση και του διαστήματος που μεσολάβησε από την κατάθεση της αίτησης μέχρι την λήψη της οριστικής σύνταξης από το Γ.Λ.Κ. ;

Για τον παρακάτω έλεγχο, έγινε ομαδοποίηση της μεταβλητής του βασικού λόγου συνταξιοδότησης σε 4 ομάδες και του διαστήματος μέχρι την έκδοση της σύνταξης σε 3 ομάδες.

Πίνακας 7.34

Συσχετίσεις των ομάδων του βασικού λόγου συνταξιοδότησης και των ομάδων του διαστήματος που μεσολάβησε μέχρι την έκδοση της οριστικής σύνταξης

Ποιος ο βασικός λόγος που αποφασίσατε να συνταξιοδοτηθείτε;									
		Αυτοδίκαιη απόλυση λόγω συμπλήρωσης ορίου ηλικίας		Επικείμενες αλλαγές στο ασφαλιστικό/ συνταξιοδοτικό		Λόγοι υγείας / προσωπικοί λόγοι		Παραίτηση λόγω θεμελίωσης συνταξιοδοτικού δικαιώματος	
		Column Count	Valid N %	Column Count	Valid N %	Column Count	Valid N %	Column Count	Valid N %
Αν έχετε λάβει την οριστική σύνταξη από το Γ.Λ.Κ., πόσος χρόνος μεσολάβησε απ' όταν καταθέσατε την αίτηση συνταξιοδότησης;	έως 1 έτος	0	0.0%	7	63.6%	10	33.3%	7	21.2%
	1-2 έτη	0	0.0%	2	18.2%	10	33.3%	13	39.4%
	2-3 έτη	6	100.0%	2	18.2%	10	33.3%	13	39.4%
	Total	6	100.0%	11	100.0%	30	100.0%	33	100.0%

Εντοπίστηκε στατιστικά σημαντική σχέση μεταξύ του βασικού λόγου συνταξιοδότησης και του διαστήματος έκδοσης της οριστικής σύνταξης ($\chi^2(3)=14.371$, $p=0.016$). Συγκεκριμένα βλέπουμε ότι το ποσοστό των ατόμων που έκανε αίτηση λόγω επικείμενων αλλαγών στη νομοθεσία και έλαβε σύνταξη μέσα σ' ένα έτος ήταν 63.6% (7/11), μεγαλύτερο από αυτό των ατόμων που έκαναν αίτηση λόγω θεμελίωσης του συνταξιοδοτικού δικαιώματος 21.2% (7/33). Επίσης βλέπουμε ότι όλα τα άτομα που έκαναν αίτηση λόγω αυτοδίκαιης απόλυσης λόγω ηλικίας, έλαβαν τη σύνταξη 2-3 χρόνια μετά κατά ποσοστό 100% (6/6) ενώ τα άτομα με διαφορετικούς λόγους συνταξ/σης είχαν πολύ χαμηλότερα ποσοστά (παραίτηση λόγω θεμελίωσης συνταξ/κού δικαιώματος – 39.4%, λόγω υγείας – 33.3% και λόγω επικείμενων αλλαγών – 18.2%).

Η σχέση αυτή έχει μέτρια ισχύ (Cramer's $V_i=0.329$, $p=0.006$).

7.2.4 Υπάρχει σχέση μεταξύ των δημογραφικών στοιχείων και του αν είχε θεμελιωθεί δικαίωμα για μερική ή πλήρη σύνταξη κατά την παραίτηση από την υπηρεσία;

7.2.4.1 Φύλο

Πίνακας 7.35

Συσχετίσεις μεταξύ των ομάδων του φύλου και των ομάδων του είδους της σύνταξης που είχε κατοχυρωθεί όταν υποβλήθηκε η αίτηση παραίτησης

		Φύλο			
		Ανδρας		Γυναίκα	
		Column	Column	Column	Column
		Count	Valid N %	Count	Valid N %
Όταν υποβάλατε	Μειωμένη	4	10.5%	19	27.5%
αίτηση παραίτησης	σύνταξη				
στην Υπηρεσία σας,	Πλήρη	34	89.5%	50	72.5%
είχατε θεμελιώσει	σύνταξη				
δικαίωμα για:	Total	38	100.0%	69	100.0%

Εντοπίστηκε στατιστικά σημαντική σχέση μεταξύ του φύλου και του αν είχε θεμελιωθεί δικαίωμα για μερική ή πλήρη σύνταξη κατά την παραίτηση από την υπηρεσία ($\chi^2(1)=4.202$, $p=0.04$). Συγκεκριμένα βλέπουμε ότι οι άνδρες είχαν θεμελιώσει το

δικαίωμα για μειωμένη σύνταξη σε ποσοστό 10.5% (4/34) χαμηλότερο από αυτό των γυναικών 27.5% (19/69).

Παράλληλα οι άνδρες είχαν θεμελιώσει το δικαίωμα για πλήρη σύνταξη σε ποσοστό 89.5% (34/38) υψηλότερο από το ποσοστό των γυναικών 72.5% (50/69).

Η σχέση αυτή έχει ασθενή ισχύ ($\Phi=0.198$, $p=0.04$).

7.2.4.2 Ηλικιακή κατηγορία

Για τον παρακάτω έλεγχο, έγινε ομαδοποίηση της μεταβλητής της ηλικιακής κατηγορίας σε 3 ομάδες.

Πίνακας 7.36

Συσχετίσεις μεταξύ των ηλικιακών ομάδων και των ομάδων του είδους της σύνταξης που είχε κατοχυρωθεί όταν υποβλήθηκε η αίτηση παραίτησης

		Ηλικιακή κατηγορία					
		Έως 61 έτη		62-66 έτη		67 και πάνω	
		Column Valid N		Column Valid N		Column Valid N	
		Count	%	Count	%	Count	%
Όταν υποβάλατε αίτηση παραίτησης στην Υπηρεσία σας, είχατε θεμελιώσει δικαίωμα για:	Μειωμένη σύνταξη	10	27.8%	4	9.3%	9	32.1%
	Πλήρη σύνταξη	26	72.2%	39	90.7%	19	67.9%
	Total	36	100.0%	43	100.0%	28	100.0%

Εντοπίστηκε στατιστικά σημαντική σχέση μεταξύ της ηλικιακής κατηγορίας και του αν είχε θεμελιωθεί δικαίωμα για μερική ή πλήρη σύνταξη κατά την παραίτηση από την υπηρεσία ($\chi^2(2)=6.511$, $p=0.039$). Συγκεκριμένα βλέπουμε ότι τα άτομα ηλικίας 62-66 ετών και άνω είναι πιθανότερο να έχουν θεμελιώσει το δικαίωμα για πλήρη σύνταξη σε σχέση με τις υπόλοιπες ηλικιακές κατηγορίες.

Η σχέση αυτή έχει ασθενή ισχύ (Cramer's $V_i=0.247$, $p=0.039$).

7.2.4.3 Προσωπική κατάσταση

Πίνακας 7.37

Συσχετίσεις μεταξύ των ομάδων της προσωπικής κατάστασης και των ομάδων του είδους της σύνταξης που είχε κατοχυρωθεί όταν υποβλήθηκε η αίτηση παραίτησης

		Προσωπική Κατάσταση							
		Έγγαμος/η		Άγαμος/η		Διαζευγμένος/η		Χήρος/α	
		Count	Column Valid N %	Count	Column Valid N %	Count	Column Valid N %	Count	Column Valid N %
Όταν υποβάλατε αίτηση παραίτησης στην Υπηρεσία σας, είχατε θεμελιώσει δικαίωμα για:	Μειωμένη σύνταξη	15	19.0%	0	0.0%	3	37.5%	5	50.0%
	Πλήρη σύνταξη	64	81.0%	10	100.0%	5	62.5%	5	50.0%
	Total	79	100.0%	10	100.0%	8	100.0%	10	100.0%

Εντοπίστηκε στατιστικά σημαντική σχέση μεταξύ της προσωπικής κατάστασης και του αν είχε θεμελιωθεί δικαίωμα για μερική ή πλήρη σύνταξη κατά την παραίτηση από την υπηρεσία (Fisher's $\text{sr}=8.523$, $p=0.023$) και συγκεκριμένα βρέθηκε ότι οι διαζευγμένοι και οι χήροι είναι πιο πιθανό να αιτηθούν μειωμένη σύνταξη και ότι οι έγγαμοι και οι άγαμοι είναι πιο πιθανό να αιτηθούν πλήρη σύνταξη.

Η σχέση αυτή έχει ασθενή ισχύ (Cramer's $V_i=0.291$, $p=0.029$).

7.2.4.4 Εκπαιδευτική κατηγορία

Πίνακας 7.38

Συσχετίσεις μεταξύ της εκπαιδευτικής κατηγορίας και των ομάδων του είδους της σύνταξης που είχε κατοχυρωθεί όταν υποβλήθηκε η αίτηση παραίτησης

		Εκπαιδευτική κατηγορία					
		απόφοιτος Υ.Ε.		απόφοιτος Δ.Ε.		απόφοιτος Τ.Ε./Π.Ε.	
		Column Valid N		Column Valid N		Column Valid N	
		Count	%	Count	%	Count	%
Όταν υποβάλατε αίτηση παραίτησης στην Υπηρεσία σας, είχατε θεμελιώσει δικαίωμα για:	Μειωμένη σύνταξη	11	52.4%	11	16.9%	1	4.8%
	Πλήρη σύνταξη	10	47.6%	54	83.1%	20	95.2%
	Total	21	100.0%	65	100.0%	21	100.0%

Εντοπίστηκε στατιστικά σημαντική σχέση μεταξύ της εκπαιδευτικής κατηγορίας και του αν είχε θεμελιωθεί δικαίωμα για μερική ή πλήρη σύνταξη κατά την παραίτηση από την υπηρεσία (Fisher's=14.253, $p<0.001$) και συγκεκριμένα βρέθηκε ότι το ποσοστό των αποφοίτων Υ.Ε. που αιτήθηκαν μειωμένη σύνταξη 52.4% (11/21) είναι πολύ μεγαλύτερο από το ποσοστό των αποφοίτων Τ.Ε./Π.Ε. 4.8% (1/21) και των αποφοίτων Δ.Ε. 16.9% (11/65).

Η σχέση αυτή έχει μέτρια ισχύ (Cramer's $V_i=0.389$, $p<0.001$).

7.2.4.5 Σύνολο ετών στην υπηρεσία

Για τον παρακάτω έλεγχο, έγινε ομαδοποίηση της μεταβλητής, του συνόλου ετών στην υπηρεσία, σε 3 ομάδες.

Πίνακας 7.39

Συσχετίσεις μεταξύ των ομάδων του συνόλου ετών στην υπηρεσία και των ομάδων του είδους της σύνταξης που είχε κατοχυρωθεί όταν υποβλήθηκε η αίτηση παραίτησης

		Σύνολο ετών υπηρεσίας					
		Έως και 30		31-35		Άνω των 36	
		Column		Column		Column	
		Valid N		Valid N		Valid N	
		Count	%	Count	%	Count	%
Όταν υποβάλατε αίτηση παραίτησης στην Υπηρεσία σας, είχατε θεμελιώσει δικαίωμα για:	Μειωμένη σύνταξη	12	75.0%	7	17.5%	4	7.8%
	Πλήρη σύνταξη	4	25.0%	33	82.5%	47	92.2%
	Total	16	100.0%	40	100.0%	51	100.0%

Εντοπίστηκε στατιστικά σημαντική σχέση μεταξύ του συνόλου ετών στην υπηρεσία και του αν είχε θεμελιωθεί δικαίωμα για μερική ή πλήρη σύνταξη κατά την παραίτηση από την υπηρεσία ($\chi^2(2)=33.155$, $p<0.001$) και συγκεκριμένα βρέθηκε ότι το ποσοστό των ατόμων που εργάστηκαν στην υπηρεσία έως και 30 έτη και αιτήθηκαν μειωμένη σύνταξη είναι 75% (12/16) και είναι πολύ μεγαλύτερο από το ποσοστό των ατόμων που εργάστηκαν 36 έτη και πάνω με ποσοστό 7.8% (4/51) και των ατόμων που εργάστηκαν από 31 έως 35 έτη στην υπηρεσία με ποσοστό 17.5%.

Η σχέση αυτή είναι ισχυρή (Cramer's $V_i=0.557$, $p<0.001$).

7.2.4.6 Βασικός λόγος που οδήγησε στην αίτηση για συνταξιοδότηση

Για τον παρακάτω έλεγχο, έγινε ομαδοποίηση της μεταβλητής «Ποιος ο βασικός λόγος που αποφασίσατε να συνταξιοδοτηθείτε;» σε 4 ομάδες.

Πίνακας 7.40

Συσχετίσεις των ομάδων του λόγου συνταξιοδότησης και των ομάδων του είδους της σύνταξης που είχε κατοχυρωθεί όταν υποβλήθηκε η αίτηση παραίτησης

		Ποιος ο βασικός λόγος που αποφασίσατε να συνταξιοδοτηθείτε;							
		Αυτοδίκαιη απόλυση λόγω συμπλήρωσης ορίου ηλικίας				Παραίτηση λόγω θεμελίωσης συνταξιοδοτικού δικαιώματος			
		Επικείμενες αλλαγές στο ασφαλιστικό/συνταξιοδοτικό				Λόγοι υγείας / προσωπικοί λόγοι			
		Colu mn		Column		Cou Valid		Coun Valid	
		nt	N %	Count	Valid N %	nt	N %	t	N %
Όταν υποβάλατε αίτηση παραίτησης στην Υπηρεσία σας, είχατε θεμελιώσει δικαίωμα για:	Μειωμένη σύνταξη	2	18.2%	4	28.6%	13	40.6%	4	8.0%
	Πλήρη σύνταξη	9	81.8%	10	71.4%	19	59.4%	46	92.0%
	Total	11	100.0%	14	100.0%	32	100.0%	50	100.0%

Εντοπίστηκε στατιστικά σημαντική σχέση μεταξύ του βασικού λόγου συνταξ/σης και του αν είχε θεμελιωθεί δικαίωμα για μερική ή πλήρη σύνταξη κατά την παραίτηση από

την υπηρεσία (Fisher's $\chi^2=12.861$, $p=0.003$). Συγκεκριμένα βρέθηκε ότι τα άτομα που αποφάσισαν να συνταξιοδοτηθούν για λόγους υγείας/προσωπικούς λόγους, ήταν πιθανότερο να έχουν θεμελιώσει δικαίωμα για μειωμένη σύνταξη σε σχέση με τα άτομα που αποφάσισαν να συνταξιοδοτηθούν λόγω θεμελίωσης συνταξ/κού δικαιώματος.

Η σχέση αυτή έχει ασθενή ισχύ ($\Lambda=0.113$, $p=0.026$).

7.2.5 Υπάρχει σχέση μεταξύ του αν είχε προηγηθεί εξαγορά χρόνου ως συντάξιμου για την θεμελίωση του συντάξιμου δικαιώματος και του φύλου

Πίνακας 7.41

Συσχετίσεις μεταξύ των ομάδων του φύλου και του αν είχε προηγηθεί εξαγορά συντάξιμου χρόνου για την θεμελίωση του συντάξιμου δικαιώματος

		Φύλο			
		Άνδρας		Γυναίκα	
		Column Valid		Column Valid	
		Count	N %	Count	N %
Προβήκατε σε	Όχι	8	21.1%	56	81.2%
αναγνώριση χρόνου ως	Ναι	30	78.9%	13	18.8%
συντάξιμου με εξαγορά,	Total	38	100.0%	69	100.0%
ώστε να θεμελιώσετε					
δικαίωμα και να					
συνταξιοδοτηθείτε;					

Εντοπίστηκε στατιστικά σημαντική σχέση μεταξύ της εξαγοράς συντάξιμου χρόνου και του φύλου ($\chi^2(1)=36.831$, $p<0.001$) και συγκεκριμένα βρέθηκε ότι οι άνδρες είναι πολύ πιθανότερο να έχουν προβεί σε εξαγορά χρόνου ως συντάξιμου για την θεμελίωση του συντάξιμου δικαιώματος.

Η σχέση αυτή είναι ισχυρή ($\Phi=0.587$, $p<0.001$).

7.2.6 Πως σχετίζονται η ικανοποίηση από την πληροφόρηση του φορέα και η συνολική ευκολία διεκπεραίωσης της αίτησης συνταξιοδότησης με την επιλογή του φορέα;

Υλοποιήθηκε μονοπαραγοντική ανάλυση διακύμανσης (OneWayANOVA) με δοκιμή post hoc Bonferonni για τη διερεύνηση πιθανών διαφορών μεταξύ των φορέων ενημέρωσης για τις προϋποθέσεις συνταξιοδότησης και της ικανοποίησης από την πληροφόρηση (Πίνακας 43) και βρέθηκε σημαντική διαφορά ($F(2,90)=4.458, p=0.014$).

Συγκεκριμένα, βρέθηκε ότι τα άτομα που επέλεξαν να απευθυνθούν στη Διεύθυνση Προσωπικού του φορέα τους παρουσιάζουν στατιστικά σημαντικά υψηλότερη ικανοποίηση από την πληροφόρηση σχετικά με την αίτηση συνταξί/σης ($M=4.50, SD=0.77, p=0.014$) σε σύγκριση με τα άτομα που επέλεξαν να απευθυνθούν στον ΕΦΚΑ ($M=3.72, SD=0.79$). Η σχέση αυτή είναι ασθενής ($\text{Eta-squared}=0.090$).

Πίνακας 7.42

Αποτελέσματα one-wayANOVA για τη διερεύνηση της σχέσης μεταξύ της ικανοποίησης από την πληροφόρηση από τον φορέα και της επιλογής του φορέα

Σε ποιον από τους πιο κάτω φορείς θεωρήσατε ότι έπρεπε να απευθυνθείτε, προκειμένου να ενημερωθείτε για τις προϋποθέσεις συνταξιοδότησης;		N	M.O.	T.A.	F	p
Ικανοποίηση από την πληροφόρηση	Σε δικηγόρο - εργατολόγο	47	4.0301	0.77445	4.458	0.014
	Στη Δ/νση Προσωπικού του φορέα μου	10	4.5000	0.57735		

Στον e-ΕΦΚΑ / πρώην	36	3.7222	0.78780
Γενικό Λογιστήριο			
του Κράτους			

7.2.7 Πως σχετίζεται η συνολική ευκολία διεκπεραίωσης της αίτησης συνταξιοδότησης με το εκπαιδευτικό επίπεδο και το σύνολο των ετών στην υπηρεσία;

Υλοποιήθηκε μονοπαραγοντική ανάλυση διακύμανσης (OneWayANOVA) με δοκιμή post hoc Bonferonni για τη διερεύνηση πιθανών διαφορών μεταξύ των κατηγοριών του εκπαιδευτικού επιπέδου, όσον αφορά τη συνολική ευκολία διεκπεραίωσης της αίτησης (Πίνακας 44) και βρέθηκε στατιστικά σημαντική διαφορά ($F(2,104)=7.898, p<.001$). Συγκεκριμένα (Διάγραμμα 26), βρέθηκε ότι οι απόφοιτοι Υ.Ε. παρουσίασαν σημαντικά χαμηλότερη ευκολία στη διεκπεραίωση της αίτησης ($M=3.21, SD=0.872, p<.001$) σε σύγκριση με τους απόφοιτους Τ.Ε./Π.Ε. ($M=4.37, SD=0.682$). Επίσης, οι απόφοιτοι Δ.Ε. παρουσίασαν σημαντικά χαμηλότερη ευκολία στη διεκπεραίωση της αίτησης ($M=3.67, SD=1.050, p=0.013$) σε σύγκριση με τους απόφοιτους Τ.Ε./Π.Ε. ($M=4.37, SD=0.682$).

Πίνακας 7.43

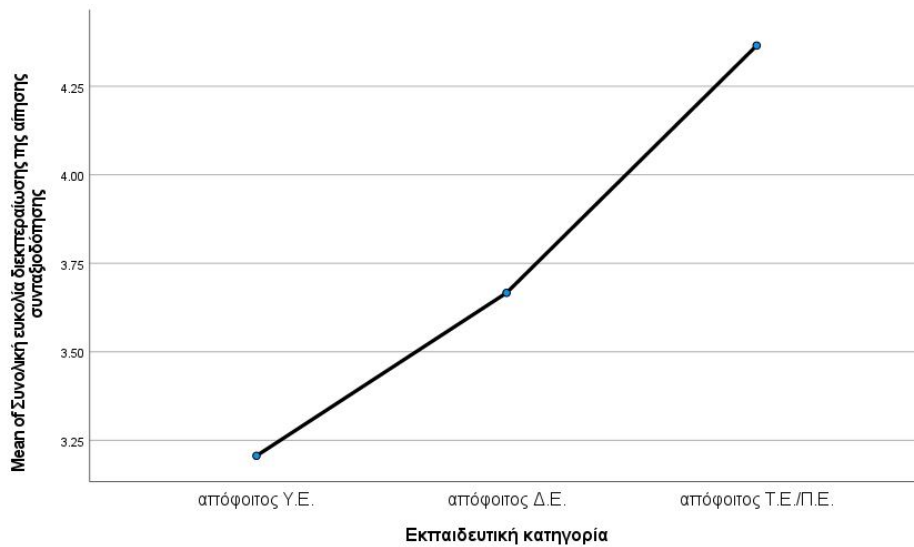
Αποτελέσματα one-wayANOVA για τη διερεύνηση της σχέσης μεταξύ συνολικής ευκολίας διεκπεραίωσης της αίτησης συνταξιοδότησης και εκπαιδευτικού επιπέδου

	Εκπαιδευτική κατηγορία	N	M.O.	T.A.	F	p
Συνολική ευκολία διεκπεραίωσης της αίτησης συνταξιοδότησης	Απόφοιτος Υ.Ε.	21	3.21	.872	7.898	<.001
	Απόφοιτος Δ.Ε.	65	3.67	1.050		
	Απόφοιτος Τ.Ε./Π.Ε.	21	4.37	.682		

Διάγραμμα 7.26

Μέσοι όροι συνολικής ευκολίας διεκπεραίωσης της αίτησης συνταξ/σης ανάλογα με το εκπαιδευτικό επίπεδο των αιτούντων

Για τον παρακάτω έλεγχο, έγινε ομαδοποίηση της μεταβλητής του συνόλου των ετών στην υπηρεσία σε 2 ομάδες.

Πίνακας 7.44

Αποτελέσματα t-test ανεξάρτητων δειγμάτων για τη διερεύνηση της σχέσης μεταξύ συνολικής ευκολίας διεκπεραίωσης της αίτησης συνταξιοδότησης και του συνόλου των ετών στην υπηρεσία

		Σύνολο ετών υπηρεσίας				
		N	M.O.	T.A.	t	p
Συνολική ευκολία διεκπεραίωσης της αίτησης συνταξιοδότησης	Έως και 35 έτη	56	3.51	1.052	-2.185	0.031
	36 έτη και άνω	51	3.93	0.938		

Υλοποιήθηκε t-test ανεξάρτητων δειγμάτων για τη διερεύνηση πιθανών διαφορών μεταξύ των ατόμων που έμειναν στην υπηρεσία μέχρι 35 έτη και των ατόμων που δούλεψαν 36 έτη και άνω, ως προς την ευκολία διεκπεραίωσης της αίτησης συνταξιοδότησης.

Βρέθηκε ότι τα άτομα που έμειναν έως και 35 έτη παρουσίασαν σημαντικά χαμηλότερη ευκολία διεκπεραίωσης ($M=3.51$, $SD=1.052$) σε σχέση με όσους έμειναν πάνω από 36 έτη ($M=3.93$, $SD=0.938$) απ' ότι φαίνεται στο δείγμα μας ($t(2)=-2.185$, $p=0.031$).

Η σχέση αυτή έχει μέτρια ισχύ (Cohen's $d=0.423$).

7.2.8 Υπάρχει σχέση μεταξύ της ικανοποίησης από το ύψος της προκαταβολής της σύνταξης και του αν είχε θεμελιωθεί δικαίωμα για μερική ή πλήρη σύνταξη κατά την υποβολή της αίτησης παραίτησης στην υπηρεσία;

Πίνακας 7.45

Αποτελέσματα t-test ανεξάρτητων δειγμάτων για τη διερεύνηση σχέσης μεταξύ της ικανοποίησης από το ύψος προκαταβολής της σύνταξης και του είδους της σύνταξης που είχε κατοχυρωθεί κατά την υποβολή παραίτησης στην υπηρεσία

Όταν υποβάλατε αίτηση παραίτησης στην Υπηρεσία σας, είχατε θεμελιώσει δικαίωμα για:		N	M.O.	T.A.	t	p
Ικανοποίηση από το ύψος της προκαταβολής της σύνταξης	Μειωμένη σύνταξη	23	1.67	0.925	-2.440	0.016
	Πλήρη σύνταξη	84	2.24	1.010		

Υλοποιήθηκε t-test ανεξάρτητων δειγμάτων για τη διερεύνηση πιθανών διαφορών μεταξύ των ατόμων που είχαν θεμελιώσει το δικαίωμα για μειωμένη σύνταξη κατά την υποβολή της παραίτησής τους και των ατόμων που είχαν θεμελιώσει το δικαίωμα για πλήρη σύνταξη, ως προς την ικανοποίηση από το ύψος της προκαταβολής της σύνταξης.

Βρέθηκε ότι τα άτομα που είχαν θεμελιώσει το δικαίωμα για μειωμένη σύνταξη παρουσίασαν σημαντικά χαμηλότερη ικανοποίηση από το ύψος της προκαταβολής (M=1.67, SD=0.925) σε σχέση με όσους δικαιούνταν πλήρη σύνταξη (M=2.24, SD=1.01) απ' ότι φαίνεται στο δείγμα μας ($t(105)=-2.440, p=0.016$).

Η σχέση αυτή είναι ισχυρή (Cohen's $d=0.574$).

7.2.9 Πως σχετίζεται η ικανοποίηση από το ύψος της προκαταβολής της σύνταξης με τα δημογραφικά στοιχεία των συνταξιούχων;

7.2.9.1 Φύλο

Πίνακας 7.46

Αποτελέσματα t-test ανεξάρτητων δειγμάτων για τη διερεύνηση σχέσης μεταξύ της ικανοποίησης από το ύψος της προκαταβολής της σύνταξης και του φύλου

	Φύλο	N	M.O.	T.A.	t	p
Ικανοποίηση από το ύψος της προκαταβολής της σύνταξης	Άνδρας	38	2.43	1.098	2.416	0.017
	Γυναίκα	69	1.95	0.932		

Υλοποιήθηκε t-test ανεξάρτητων δειγμάτων για τη διερεύνηση πιθανών διαφορών μεταξύ ανδρών και γυναικών, ως προς την ικανοποίηση από το ύψος της προκαταβολής της σύνταξης.

Βρέθηκε ότι οι άνδρες παρουσίασαν σημαντικά υψηλότερη ικανοποίηση από το ύψος της προκαταβολής (M=2.43, SD=1.098) σε σχέση με τις γυναίκες (M=1.95, SD=0.932) απ' ότι φαίνεται στο δείγμα μας ($t(105)=2.416$, $p=0.017$).

Η σχέση αυτή έχει μέτρια ισχύ (Cohen's $d=0.488$).

7.2.9.2 Τόπος μόνιμης κατοικίας

Πίνακας 7.47

Αποτελέσματα t-test ανεξάρτητων δειγμάτων για τη διερεύνηση σχέσης μεταξύ της ικανοποίησης από το ύψος της προκαταβολής της σύνταξης και του τόπου μόνιμης κατοικίας

	Τόπος μόνιμης κατοικίας	N	M.O.	T.A.	t	p
Ικανοποίηση από το ύψος της προκαταβολής της σύνταξης	Εκτός Ν. Αττικής	59	1.94	0.965	-2.072	0.041
	Εντός Ν. Αττικής	48	2.34	1.042		

Υλοποιήθηκε t-test ανεξάρτητων δειγμάτων για τη διερεύνηση πιθανών διαφορών μεταξύ των κατοίκων εντός και εκτός Νομού Αττικής, ως προς την ικανοποίηση από το ύψος της προκαταβολής της σύνταξης.

Βρέθηκε ότι οι κάτοικοι εκτός Ν. Αττικής παρουσίασαν σημαντικά χαμηλότερη ικανοποίηση από το ύψος της προκαταβολής ($M=1.94$, $SD=0.965$) σε σχέση με τους κατοίκους εντός Ν. Αττικής ($M=2.34$, $SD=1.042$) απ' ότι φαίνεται στο δείγμα μας ($t(105)=-2.072$, $p=0.041$).

Η σχέση αυτή έχει μέτρια ισχύ (Cohen's $d=0.403$).

7.2.9.3 Εκπαιδευτική κατηγορία

Υλοποιήθηκε μονοπαραγοντική ανάλυση διακύμανσης (OneWayANOVA) με δοκιμή post hoc Bonferroni για τη διερεύνηση πιθανών διαφορών μεταξύ των κατηγοριών του εκπαιδευτικού επιπέδου, όσον αφορά την ικανοποίηση από το ύψος της προκαταβολής σύνταξης (Πίνακας 49) και βρέθηκε στατιστικά σημαντική διαφορά ($F(2,104)=3.849$, $p=0.024$). Συγκεκριμένα (Διάγραμμα 27), βρέθηκε ότι οι απόφοιτοι Υ.Ε. παρουσίασαν σημαντικά χαμηλότερη ικανοποίηση από την προκαταβολή ($M=1.62$, $SD=0.723$, $p=0.028$) σε σύγκριση με τους απόφοιτους Τ.Ε./Π.Ε. ($M=2.43$, $SD=0.978$). Δεν βρέθηκε στατιστικά σημαντική διαφορά μεταξύ αποφοίτων Υ.Ε. και αποφοίτων Δ.Ε. και μεταξύ αποφοίτων Δ.Ε. και αποφοίτων Τ.Ε./Π.Ε.

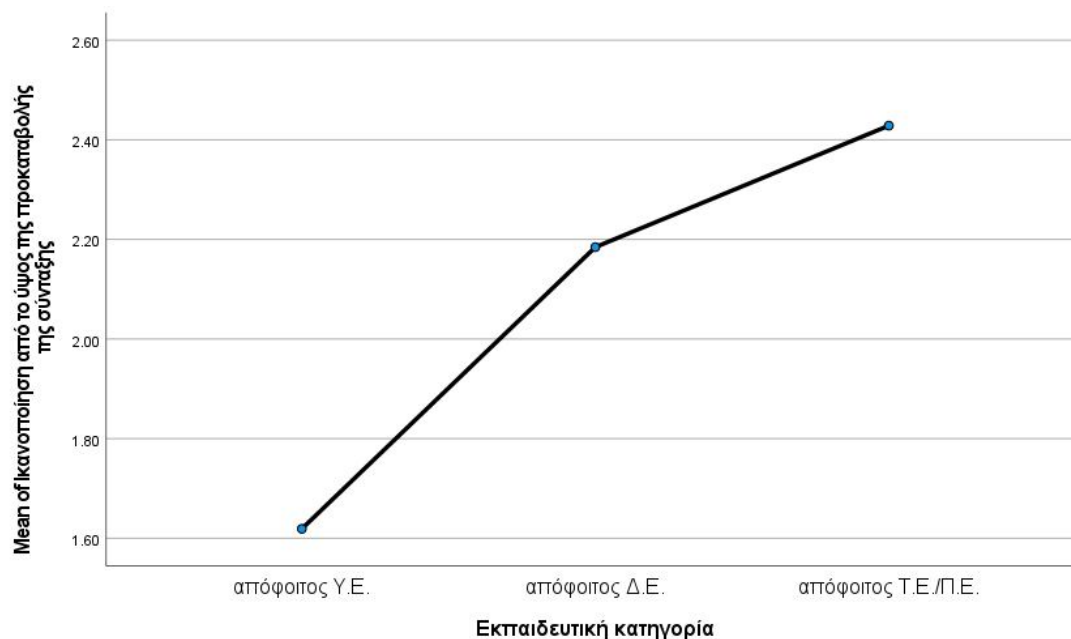
Πίνακας 7.48

Αποτελέσματα one-way ANOVA για τη διερεύνηση της σχέσης μεταξύ εκπαιδευτικού επιπέδου και ικανοποίησης από το ύψος της προκαταβολής της σύνταξης

	Εκπαιδευτική κατηγορία	N	M.O.	T.A.	F	p
Ικανοποίηση από το ύψος της προκαταβολής σύνταξης	Απόφοιτος Υ.Ε.	21	1.62	.723	7.898	<.001
	Απόφοιτος Δ.Ε.	65	2.18	1.063		
	Απόφοιτος Τ.Ε./Π.Ε.	21	2.43	.978		

Διάγραμμα 7.27

Μέσοι όροι ικανοποίησης από το ύψος της προκαταβολής της σύνταξης ανάλογα με το εκπαιδευτικό επίπεδο

7.2.10 Σχετίζεται το εκπαιδευτικό επίπεδο με το αν οι αιτούντες γνώριζαν ότι μπορούσαν να αιτηθούν την ασφαλιστική βεβαίωση από τον προηγούμενο ασφαλιστικό οργανισμό τους έως και 2 χρόνια πριν την κατάθεση της αίτησης συντάξεως;

Πίνακας 7.49

Συσχετίσεις των ομάδων του εκπαιδευτικού επιπέδου και του αν ήταν γνωστό ότι η ασφαλιστική βεβαίωση από τον προηγούμενο οργανισμό μπορούσε να ζητηθεί έως και 2 χρόνια πριν την αίτηση σύνταξης

		Εκπαιδευτική κατηγορία					
		απόφοιτος Υ.Ε.		απόφοιτος Δ.Ε.		απόφοιτος Τ.Ε./Π.Ε.	
		Column		Column		Column	
		Count	Valid N %	Count	Valid N %	Count	Valid N %
Γνωρίζατε πως	Όχι	10	50.0%	12	21.1%	2	13.3%
μπορούσατε να	Ναι	10	50.0%	45	78.9%	13	86.7%
αιτηθείτε την ως	Total	20	100.0%	57	100.0%	15	100.0%
άνω βεβαίωση έως και 2 έτη πριν καταθέσετε αίτηση συνταξιοδότησης;							

Εντοπίστηκε στατιστικά σημαντική σχέση μεταξύ του εκπαιδευτικού επιπέδου και του αν το άτομο γνώριζε ότι μπορούσε να αιτηθεί την ασφαλιστική βεβαίωση, από τον προηγούμενο φορέα του, έως και 2 χρόνια πριν την κατάθεση της αίτησης ($\chi^2(2)=7.946$, $p=0.019$). Συγκεκριμένα βρέθηκε ότι οι απόφοιτοι Υ.Ε. ήταν λιγότερο πιθανό να γνωρίζουν για τον συγκεκριμένο κανονισμό, σε σχέση με τους απόφοιτους Δ.Ε. και τους απόφοιτους Τ.Ε./Π.Ε. .

Η σχέση αυτή είναι ασθενής (Cramer's $V_i=0.294$, $p=0.019$).

7.2.11 Υπάρχει σχέση μεταξύ των προτάσεων για βελτίωση του συστήματος ως προς τον χρόνο έκδοσης των συντάξεων και του φύλου;

Πίνακας 7.50

Συσχετίσεις μεταξύ των ομάδων του φύλου και των προτάσεων για βελτίωση του συστήματος ως προς τον χρόνο έκδοσης των οριστικών συντάξεων

		Φύλο	
		Ανδρας	Γυναίκα
		Count	Count
Αναφέρετε μια παράμετρο του ισχύοντος συστήματος που πιστεύετε πως είναι δυνατόν να αλλάξει / βελτιωθεί, ώστε να εκδίδονται οι οριστικές συντάξεις σε λιγότερο χρόνο:	Σταθερή συνταξιοδοτική νομοθεσία	5	5
	Ενίσχυση Γ.Λ.Κ. με έμπειρο/καταρτισμένο προσωπικό	9	39
	Ηλεκτρονική διασύνδεση των Δημόσιων Υπηρεσιών	9	10
	Ηλεκτρονική διαδικασία συνταξιοδότησης και στο Δημόσιο	15	13
	Καμία προοπτική αλλαγής προς το καλύτερο	0	2
	Total	38	69

Εντοπίστηκε στατιστικά σημαντική σχέση μεταξύ του φύλου και των προτάσεων βελτίωσης του χρόνου έκδοσης της οριστικής σύνταξης από το ισχύον σύστημα (Fisher's τ =12.970, p =0.007). Συγκεκριμένα βρέθηκε ότι οι γυναίκες ήταν πιθανότερο να προτείνουν την ενίσχυση του Γ.Λ.Κ. με έμπειρο/καταρτισμένο προσωπικό απ'ότι οι άνδρες. Επίσης βρέθηκε ότι οι άνδρες ήταν πιθανότερο να προτείνουν την ηλεκτρονική διαδικασία συνταξιοδότησης και στο Δημόσιο σε σχέση με τις γυναίκες.

Η σχέση αυτή είναι μέτρια (Cramer's V i=0.349, p =0.007).

8. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Η έρευνα του πλαισίου συνταξιοδότησης των μόνιμων πολιτικών υπαλλήλων του Υπουργείου Προστασίας του Πολίτη, συνδέεται αναντίρρητα με το ζήτημα της μελέτης του θεσμικού πλαισίου και των παθογενειών των συντάξεων των δημοσίων υπαλλήλων εν γένει. Βέβαια, σε κάθε περίπτωση απαιτείται μία ολιστική προσέγγιση του προβλήματος της συνταξιοδότησης στη χώρα μας. Η Πανεπιστημιακή Εκπαίδευση και η ενασχόληση με την εν λόγω άκρως ενδιαφέρουσα θεματική σε μεταπτυχιακό επίπεδο θα βοηθήσει, ώστε να διατυπωθούν νέες προτάσεις και να επιλυθούν χρόνια ζητήματα κυρίως σε επίπεδο Διοίκησης. Η ψηφιοποίηση και η απλούστευση των διαδικασιών, η προτυποποίηση των εγγράφων και η δημιουργία ενός μοναδικού ηλεκτρονικού μητρώου υποθέσεων θα απομειώσει σε μεγάλο βαθμό το χρόνο έκδοσης της σύνταξης στο δημόσιο τομέα.

Η σύνταξη, παρά τις διάφορες απόψεις που κατά καιρούς έχουν διατυπωθεί από τη θεωρία και τη Νομολογία, είναι εν τέλει ένα δικαίωμα Δημοσίου Δικαίου, το οποίο συστήνει ή τροποποιεί μονομερώς η πολιτεία μεταβάλλοντας κατά την κρίση της τις προϋποθέσεις κτήσης του συνταξιοδοτικού δικαιώματος, όποτε το κρίνει αυτή αναγκαίο. Αυτό σημαίνει ότι ο κοινός νομοθέτης δεν μπορεί να το αναιρέσει στην πράξη με διάφορους νόμους, αλλά οφείλει να το σέβεται και το προάγει αποφεύγοντας πρακτικές κακής νομοθέτησης που η πολυπλοκότητα, η ασάφεια και η κακή γλώσσα πλήττουν το δικαίωμα στον πυρήνα του. Η ποιοτική στάθμη της νομοθέτησης είναι ζητούμενο στις μέρες μας. Η τήρηση των κανόνων ευπρέπειας και καλαισθησίας στη γλώσσα είναι ζήτημα μεν νομοτεχνικό που άπτεται της εφαρμογής των κανόνων της καλής νομοθέτησης, αλλά συμβάλλει και στην απόλαυση της χρηστής και εύρυθμης διοίκησης από την πλευρά των πολιτών. Αναμφίβολα η ποιότητα στη νομοθέτηση ενέχει δυσκολίες, καθώς η ίδια η έννοια «ποιότητα» είναι εξ' ορισμού σύνθετη και πολυπλόκαμη και συνεπώς δεκτική ποικίλων υποκειμενικών ή και ομαδικών προσλήψεων και ερμηνειών. Αυτό σημαίνει ότι εν τέλει εναπόκειται στο σώμα των πολιτών που απαρτίζουν το εκάστοτε νομοθετικό σώμα και τη διάχυτη κουλτούρα, τις αντιλήψεις, τα αισθητικά κριτήρια και τις νοοτροπίες που επικρατούν. Ο εννοιολογικός προσδιορισμός του ποιοτικού κριτηρίου στη νομοθέτηση είναι ένα ζήτημα ανοιχτό και μεταβλητό, που ο προσδιορισμός του αφορά και τα ίδια τα δικαστήρια στο πλαίσιο της ερμηνείας μέσω του δικανικού συλλογισμού και των αντικειμενικών κριτηρίων της

γραμματικής, της ιστορικής, της συστηματικής και της τεολογικής ερμηνείας των κανόνων δικαίου (Δεδούλη - Λαζαράκη, 2008).

Ο προσδιορισμός του πραγματικού και πλασματικού χρόνου συνταξιοδότησης εναπόκειται και πάλι στην κρίση του νομοθέτη. Για παράδειγμα, συντάξιμος χρόνος πραγματικής υπηρεσίας λογίζεται κάθε χρόνος που ο υπάλληλος τελούσε σε αναρρωτική και σε κανονική άδεια, καθώς και ο χρόνος της εκπαιδευτικής άδειας, με την προϋπόθεση ότι αυτός δεν δύναται να ξεπερνά τα τρία έτη. Επίσης, πραγματικός χρόνος θεωρούνται και ο χρόνος της γονικής άδειας και της άδειας ανατροφής τέκνου. Η νομοθετική κωδικοποίηση των προαναφερόμενων περιπτώσεων που θεωρούνται πραγματικός χρόνος συνταξιοδότησης, θα μπορούσε να συμβάλλει αποφασιστικά στη σαφήνεια του νόμου, ώστε να υπολογίζεται με ασφάλεια δικαίου ο υπολειπόμενος χρόνος εργασίας ενός πολιτικού υπαλλήλου που υπηρετεί τόσο στο Υπουργείο Προστασίας του Πολίτη, όσο και στον ευρύτερο δημόσιο τομέα. Γίνεται μνεία ότι η απαίτηση του νομοθέτη για τον προσδιορισμό του πραγματικού χρόνου εργασίας του υπαλλήλου δεν αποτελεί αληθινό και γνήσιο περιορισμό του δικαιώματος συνταξιοδότησης από την πλευρά του Κράτους, αλλά προσδιορισμό του εύρους άσκησης του, ως προς το πλήθος των ατόμων που δικαιούνται να απολαύσουν αυτό το δικαίωμα (Δεδούλη - Λαζαράκη, Περιορισμοί στην ελεύθερη κυκλοφορία των κεφαλαίων και στην ελευθερία εγκατάστασης των εταιρειών στο ευρωπαϊκό εταιρικό δίκαιο, 2010).

Ο προσδιορισμός του πλασματικού χρόνου υπηρεσίας επίσης αποτελεί ένα ακόμη ζητούμενο για τη θεμελίωση του δικαιώματος στη συνταξιοδότηση. Όμως, οι αλληπάλληλες τροποποιήσεις του νομοθετικού πλαισίου και η απέραντη περιπτώσιολογία καθιστά στην πράξη δύσκολο το έργο της Διοίκησης. Μόνο η καθιέρωση ενός σταθερού νομοθετικού πλαισίου και η ύπαρξη μελετών και πρόνοιας από πλευράς του νομοθέτη, ώστε να προβλέπεται μακροχρόνια η αναγνώριση ακόμη μίας κατηγορίας ύπαρξης πλασματικού χρόνου, θα μπορούσε ίσως να συνδράμει στην επίλυση των όποιων προβλημάτων. Ωστόσο, η δύναμη του πραγματικού, οι κοινωνικές ανάγκες, τα πιεστικά δημοσιονομικά ζητήματα που εγείρονται τόσο από εθνικές αρχές όσο και από πλευράς ευρωπαϊκής ένωσης, θα αναγκάζουν την Κυβέρνηση να μεταβάλλει την νομοθετική πολιτική της στον εν λόγω τομέα.

Ο θεσμός της συνταξιοδότησης των δημοσίων πολιτικών υπαλλήλων στη χώρα μας έχει τις ρίζες του στο γαλλικό δημόσιο δίκαιο. Οι γαλλικές αρχές και κανόνες επέδρασαν βαθύτατα στην κατάρτιση της εθνικής μας νομοθεσίας περί συντάξεων.

Άλλωστε, το Διάταγμα της Αντιβασιλείας του Όθωνα της 31ης Οκτωβρίου 1835 «Περί απονομής στρατιωτικών και πολιτικών συντάξεων» αποτύπωσε όσο κανένα άλλο τις εκ του γαλλικού δικαίου συνταξιοδοτικές αρχές, οι οποίες υιοθετήθηκαν και από το γαλλικής εμπνεύσεως Ελεγκτικό Συνέδριο. Η νομοθέτηση αυτή οφείλεται εν πολλοίς στον Γερμανό Αντιβασιλέα Μάουρερ, ο οποίος σπούδασε στη Γαλλία.

Σήμερα, ο θεσμός της συνταξιοδότησης των δημοσίων πολιτικών υπαλλήλων του Υπουργείου Προστασίας του Πολίτη, αλλά και των δημοσίων υπαλλήλων ευρύτερα, παρουσιάζει πολλές ομοιότητες με το συνταξιοδοτικό σύστημα της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας. Η οικονομική κρίση, ο έλεγχος και η εποπτεία των θεσμών που ασχολούνται με τη συνταξιοδοτική νομοθεσία δέχτηκε τις επιδράσεις της γερμανικής Κυβέρνησης, υπό την καθοδήγηση της Γερμανίδας Καγκελαρίου και ασφαλώς του υπουργού των Οικονομικών της. Συνεπώς, ήταν επιβεβλημένη η αναζήτηση των κοινών τόπων.

Η αναφορά στον Ενιαίο Φορέα Κοινωνικής Ασφάλισης κρίθηκε επιβεβλημένη, καθώς αποτελεί ίσως τη σπουδαιότερη μεταρρύθμιση του ασφαλιστικού συστήματος. Το αίτημα για ενοποίηση των ΟΚΑ και όχι απλώς των διοικήσεων όπως εσχάτως ίσχυε, είχε διατυπωθεί ήδη από τη δεκαετία του 1990 στη χώρα μας. Όμως οι κοινωνικές αντιδράσεις, η ατομία των Κυβερνήσεων, η προχειρότητα στη νομοθέτηση και η έλλειψη της πολιτικής βούλησης οδήγησε ίσως στη βίαιη και κάπως βιαστική θέσπισή του. Ωστόσο, όπως αναγνωρίζει τόσο ο νομοθέτης, αλλά κυρίως η Νομολογία του Ανωτάτου Διοικητικού Δικαστηρίου της χώρας μας για τις διαφορές επί των συνταξιοδοτικών ζητημάτων, η ένταξη των πολιτικών και στρατιωτικών υπαλλήλων στον Ενιαίο Φορέα Κοινωνικής Ασφάλισης δεν ήταν μόνο επιβεβλημένη από λόγους δημοσιονομικούς, αλλά προπάντων νόμιμη και συνταγματική.

Οι νέοι νόμοι αναφορικά με τις συντάξεις των δημοσίων υπαλλήλων επέφεραν ριζικές τροποποιήσεις στο καθεστώς των συντάξεων των πολιτικών υπαλλήλων του Υπουργείου Προστασίας του Πολίτη, αλλά και των δημοσίων υπαλλήλων εν γένει. Οι νέοι κανόνες για τη διαδοχική ασφάλιση και ιδίως οι ενιαίοι κανόνες ασφάλισης παροχών υπαλλήλων του Δημοσίου με την υιοθέτηση ανώτατου ορίου ασφαλιστέων αποδοχών, η ρύθμιση των ποσοστών των ασφαλιστικών εισφορών Κλάδου Σύνταξης ασφαλισμένου και εργοδότη και η κατοχύρωση της εθνικής σύνταξης διαμορφώνουν ένα νέο τοπίο στις εργασιακές σχέσεις και την ασφαλιστική νομοθεσία.

Επίλογος

Από τα ανωτέρω εκτεθέντα γίνεται αντιληπτό ότι η επίλυση των προβλημάτων της συνταξιοδότησης των δημοσίων υπαλλήλων, θα συμβάλλει καθοριστικά στη βελτίωση και αναμόρφωση του συνταξιοδοτικού συστήματος στη χώρα μας.

Η διακρίβωση της έννοιας και του όρου της σύνταξης, των κατηγοριών και της ιστορίας της συνταξιοδοτικής νομοθεσίας των δημοσίων υπαλλήλων στην Ελλάδα και ειδικότερα, των δημοσίων πολιτικών υπαλλήλων του Υπουργείου Προστασίας του Πολίτη, δεν είναι τίποτε άλλο από ένα πρώτο βήμα στην έρευνα. Απαιτείται βαθύτερη μελέτη του θέματος, εξ' απόψεως συγκριτικού δικαίου όχι μόνο της Γαλλίας και της Γερμανίας, από τις οποίες έλαβε πολλές επιδράσεις και αντέγραψε πολλούς θεσμούς το συνταξιοδοτικό σύστημα της χώρα μας, αλλά και των υπολοίπων Κρατών της ηπειρωτικής Ευρώπης, όπως της Ιταλίας και της Ελβετίας. Βέβαια για το σκοπό αυτό θα απαιτούνταν μία ξεχωριστή μεταπτυχιακή εργασία της διακρατικής έρευνας της συνταξιοδοτικής νομοθεσίας, γι' αυτό και η παρούσα αρκείται απλώς σε μία ενδεικτική μεθοδολογική αντιπαράθεση των συνταξιοδοτικών συστημάτων διαφορετικών έννομων τάξεων. Τέλος, θα πρέπει να μελετηθεί και το common law, όπως αυτό εφαρμόζεται στο συνταξιοδοτικό σύστημα του Ηνωμένου Βασιλείου, της Αυστραλίας και των Ηνωμένων Πολιτειών Αμερικής, καθώς οι χώρες αυτές έχουν ιδιαίτερα εξελιγμένο συνταξιοδοτικό καθεστώς λόγω της οικονομικής ανάπτυξης και της ποιοτικών υπηρεσιών κοινωνικής ασφάλισης που παρέχουν στον πολίτη.

Αναμφίβολα, ο θετικισμός επιβάλλει η έρευνα να επικεντρωθεί στην καταγραφή της ισχύουσας νομοθεσίας. Όμως, η «ανακάθαρση» της παλαιάς και της νέας νομοθεσίας δεν είναι εύκολη υπόθεση, λαμβάνοντας υπόψη το πλήθος των ετερόκλητων και αντιφατικών διατάξεων που πολλές φορές συρρέουν ή και συγκρούονται. Η ασφαλιστική μεταρρύθμιση του 2016 δεν έλυσε το πρόβλημα, καθώς οι τροποποιήσεις και η παραγωγή νέων κανόνων δικαίου για την ασφαλιστική νομοθεσία της πατρίδος μας παραμένει αμείωτη. Για αυτό είναι ανάγκη η συνταξιοδοτική νομοθεσία να κωδικοποιηθεί, όχι απλώς σε σύνολο νόμων, προεδρικών διαταγμάτων και υπουργικών αποφάσεων όπως συμβαίνει στην εργατική νομοθεσία, αλλά με τη θέσπιση ενός ενιαίου κώδικα συντάξεων κατ' άρθρο για κάθε συνταξιοδοτική παροχή, για οποιαδήποτε μορφή απασχόλησης, για οποιοδήποτε πρόσωπο και για οποιοδήποτε λόγο. Μόνο η συνολική επισκόπηση της νομοθεσίας υπό έναν και μόνον κώδικα με τη μορφή άρθρων που θα ψηφίζονται με την ειδική διαδικασία στη Βουλή θα βοηθήσει θεωρώ αποφασιστικά στη μείωση του φαινομένου της πολυνομίας.

Η προτυποποίηση των διαδικασιών ελέγχου των προϋποθέσεων θεμελίωσης του συνταξιοδοτικού δικαιώματος ε όλα τα Υπουργεία υπό έναν ενιαίο τύπο και υπό μία συστημική ομαδοποίηση των παρεχόμενων συντάξεων του δημοσίου τομέα, θα βοηθήσει κατ' αρχάς να προσδιοριστεί η έκταση της διοικητικής εργασίας. Επίσης, στο πλαίσιο της ψηφιακής διακυβέρνησης απαιτείται απλούστευση των διαδικασιών συνταξιοδότησης και στο Δημόσιο, η κατάργηση παλαιών, αναχρονιστικών και χρονοβόρων διαδικασιών και η δημιουργία νέων και πιο ευέλικτων μορφών διεκπεραίωσης, είναι το ζητούμενο στο σύγχρονο κοινωνικό κράτος δικαίου.

Η χρησιμοποίηση σε όλους τους φορείς του Δημοσίου κοινών εντύπων και δη ψηφιακών, για την άσκηση του συνταξιοδοτικού δικαιώματος μέσω της αναγνώρισης και της απονομής του, θα συμβάλλει πιστεύω καθοριστικά στη μείωση της γραφειοκρατίας και του χρόνου εργασίας, αλλά και την κατασπατάληση ανθρώπινου δυναμικού, καθώς και άλλων υλικών πόρων. Ακόμη, η χρήση νέων καινοτόμων τεχνολογιών κρίνεται ότι θα βοηθήσει σημαντικά στον ταχύτερο υπολογισμό των συντάξεων και θα αποφευχθούν λάθη και αβλεψίες. Τέλος, η ηλεκτρονική διασύνδεση των Υπηρεσιών του Δημοσίου Τομέα, η δημιουργία μοναδικού ηλεκτρονικού φακέλου για κάθε συνταξιούχο, η χρήση ενός και μόνο μητρώου για όλους ανεξαιρέτως τους ασφαλισμένους και η ηλεκτρονική διακίνηση της αλληλογραφίας, κυρίως μεταξύ των Υπουργείων, του Γενικού Λογιστηρίου του Κράτους, των λοιπών Ασφαλιστικών Ταμείων, αλλά και με τους ίδιους τους συνταξιούχους, θα μειώσει σε πολύ μεγάλο βαθμό τον φόρτο εργασίας των υπαλλήλων του δημόσιου τομέα.

Από την άλλη, η έκπτωση και άλλοι περιορισμοί από το δικαίωμα στη συνταξιοδότηση θα πρέπει να ελέγχονται σχολαστικά και σε επίπεδο όχι μόνο δικαστικό, αλλά πρωτίστως διοικητικό. Για αυτό η συνεχής επιμόρφωση και δια βίου εκπαίδευση κυρίως των δημοσίων υπαλλήλων που είναι επιφορτισμένοι με τη διεκπεραίωση των υποθέσεων για την απονομή του δικαιώματος στη σύνταξη, αποτελεί μία αδήριτη ανάγκη. Η κοινωνικοασφαλιστική παιδεία είναι το ζητούμενο που θα πρέπει να αφορά όχι μόνο κάθε διοικητικό υπάλληλο, αλλά και τον ίδιο τον πολίτη για την εξασφάλιση μίας αξιοπρεπούς διαβίωσης.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Γιαζιτζής Κ., Καλομούρη Ι., Κοτσώνης Π., Κωνσταντόπουλος Δ., Λαζανά Β. (2017), Ε.Φ.Κ.Α. Ενιαίος Φορέας Κοινωνικής Ασφάλισης: πλήρης οδηγός ασφάλισης, Αθήνα: ASTbooks.
- Κουτσόλαμπρος Α. (2020), Η ασφάλιση στον e-ΕΦΚΑ: οδηγός ασφάλισης και παροχών, Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη.
- Κρεμαλής Κ.(1985), Δίκαιο κοινωνικών ασφαλίσεων, Αθήνα - Κομοτηνή: Σάκκουλας.
- ΜεταλληνόςΑ. (2016), Οι συντάξεις του Δημοσίου, του Ι.Κ.Α. και των ασφαλιστικών ταμείων κύριας και επικουρικής ασφάλισης, Αθήνα.
- Μορφακίδης Χ. (2016), Το δημόσιο σύστημα συνταξιοδότησης στην Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας, Αθήνα - Θεσσαλονίκη: Σάκκουλας.
- Νεράτζη Κ. (2017), Ε.Φ.Κ.Α. Ενιαίος Φορέας Κοινωνικής Ασφάλισης, 2η έκδοση, Αθήνα: Δεδεμάδης
- Παπαρρηγοπούλου – Πεχλιβανίδη Π.(2021), Δίκαιο της Κοινωνικής Ασφάλισης, Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη.
- Πετροπουλάκος Σ. (2017), Ο νέος ασφαλιστικός νόμος 4387/2016 ΕΦΚΑ-ΕΤΕΑΕΠ, Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη.
- Πόνη Χ. (2019), Στοιχεία δικαίου κοινωνικής ασφάλισης, Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη.
- Σαραντόπουλος Κ. (1970), Εισαγωγή στο δίκαιο των δημοσίων συντάξεων.
- Σταυρόπουλος Γ. (1990), Οι θεμελιώδεις αρχές, οι γενικές αρχές και άλλες σημαντικές νομολογιακές πλευρές του γαλλικού δικαίου κοινωνικής ασφάλειας, Αθήνα - Κομοτηνή: Σάκκουλας.
- Στεργίου Α. (2017), Δίκαιο κοινωνικής ασφάλισης, Αθήνα - Θεσσαλονίκη: Σάκκουλας.
- Χιώλος Κ. (1983), Η επίδραση της νεώτερης Νομολογίας του Ελεγκτικού Συνεδρίου στο συνταξιοδοτικό δικαίωμα, Περιοδικό ΕΔΔΔ.
- Ψήμματος Θ. (2020), Τα θεμέλια της κοινωνικής ασφάλισης: διανεμητική δικαιοσύνη, ισότητα, δημοκρατία, Αθήνα - Θεσσαλονίκη: Σάκκουλας.
- Ρούσσοσ, Π. & Τσαούσης, Γ. (2011). Στατιστική στις επιστήμες της συμπεριφοράς με τη χρήση του SPSS. Αθήνα: Εκδόσεις Τόπος.
- Field, A. (2016). Η διερεύνηση της στατιστικής με τη χρήση του SPSS της IBM, Αθήνα Εκδόσεις Προπομπός (1η ελληνική έκδοση από την 4η αγγλική).

NΟΜΟΘΕΣΙΑ

N. 4387/2016 (Α' 85)

N. 4921/2022 (Α' 75)

N. 4670/2020 (Α' 43)

N. 3865/2010 (Α' 120)

N. 4093/2012 (Α' 222)

N. 3528/2007 (Α' 26)

Π.Δ. 169/2007 (Α' 210)

Π.Δ. 166/2000 (Α' 153)

Κ.Υ.Α. 153731/2016/0092/10.02.2017

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΔΥΤΙΚΗΣ ΑΤΤΙΚΗΣ

Σχολή Διοικητικών, Οικονομικών και Κοινωνικών Επιστημών

Τμήμα Λογιστικής και Χρηματοοικονομικής

Μεταπτυχιακό Δίπλωμα στη Δημόσια Οικονομική και Πολιτική

ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ

Εισαγωγικό Σημείωμα

Η εν λόγω έρευνα διεξάγεται στα πλαίσια εκπόνησης Διπλωματικής Εργασίας με θέμα: «Η συνταξιοδότηση στο Δημόσιο Τομέα. Μελέτη περίπτωσης: η συνταξιοδότηση των δημοσίων πολιτικών υπαλλήλων στο Υπουργείο Προστασίας του Πολίτη», για την απόκτηση μεταπτυχιακού τίτλου σπουδών στη «Δημόσια Οικονομική και Πολιτική» του Πανεπιστημίου Δυτικής Αττικής.

Ως στόχο έχει τη διερεύνηση και άντληση πολύτιμων συμπερασμάτων αναφορικά με τη διαδικασία συνταξιοδότησης στο Δημόσιο Τομέα, από το αρχικό στάδιο που είναι η υποβολή της αίτησης συνταξιοδότησης από τον προς συνταξιοδότηση υπάλληλο μέχρι και την έκδοση της οριστικής απόφασης απονομής της σύνταξης από τον ασφαλιστικό φορέα.

Το παρόν ερωτηματολόγιο είναι ανώνυμο και εμπιστευτικό, τα δε αποτελέσματα που θα προκύψουν από τις απαντήσεις σας θα χρησιμοποιηθούν αυστηρά και μόνο στα πλαίσια της στατιστικής ανάλυσης της συγκεκριμένης έρευνας. Ο εκτιμώμενος χρόνος προκειμένου να απαντηθεί είναι περίπου πέντε (5) λεπτά και η συμβολή σας κρίνεται ιδιαίτερα σημαντική για την επιτυχή διεξαγωγή της έρευνας αυτής.

Ευχαριστώ θερμά εκ των προτέρων για το χρόνο σας.

Με εκτίμηση,

Τριανταφυλλιά Κατακαλίδου

1^Η ΕΝΟΤΗΤΑ: ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΑ ΚΑΙ ΠΡΟΣΩΠΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

Ερώτηση 1.1 Φύλο:

(Απαντήστε με X στο αντίστοιχο κουτάκι)

- Άνδρας
- Γυναίκα

Ερώτηση 1.2 Ηλικιακή κατηγορία:

(Απαντήστε με X στο αντίστοιχο κουτάκι)

- Έως 50 ετών
- 51-55
- 56-61
- 62-66
- 67 ετών και άνω

Ερώτηση 1.3 Προσωπική Κατάσταση:

(Απαντήστε με X στο αντίστοιχο κουτάκι)

- Έγγαμος/η
- Άγαμος/η
- Διαζευγμένος/η
- Χήρος/α

Ερώτηση 1.4 Μόνιμη κατοικία:

(Απαντήστε με X στο αντίστοιχο κουτάκι)

- Εντός Νομού Αττικής
- Εκτός Νομού Αττικής

Ερώτηση 1.5 Εκπαιδευτική κατηγορία:

(Απαντήστε με X στο αντίστοιχο κουτάκι)

- Υ.Ε.
- Δ.Ε.
- Τ.Ε./Π.Ε.
- Κάτοχος Μεταπτυχιακού / Διδακτορικού

Ερώτηση 1.6 Σύνολο ετών υπηρεσίας;

(Απαντήστε με X στο αντίστοιχο κουτάκι)

- Έως και 30 έτη
- 31-35 έτη
- 36-39 έτη
- Άνω των 40 ετών

Ερώτηση 1.7 Είχατε πριν το Δημόσιο προϋπηρεσία σε Ι.Κ.Α., Ο.Α.Ε.Ε., Ο.Γ.Α. κλπ;

(Απαντήστε με X στο αντίστοιχο κουτάκι)

- Ναι
- Όχι

Ερώτηση 1.8 Ποιος ήταν ο βασικός λόγος που αποφασίσατε να συνταξιοδοτηθείτε;

(Απαντήστε με X στο αντίστοιχο κουτάκι)

- Παραίτηση λόγω θεμελίωσης συνταξιοδοτικού δικαιώματος
- Αυτοδίκαιη απόλυση λόγω συμπλήρωσης ορίου ηλικίας
- Λόγοι υγείας προσωπικοί
- Λόγοι υγείας συγγενούς
- Επικείμενες αλλαγές στο ασφαλιστικό/συνταξιοδοτικό
- Δύσκολες συνθήκες εργασίας λόγω COVID
- Μακροχρόνια κόπωση

2^Η ΕΝΟΤΗΤΑ: ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΕΙΣ ΘΕΜΕΛΙΩΣΗΣ ΣΥΝΤΑΞΙΟΔΟΤΙΚΟΥ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΟΣ

Ερώτηση 2.1 Όταν υποβάλατε αίτηση συνταξιοδότησης στην Υπηρεσία σας, είχατε θεμελιώσει δικαίωμα για:

(Απαντήστε με X στο αντίστοιχο κουτάκι)

- Πλήρη σύνταξη
- Μειωμένη σύνταξη

Ερώτηση 2.2 Γνωρίζετε εκ των προτέρων ότι είχατε συμπληρώσει τις προϋποθέσεις συνταξιοδότησης και κατόπιν καταθέσατε αίτηση για σύνταξη;

(Απαντήστε με X στο αντίστοιχο κουτάκι)

- Ναι, είχα κάνει έρευνα μόνος/η μου
- Ναι, είχα απευθυνθεί στους αρμόδιους φορείς
- Όχι, δεν γνώριζα

Ερώτηση 2.3 Σε ποιον από τους πιο κάτω φορείς θεωρήσατε ότι έπρεπε να απευθυνθείτε, προκειμένου να ενημερωθείτε για τις προϋποθέσεις συνταξιοδότησης;

(Απαντήστε με X στο αντίστοιχο κουτάκι)

- Στον e-ΕΦΚΑ / πρώην Γενικό Λογιστήριο του Κράτους
- Στη Δ/ση Προσωπικού του φορέα μου
- Σε δικηγόρο - εργατολόγο
- Κανένα από τους παραπάνω

Ερώτηση 2.4 Είσαστε ευχαριστημένος/η από το χρόνο στον οποίο εξυπηρετηθήκατε από τον ανωτέρω φορέα;

(Απαντήστε με X στο αντίστοιχο κουτάκι)

Καθόλου	Λίγο	Μέτριο	Πολύ	Πάρα πολύ
☐	☐	☐	☐	☐

Ερώτηση 2.5 Θεωρείτε πως οι ληφθείσες πληροφορίες από τον ως άνω φορέα ήταν σαφείς;

(Απαντήστε με X στο αντίστοιχο κουτάκι)

Καθόλου	Λίγο	Μέτριο	Πολύ	Πάρα πολύ
☐	☐	☐	☐	☐

Ερώτηση 2.6 Θεωρείτε πως οι ληφθείσες πληροφορίες από τον ως άνω φορέα ήταν κατανοητές;

(Απαντήστε με X στο αντίστοιχο κουτάκι)

Καθόλου	Λίγο	Μέτριο	Πολύ	Πάρα πολύ
☐	☐	☐	☐	☐

Ερώτηση 2.7 Σε ποιο βαθμό κρίνετε ότι σας βοήθησε τελικά οφορέας που απευθυνθήκατε για να λάβετε την απόφαση να καταθέσετε αίτηση συνταξιοδότησης;

(Απαντήστε με X στο αντίστοιχο κουτάκι)

Καθόλου	Λίγο	Μέτριο	Πολύ	Πάρα πολύ
☐	☐	☐	☐	☐

3^Η ΕΝΟΤΗΤΑ: ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΣΥΝΤΑΞΙΟΔΟΤΗΣΗΣ

Ερώτηση 3.1 Γνωρίζατε πως κατά τη διαδικασία συνταξιοδότησης από την Υπηρεσία σας, θα σας ζητηθεί να συμπληρώσετε αιτήσεις και να προσκομίσετε δικαιολογητικά;

(Απαντήστε με X στο αντίστοιχο κουτάκι)

- Ναι**
- Όχι**

Ερώτηση 3.2 Χρειαστήκατε σε κάποιο στάδιο βοήθεια;

(Απαντήστε με X στο αντίστοιχο κουτάκι)

- Ναι**
- Όχι**

Ερώτηση 3.3 Αν ναι, σε ποιο στάδιο;

(Απαντήστε με X στο αντίστοιχο κουτάκι)

- Κατά τη συμπλήρωση των αιτήσεων**
- Κατά τη συγκέντρωση των δικαιολογητικών**
- Και στα δύο**

Ερώτηση 3.4 Σε ποιον από τους παρακάτω φορείς είχατε πιο εύκολη πρόσβαση, προκειμένου να ζητήσετε και να λάβετε τις απαραίτητες οδηγίες - διευκρινίσεις;

(Απαντήστε με X στο αντίστοιχο κουτάκι)

- Στον e-ΕΦΚΑ / πρώην Γενικό Λογιστήριο του Κράτους
- Στη Δ/ση Προσωπικού του φορέα μου
- Σε δικηγόρο / εργατολόγο
- Σε πρόσφατα συνταξιοδοτημένο συνάδελφο

Ερώτηση 3.5 Γνωρίζατε πως αρμόδιος φορέας για τη διεκπεραίωση της αίτησης συνταξιοδότησής σας ήταν;

(Απαντήστε με X στο αντίστοιχο κουτάκι)

- Η Δ/ση Προσωπικού του φορέα μου
- Η Υπηρεσία μου (Α.Τ., Τ.Τ., Δ.Α., ΓΕ.Π.Α.Δ. κλπ)
- Εγώ ο/η ίδιος/α
- Δεν γνώριζα

Ερώτηση 3.6 Είστε ικανοποιημένος/η από το χρόνο στον οποίο διεκπεραιώθηκε διαδικαστικά από τον ως άνω φορέα η αίτησή για συνταξιοδότηση και λάβατε την προκαταβολή σύνταξης;

(Απαντήστε με X στο αντίστοιχο κουτάκι)

Καθόλου	Λίγο	Μέτριο	Πολύ	Πάρα πολύ
☐	☐	☐	☐	☐

Ερώτηση 3.7 Βρήκατε τη διαδικασία όπως υλοποιήθηκε από τον ως άνω φορέα δύσκολη;

(Απαντήστε με X στο αντίστοιχο κουτάκι)

Καθόλου	Λίγο	Μέτριο	Πολύ	Πάρα πολύ
☐	☐	☐	☐	☐

Ερώτηση 3.8 Βρήκατε συνολικά τη διαδικασία για συνταξιοδότηση αγκωτική;

(Απαντήστε με X στο αντίστοιχο κουτάκι)

Καθόλου

Λίγο

Μέτριο

Πολύ

Πάρα πολύ

4^Η ΕΝΟΤΗΤΑ: ΧΡΟΝΟΣ ΑΠΟΝΟΜΗΣ ΣΥΝΤΑΞΗΣ

Ερώτηση 4.1 Έχετε συνταξιοδοτηθεί;

(Απαντήστε με X στο αντίστοιχο κουτάκι)

- Ναι, λαμβάνω την οριστική σύνταξη**
- Όχι, λαμβάνω ακόμη την προκαταβολή σύνταξης**
- Όχι, δεν λαμβάνω ούτε την οριστική ούτε την προκαταβολή σύνταξης**

Ερώτηση 4.2 Ποιο το έτος που υποβάλατε την αίτηση συνταξιοδότησης;

(Συμπληρώστε το έτος στα κουτάκια)

--	--	--	--

Ερώτηση 4.3 Αν έχετε συνταξιοδοτηθεί, ποιο το έτος που λάβατε την οριστική σύνταξη?

(Συμπληρώστε το έτος στα κουτάκια)

--	--	--	--

Ερώτηση 4.4 Αν έχετε λάβει την οριστική σύνταξη από το Γ.Λ.Κ., πόσος χρόνος μεσολάβησε απ' όταν καταθέσατε την αίτηση συνταξιοδότησης;

(Απαντήστε με X στο αντίστοιχο κουτάκι)

- Έως 6 μήνες**
- Από 6 - 12 μήνες**
- Από 1-2 έτη**
- Από 2-3 έτη**
- Άνω των 3 ετών**

Ερώτηση 4.5 Πόσο ικανοποιητικό για τη διαβίωσή σας κρίνετε πως υπήρξε το ύψος της προκαταβολής σύνταξης που λαμβάνετε κατά την περίοδο αναμονής για την απονομή της οριστικής σύνταξης;

(Απαντήστε με X στο αντίστοιχο κουτάκι)

Καθόλου	Λίγο	Μέτριο	Πολύ	Πάρα πολύ
☐	☐	☐	☐	☐

Ερώτηση 4.6 Θεωρείτε ζωτικής σημασίας την ύπαρξη οικογενειακού ή άλλου εισοδήματος κατά την εν λόγω περίοδο που λαμβάνετε μόνο προκαταβολή σύνταξης;

(Απαντήστε με X στο αντίστοιχο κουτάκι)

Καθόλου	Λίγο	Μέτριο	Πολύ	Πάρα πολύ
☐	☐	☐	☐	☐

Ερώτηση 4.7 Προβήκατε σε αναγνώριση χρόνου ως συντάξιμου με εξαγορά, ώστε να θεμελιώσετε δικαίωμα και να συνταξιοδοτηθείτε;

(Απαντήστε με X στο αντίστοιχο κουτάκι)

- Ναι**
- Όχι**

Ερώτηση 4.8 Είχατε αιτηθεί τη χορήγηση βεβαίωσης ασφάλισης από τον προηγούμενο ασφαλιστικό οργανισμό που ήσασταν ασφαλισμένος/η πριν το Δημόσιο, προτού καταθέσετε αίτηση συνταξιοδότησης;

(Απαντήστε με X στο αντίστοιχο κουτάκι)

- Ναι**
- Όχι**

Ερώτηση 4.9 Γνωρίζατε πως μπορούσατε να αιτηθείτε την ως άνω βεβαίωση έως και 2 έτη πριν καταθέσετε αίτηση συνταξιοδότησης;

(Απαντήστε με X στο αντίστοιχο κουτάκι)

- Ναι**
- Όχι**

Ερώτηση 4.10 Εφόσον το γνωρίζετε, ποια η πηγή πληροφόρησής σας;

(Απαντήστε με X στο αντίστοιχο κουτάκι)

- Από τον e-ΕΦΚΑ / πρώην Γενικό Λογιστήριο του Κράτους
- Από τη Δ/ση Προσωπικού του φορέα μου
- Από δικηγόρο - εργατολόγο
- Από πρόσφατα συνταξιοδοτημένο συνάδελφο

Ερώτηση 4.11 Αναφέρετε μια παράμετρο του ισχύοντος συστήματος που πιστεύετε πως είναι δυνατόν να αλλάξει/βελτιωθεί, ώστε να εκδίδονται οι οριστικές συντάξεις λιγότερο

χρόνο:.....
.....